AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

1956 YILINDA

15

Ev ve Apartman Dairesi

— İkramiye ve kredili —

Ayrıca zengin para ikramiyeleri

AKBANK

(Tafsilât gişelerimizde)

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene : 2, Cilt : VI, Sayı : 93

Rüzgarlı Sok. Ovehan
Kat : 3 Daire : 7
P. K. 582 — Ankara

Tel : 15221 (Başyazar)
18992 (Yazı İşleri ve İdare)

Fiatı : 60 Kuruş

*

İmtiyaz Sahibi :
Metin TOKER

Umumi Neşriyat Müdürü :
Cüneyt ARCA YÜREK

*

Bu nüshada yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul Müdür :
Yusuf Ziya ADEMHAN

*

Teknik Sekreter :
M. Nevzat ÜNLÜ

*

Karikatür :
TURHAN

*

Fotoğraf :
Hüseyin EZER
ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSI

*

Doğan Klişe ATELYESİ

*

Abone Şartları :

3 aylık	(12 nüsha) :	6 lira
6 aylık	(25 nüsh0) :	12 lira
1 senelik	(52 nüsha) :	24 lira

*

İlan Şartları :
4 renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira
Kapak içi 300 lira metin sayfaları Santimi 4 lira

*

Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Yeni **Matbaa — Ankara**

Kapak Resmimiz:

Nedim Ökmen

Kuvvet denemesi

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Demokrat Parti Kurucuları bir gün sandalyalarından ayrılacaklardır. Eğer partililerin gözü zamanında açılırsa bu iş parti iktidardayken olacak, aksi halde kurucular iktidara partileriyle beraber veda edeceklerdir. Bu dünyanın Sultan Süleymana bile kalmadığı doğrudur. Ancak bugünkü günler mazi haline geldikten sonra da iş başına geçecekler, kurucuların bazı hareketlerinin tesirini yok etmek, bazı âdetlerinin izlerini silmek için çok gayret sarfetmek zorunda kalacaklardır. 1958 seçimlerini kazanacak parti hakikaten Şemseddin Günaltayın dediği gibi en talihsiz parti" olmasa bile her halde on müşkül şartlarla burun buruna bir parti olacaktır. Şemseddin Günaltayın bahsettiği, hatalı işlerin tamiridir. Ya kurucuların siyasî edebiyatımıza getirdikleri üslûp ne olacaktır? Cumhuriyetimizin tarihinde - bırakınız hususi sohbetleri - açık konuşmalarda, umumi efkâra hitapta, resmî temaslarda hiç bir hükümet başkanı Adnan Menderesin kullandığı lisanı kullanmamıştır,

D.P. Genel Başkanının Meclis nutuklarının zabıtlarını karıştırdığınızda tüylerinizin zaman zaman ürpermesine, ne yapsanız mani olamazsınız. Münafıklık, müzevirlik, vatan hiyaneti, dedikoduculuk, kara ruhluluk gibi artık gündelik hale gelen kelimeleri bir tarafa bırakınız. Elbette ki bunlar, hele resmî sıfatı haiz bir zatın ağzından çıkınca sevimsizliklerini büsbütün belli etmektedirler. Ama gene de bir polemiğin içinde mazur görülebilirler. Ta "avucunuzu yalayın" a ne diyeceksiniz? Bunu söyleyen bir başbakan. Bir başbakan ve nerede söylüyor? Türkiye Büyük Millet Meclisinin kürsüsünden. Adnan Menderesten ders alıp onu bir adım geçen müstakbel başbakan elini burnuna dayıyarak parmaklarını sallarsa ve "nanik!" derse, ne yaparız? Evde çocuklarımız "avucunuzu yalayın" derlerse hiddetleniriz. Uzağa gitmiyelim, yapamadtğı bir işten vaz geçmesini söylediği kendi oğlu, Adnan Menderese "avucunu yala, baba!" diye cevap verirse D.P. Genel Başkanı çocuğunun yetişme tarzından dolayı fazla bir iftihar duyar mı?

Hükümet başkanımızın bu neviden sözleri, "avucunuzu yalayın" dan ibaret değildir. Muhalefet liderine dönüp "profesyonel cani" diye bağıran, Hürriyet Partisini kuran eski arkadaşlarına "kuyruklarınızı bırakıp nereye gidiyorsunuz?" diye soran, böyle cümleler kullanmayı, böyle tâbirler ortaya atmayı kuvvet sayan 'Adnan Menderesten sonra iktidara gelecek bir parti lideri sözlerine ne kadar dikkat etmek zorunda kalacaktır, düşünebiliyor musunuz? Zira "Menderes stili siyasi edebiyat" modası gelişmek istidadındadır. En büyüklerinin bu şekilde konuştuğunu gören başka demokrat liderler bunu marifet saymaya başlamışlardır. Prof. Fuad Köprülünün bâzı kelimeleri Dışişleri Bakanının değil, hiç bir resmi sıfatı bulunmayan aile babalarının bile ağzına yakışmaz. Prof. Köprülü ister mi elimizdeki zabıtlardan bunları düzine düzine çıkaralım? Ta Dr. Mükerrem Sararan Devlet Bakanlığı makamını işgal ederken çıktığı Anadolu turnelerinde ağız dolusu küfretmesi T Bunlardan bir kısmı ajans bültenlerine bile geçmiştir. Üstad o sıralarda tarikin kendisini daima ihtiyar İnönünün karşısına çıkardığını söyliyerek öğünüyor, sonra da ideal arkadaşına özenerek herkese en ağır şekilde saldırıyordu. İnönünün karşısına çıkanlar İnönündeki Yunanlılar gibi çarpılıyorlar da ondan mı acaba bizim kendi kendisine "şamar oğlanlığı" izafe eden, vehmeden sabık Devlet Bakanı marifetlerinin hesabım bir tahkikat komisyonu önünde vermektedir?

İşin en hazin tarafı Adnan Menderesin, muhalefet yıllarında C. H. P. nin tombul başbakanı Recep Pekerin nihayet patolojik teşhis sayılabilecek "psikopat" gibi bir tâbirinden alınarak Meclisi terkeden ve geri dönmek için günlerle nazlanan bir partinin başında bulunmasıdır. Kendilerine iğnenin batırılmamasını istiyenler, çuvaldızlarla kuvvet denemesine girişmemelidirler.

Hem siz lütfen bize söyler misiniz, geçen haftanın sonunda Adnan Menderesin Meclis kürsüsünden C.H.P. ye saatler ve saatler süren, içinde bir çok yakışıksız kelime taşıyan kin, hiddet ve galeyan ifade eden sözleri mi ağırdır, yoksa İsmet İnönünün Taşlıktaki evinden verdiği tek cümlelik cevabı mı? Sert konuşmak için mutlaka bir muayyen seviyenin altına inmek şart değildir. Hele devlet adamları bazı tâbirleri, bazı kelimeleri, bazı cümleleri afaroz etmek, onları asla ve asla kullanmamakla mükelleftirler. Siyasî edebiyatımızda nezahati temin etmek, herkesten evvel ve herkesten çok bizzat siyasilerimizin boynunun borcudur. Bu vazifelerini kulak arkasına atacak yerde göz önünde bulunduranlar hem böylesine süratle yıpranmazlar, hem de kendilerinden tatsız, yakışıksız hatıralar bırakmazlar.

Saygılarımızla

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Hükümet

Nüvit Yetkin
Okuyan sözcü

Bütçe

Önümüzdeki haftanın başında pazartesi günü saat 15 te Bütçe nutkunu okumak üzere hükümet sözcüsü Büyük Millet Meclisinin kürsüsüne çıktığında gözler hususi bir. mikrofonun bulunup bulunmadığını araştıracaktır. Hususi mikrofon, devlet radyosunun mikrofonudur. Şimdiye kadar Maliye Bakanının konuşması, Meclisten naklen verilir; Bakandan sonra muhalefet sözcüsü aynı kürsüye çıkınca kontakt kesilirdi. Geçen sene Başbakan Adnan Menderes C.H.P. Grubu Başkan Vekili Nüvit Yetkine bunun' bir daha tekerrür etmiyeceğini resmen vaad etmişti. Ama o, Menderes III. idi. Bu sene mesuliyet mevkiinde ise Menderes IV. oturuyordu. Ancak nutkun radyoyla yayınlanmaması için başka bir sebep vardı: Nedim Ökmen konuşacaktı. Nedim Ökmen isminin "vatan sathı" nda pek fazla duyulmasından endişe edenlerin mevcudiyeti biliniyordu. üstelik, Maliye Bakanının konuşmasının 1950 den bu yanaki icraatın methiyesi ve ilk üç Menderes hükümetinin takip ettiği iktisadî, malî siyasetin kayıtsız, şartsız tasvibi olmıyacağı ortaya çıkmıştı. Hakikaten Maliye Bakanlığında cereyan eden Çalışmalar Bütçeyi takdim nutkunun daha ziyade istikbale muzaf olacağını ve Nedim Ökmen'in sadece 1956 bütçesini ele alarak girişilecek ıslahatın üzerinde duracağını göstermektedir.

Nutkun esasım Mr. Randall'ın "Türk hükümetinin ıslahat programı" adını verdiği ve evvelâ Nedim Ökmenin Bütçe Komisyonunda yaptığı, müteakiben Adnan Menderesin tescil ettiği konuşmada ifade edilen prensipler teşkil edecekti. Bu prensiplerin doğru teşhisler olduğuna hiç kimse itiraz etmemişti. Merak uyandıran, onların nasıl tatbik edileceği idi. Nedim Ökmen, mevcut imkânlara ve rakamlara dayanarak bunu anlatmaya çalışacaktı. Bunun yanında denk olduğu iddia edilen bütçenin bilhassa varidat kısmı tahminleri üzerinde de hassasiyetle duracağı anlaşılıyordu. Her halde takdim nutku, geçen senelerin aksine, siyasi olmaktan ziyade teknik bir mahiyet taşıyacakta. Bu yüzdendir ki muhalefet sözcülerinin yapacakları tenkidleri Başbakan Adnan Menderes bizzat karşılamak niyetindeydi. Böylece Nedim Ökmene söyletemediği bazı hususları kürsüden bizzat müdafaa edecekti. Zaten muhalefetin hücumlarından büyük bir kısmının şahsına müteveccih olacağını Başbakan da pek âlâ biliyordu.

Hür. P. nin sözcüsü

Selahattin Tokerin iltihakiyle milletvekili adedi 31 e çıkan Hürriyet Partisi Meclisin 1 numaralı muhalefet partisi vaziyetine girdiğinden ilk sözü bu parti adına Ekrem Alican alacaktır. Ekrem Alican aşağı yukarı bir buçuk saat kadar sürecek bir bütçe tenkidi konuşması hazırlamıştır. Hürriyet Partisi sözcüsü içinde bulunduğumuz sıkıntılı durum karsısında meşhur "ıslahat programı" nı prensipleri itibariyle muvafık bulmaktadır. Ancak tatbikatı bakımından iki itirazı vardır: evvelâ Adnan Menderesin Hükümet başında bulunması Hürriyet Partisine emniyet, itimat telkin etmemektedir. Bugün bu prensipleri koşan bir zat, yarın bambaşka prensiplerle milletin karşısına çıkabilmektedir. Halbuki iktisadda muvaffakiyetin bir şartı da, insanın kendi söylediğine bizzat inanmasıdır. Adnan Menderes ise şu son altı yıl içinde tenakuzlardan tenakuzlara düşmüş, iskemlesinden ayrılmamak için her boyadan boyanmıştır. Simdi tatbik edeceğini vaad ettiği tedbirler muhaliflerinin seneler senesi söylediklerinden ibarettir.

Ekrem Alican vaadlerin yalnız Adnan Menderesin şahsı dolayısiyle değil, maddi imkânsızlıklar yüzünden de tatbik edilemiyeceği kanaatindedir. Meselâ İktisadi Devlet Teşekküllerinin Merkez Bankasına müracaatları nasıl önlenecektir? Bunların ihtiyacı olan bir milyara yakın para nereden bulunacaktır? Sonra, diğer tedbirlerin • de alınması bazı huzursuzlukların doğmasına vesile olacaktır. Zira yeni tedbirler, bütün sistemde değişiklik yapıldığı takdirde bir mana ifade edebilir. Üç milyarın üstünde bir bütçeyle ortaya çıkıp bu

Ekrem Alican
Yazan sözcü

Hayal Görenler

Başbakan Adnan Menderes Meclis kürsüsünden Metin Toker hakkında bir takım rokambolesk hikâyeler anlatmış bulunuyor. Müşarünileyhe bakılırsa Associated Press ajansını Metin Toker idare etmektedir ve Amerikanın Türkiyeye niçin yardım yapmıyacağını başyazarımız ajansın Londradaki bürosuna Ankaradan telgrafla bildirmiş, A.P. de bunu dünyaya yaymıştır.

1 — Metin Tokerin Associated Press ile bir alâkası mevcut değildir.

2 — Metin Teker hayatında bu ajansın Londradaki bürosuna veya merkezine bir telgraf çekmemiştir.

3 — Dünyanın en büyük ajansını Metin Tokerin idare ettiğini söylemek başyazarımıza layıkı olmadığı bir teveccüh göstermektir ama, maalesef bunun doğru olmadığını itiraf etmek mecburiyetindeyiz.

Böyle garip iddialarda bulunan zat bir Başbakan olduğuna göre kendisini tahkik imkânlarından mahrum telâkki etmek imkânsızdır. Geriye bir ihtimal kalıyor: Adnan Menderes,. geçenlerde D.P. li bir doktor milletvekilinin Zafer'de bahis mevzuu ettiği hallüsinasyon (mevcut olmayan şeyleri görüp duymak) dan mustariptir.

Eğer öyleyse, Cenabı Hak kendisine acil şifalar ihsan eylesin!

bütçeyi tatbike çalışmak, Hürriyet partisinin kanaatimce hataların en büyüğüdür. Evvelâ yapılması gereken şey, bütçenin hacmini daraltmak, kısacası yorgana göre ayak uzatmaktır.

Hürriyet Partisinin sözcüsü daha ziyade umumi mevzularda görüşecek, fasılların ve dolayısiyle bakanlıkların politikaları üzerinde fazla durmıyacaktır. Fakat adet olduğu veçhile rejim bahsinde D.P. iktidarının zihniyetini ve fiillerini tenkid fırsatını kaçırmıyacaktır.

C. H. P. de hazırlık

Hür. P. nde Bütçe tenkidinin hazırlanması işi Ekrem Alicana verildiği halde CHP. bunu bir şahsa değil, bir heyete yaptırtmaktadır. Busun başlıca sebebi Meclis Grubunun hol miktarda zayıf ve üstelik gayret sarfetmek istemeyen şahıs İhtiva etmesidir. Çalışkan olanlar arasında da malesef iktisatçı ve maliyeci yoktur. Bu bakımdan partinin tanınmış eski iktisad ve maliyecilerinden, müteşekkil heyetin hazırlıyacağı konuşmayı grup adına Başkan Vekili Nüvit Yetkin okuyacaktır.

C.H.P. nin tenkidleri son derece şiddetli olacak ve iktidar sert bir şekilde itham olunacaktır. Konuşmanın başında D. P. liderinin rejim bahsindeki zihniyeti, hükümet etmekten anladığı mâna belirtilerek memleketin tablosu çizilmekte ve mesuliyet bilhassa Adnan Menderesin omuzlarına yüklenmektedir. "Islahat programı" mevzuunda C.H.P. nin fikirleri Hür. P. nin fikirlerinden fazla farklı değildir. Belki de bu, akıl için yolun bir olması yüzündendir. Her halde prensipler üzerinde - bir kaç nokta hariç - söylenecek söz azdır. Ama bunları tatbikle mükellef bulunan zatın politik hüviyeti itirazların başlıcasını teşkil edecektir.

C.M.P. ye gelince, o partide işler daha, ziyade ilhamla tedvir olunduğundan fazla bir şey söylemek müşküldür. Konuşmayı, eğer Meclisin son müzakerelerinden ders aldıysa, Osman Bölükbaşı bizzat yapacaktır. Zira arkada bıraktığımız aylarda bu parti Meclis müzakerelerinde sözcülerinin kifayetsizliği veya yaptıkları konuşmaları öteki liderlerin konuşmalarının altında kaldığından daima ezilmiş, ikinci, hattâ üçüncü plâna düşmüştür. Bunda C.M.P. li liderlerin, Hür. P. nin doğuşundan sonra kendilerini kaptırdıkları kompleksin çok büyük rolü vardır. C.M.P. bir bakıma hem iktidara, hem muhalefete küskün, menfi bir tavır takınmış ve bu yüzden ne söyliyeceğini şaşırmış vaziyete düşmüştür. Bunun son misali Osman Bölükbaşının Menderes IV. hükümeti programının tenkidinde yaptığı tadsız tuzsuz konuşmadır. O gün C.M.P. öteki parti sözcülerinin yanında çok sönük kalmıştı. Bari bu defa, derlenip toplansa. Zira yaz aylarında büyük bir hamle yapan C. M. P. şu anda ismi var, cismi yok hale düşmüştür ve bu sukutun başlıca sebebi bir takım komplekse kapılınmış olmasıdır.

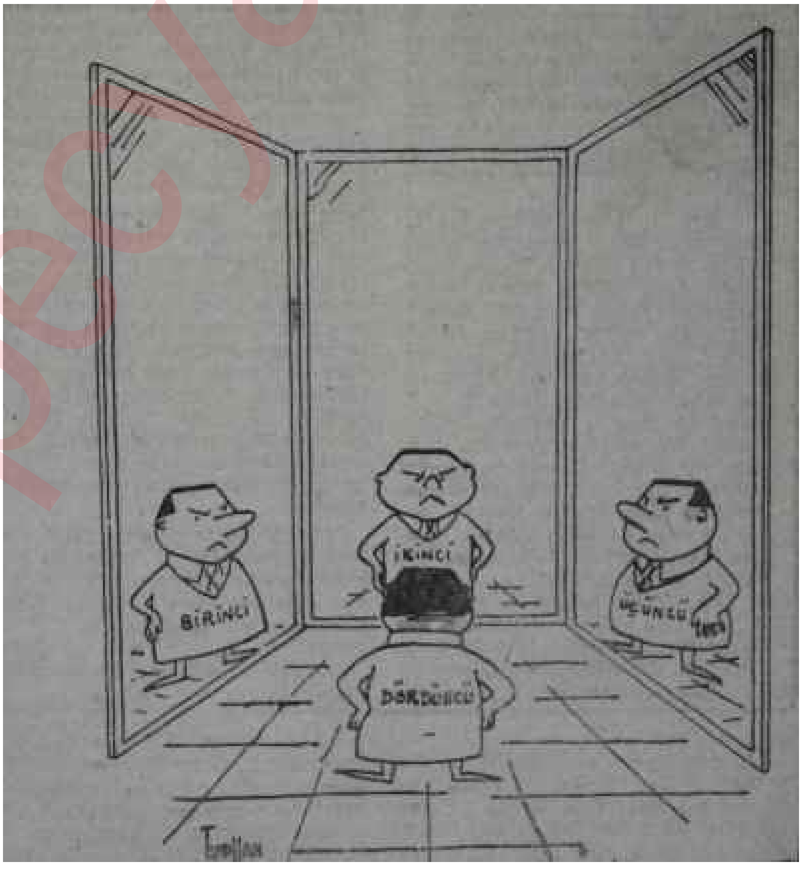
Elektrikli hava

Bu tenkidleri bizzat Adnan Menderesin cevaplandıracağı şüphesizdir. Gerçi Bütçe hakkında D.P. grubu adına bir konuşma yapılacaktır ama o konuşma eğer "klâsik usul" den ayrılırsa, yani grubun hakiki temayülü ve fikirleri aksettirilirse bir mâna taşıyacaktır. Bu takdirde grup adına Burhanettin Onat veya daha kuvvetli ihtimalle Halûk Şaman konuşacaktır. Aksi takdirde bir fedaî aranacaktır. Hatırlanacağı veçhile program konuşmalarında fedai rolünü Bahadır Dülger yüklenmiş, fakat bir başarı kazanamamıştı.

Adnan Menderes nasıl konuşacaktır? Bu da, daha ziyade ilhama bağlı bulunduğundan bir tahmin yapmak güçtür. Fakat Başbakan sakin kalabilirse kazanacaktır. Aksi halde muhalefet partileri adına daha "kodaman" sözcülerin kürsüye gelmesini ve bir meydan muharebesinin cereyanım beklemek lâzımdır. Halbuki şu sırada Adnan Menderesin böyle bir mücadeleyi kabul etmesi belki de son darbeye vesile teşkil edecektir. Dışardan ve içerden sarılmış vaziyette bulunan Genel Başkan bu takdirde çok ihtiyatsız davranmış olacaktır. Hele yar-ı vefakarı Fatih Rüştü Zorluya uyup da "bize ancak, az envestisman yapıyoruz diye çatabilirsiniz, daha çok envestisman yapmalıyız" demeye başlarsa grup içindeki en yakınlarını bile kaybetmek durumuna düşecektir.

Muhalefetin hücumları Bütçenin tümü üzerine münhasır kalmıyacaktır. Bilhassa Hür. P. nin uzun zamandan beri bugünleri beklediği biliniyordu. Eleman itibariyle Meclisin en kuvvetli ekibi Hür. P. saflarında bulunduğundan bilhassa o taraftan gelecek bir yaylım ateşi D.P yi çok müşkül duruma sokacaktır. Üstelik hak ve hakikat de muhalefetin tarafındadır. D.P. içinde ise bu şekilde bir hücumu, layıkı veçhile ve umumi efkârı tatmin ederek karşılıyacak şöhret maalesef hemen hiç kalmamıştır. Kalanlar ise, kendi fikirlerinin aleyhindc söz almaktan elbette ki içtinap edeceklerdir.

Muhalefetin taarruzunda C.H.P. de elinden geldiği kadar Hürriyetçileri destekleyecektir. CHP. li milletvekilleri de kendi aralarında vazife taksimi yapmışlardır ama kürsüye hakimiyet ve fikir insicamı, kudreti bakımından D.P. den daha ileri

"NEDEN BÖYLE DÜŞMAN GÖRÜNÜRSÜNÜZ ?
YILLAR YILI DOST BİLDİĞİM AYNALAR?"

Cahit Sıtkı Tarancı

Hulusi Köymen Ağır İthamlar Altında

D P. iktidarının Milli Savunma Bakanı Hulusi Köymen mensup olduğu partinin Haysiyet Divanı tarafından çok ağır ve hakkında mutlaka Meclis tahkikatını gerektiren bir itham altında bırakılmıştır. Divanın katiyet - kesbeden bir kararına göre Hulusi Köymen bir nüfuz ticareti hadisesine alet olmuş ve bir şahsın gayrımeşru kazanç sağlamasını temin etmiştir. Bu zat gene D. P. li milletvekillerinden Hamid Şevket İncedir.

Hakikaten D. P. Yüksek Haysiyet Divanı Hamid Şevket İnceyi, Hulusi Köymenin bakanlığı zamanında bir vatandaşın Milli Savunma bakanlığındaki işini takip ederek menfaat sağlamakla suçlandırmış, buna mukabil Hamid Şevket İnce muamelenin meşru ve kanuni olduğunu müdafaasında bildirmiş, fakat Haysiyet Divanı ortada bir nüfuz ticareti hadisesi gördüğü mucip sebebile Erzurum milletvekilini - başka fiilleri arasında - bu fiilinden dolayı partiden ihraç etmiştir. Simdi, Hamid Şevket İncenin gayrımeşru ve gayrıkanuni bir muamelesini kolaylaştırıp kendisine menfaat sağlamasına alet olan Hulusi Köymenin bir Yüce Divan önünde hesap vermesi gerekmektedir.

Zira bir takım suçların tek kişiler tarafından işlenmesine imkân yoktur. Nasıl zina tek başına yapılmazsa aynı şekilde nüfus suistimallerinde de en aşağı iki sanığın bulunması gerekir. Eğer Hamid Şevket İnce gayrımeşru ve gayrı kanuni yoldun menfaat sağladiysa suç ortağı kimdir? iddia D. P. 11 milletvekilinin o zamanki bakan Hulusi Köymen ile görüşüp menfaat sağladığı vatandaşın normal olmayan işini yaptırdığı merkezindedir. O halde Hulusi Köymen bahis mevzuu işi yapmakla en azından Hamid Şevket İnce kadar mesuliyet altına girmiştir.

Halbuki bugüne kadar eski Milli Savunma bakam hakkında her hangi bir tahkikat teşebbüsünün yapıldığı duyulmamıştır. Haysiyet Divanlarının kararları elbette muhkem kaziyeler değildir ve muhalefet bir partinin iç işlerine taallûk eder. Ama o kararların ifşaat veya itham haline gelmesi takdirinde bilhassa bahis mevzuu parti mensuplarının azami hassasiyeti göstermeleri gerekir. Hamid Şevket İnce hususi bir hesaplaşma neticesinde, bir takım hayali bahaneler icad edilerek mi partiden tardedilmiştir ve bu yapılırken Erzurum milletvekiline çamur atılması lüzumlu görülmüştür, yoksa ortada hakikaten bir nüfus ticareti hadisesi mi vardır ve iktidar partisi bu gibi hadiseleri tasvip etmediğinden dolayı disiplin cezası vermiştir? Birinci ihtimal doğruysa, mesele yoktur. O takdirde hakikaten eski Milli Savunma bakanını ilzam eden bir husus mevcut değildir. Zira bütün hiddet ve şiddet Meclis Grubunda Genel Başkanı tenkid eden Hamid Şevket İnceye karşıdır. Yok, doğru olan ikinci ihtimalse Hulusi Köymen hakkında derhal bir Meclis tahkikatı talebi bizzat D. P. 11 milletvekilleri tarafından yapılmalı ve mesele açıklanmalıdır. Aksi halde yarın bizzat bugünkü Haysiyet Divanı başkam Osman Kavrakoğlunun liderin hışmına uğrayarak Hamid Şevket İncenin yolunu takip etmesi işten bile değildir. Teşrii vazife gören milletvekillerinin partileri içinde bu kadar emniyetsiz durumda olmaları herkesten çok bizzat o milletvekillerini tedirgin etmeli ve onları bir çare aramaya sevketmelidir. Çare ise "Hamid Şevket İnce hadisesi" dolayısıyla ayaklarına gelmiştir. Eski Milli Savunma bakanı Hulusi Köymen Hamid Şevket İncenin suçuna iştirakten Haysiyet Divanı kararıyla sanık vaziyete düşürülmüştür.

Hamid Şevket İnce... Bu zatın, "ödenek hadiseleri" sırasında kuruculara baş kaldıran milletvekillerini partiden atan Haysiyet Divanının başkanı olduğunu D. P. milletvekilleri hatırlarından çıkarmasalar pek iyi ederler. Gün ola, harman ola!.

vaziyette değillerdir.

Müzakerelerin sonunda Menderes IV. kabinesinin itimad almaması bahis mevzuu değildir. Ancak bütçe çıktıktan sonra bir takım sürprizleri beklemek lâzım gelecektir. Zira son hükümet buhranının bilinen şekilde bağlanmasının bir sebebi de bütçenin yetiştirilememesi endişesiydi. Şimdi o endişe ortadan kalktığına göre mart içinde siyasi hayatımızda uzun zamandan beri beklenen büyük değişikliğin gerçekleşmesi kuvvetle muhtemeldir. Adnan Menderesin Meclisin tatilinden istifadeyle Aydındaki çiftliğine dönmesi bir çok kimseyi şaşırtmıyacaktır. Her halde bazı şeyler bütçe müzakerelerinde bilhassa muhalefetin kullanacağı taktiğe ve göstereceği ustalığa bağlı kalmaktadır.

Damada ambargo

Bir kaç aydan beri, tam tarihiyle Prof. Fuad Köprülünün Dışişleri Bakanlığına tekrar getirilmesinden sonra geçen haftadan bu yana bir genç adamın bakanlıkta elini kolunu sallayarak, adeta babasının malikanesindeymiş gibi dolaşması, servislere girip çıkması, kâğıtları okuması memurların garibine gidiyordu. Bahis mevzuu delikanlı, kısa bir müddet evvele kadar aynı Bakanlığın kadrosundaydı ve gene Prof. Fuad Köprülünün ilk bakanlığı sırasında hariciyecilerin en çok tamah ettikleri Parise tayin edilmişti. Sonradan akademik kariyere şöyle bir uğramayı tercih ile istifasını vermiş - o tarihte Bakan Fatih Rüştü Zorlu idi - ve memlekete dönmüştü. Bu esnada da Menderes IV. kabinesi kurulmuş ve genç adamın kayın pederi Prof. Fuad Köprülü yeniden Dışişleri Bakanlığına getirilmişti. İşte bakanın damadı Coşkun Kurcanın bakanlıkta bir siyasi

Coşkun Kurcan

Büyük ihtilafın teferruatı

komiser edasiyle dolaşması bundan sonra başlamıştı. Bay Coşkun Kurcan iddialı bir zat olduğundan bakanlıkta dostlar ve - kendi iddiasına göre - düşmanlar edinmişti. Bu düşmanların bazılarından haksız muamele gördüğü de söylentiler arasındaydı. Düşmanları daha ziyade Fatinistlerdi. Onların hesabım elbette ki görecekti. Dışişleri Bakanlığı iğbirar yüzünden kendisinin parlak zekâsından, dehasından istifade edememişti! Bunun mesulleri olmak gerekirdi. Bakanın damadı bakanlığın dar koridorlarından geçerken, önüne gelen kapıyı açıp içeri dalarken, hatta şuna buna göz atarken memurların bir şey diyememeleri genç üstadın kayınpederi üzerinde manevi de olsa bir tesire malik bulunduğuna inanmalarındandı. Üstelik bazı tayinler-

de - mesela NATO Dairesi Umum Müdürünün tayininde - NATO dairesinin bu müstafi memurunun parmak izlerim görmekte ısrar edenler Dışişleri Bakanlığında eksik değildi.

Fakat geçen haftanın sonlarında Dışişleri Bakanlığında "yabancı" ların dolaşması, oraya buraya girmesi, kâğıtları karıştırması yasak edildi. Hem de bu "yabancı" lar kim olurlarsa olsunlar.. Bakanlık çevrelerinde emrin bizzat Başbakan tarafından verildiği söyleniyordu. Bu yasakla kimin kastedildiğini ise herkes anlamıştı. Mesele D. P. li liderler arasındaki huzursuzluğun bir yeni safhasını teşkil ediyordu.

Aydın Yalçın'ın asistanı

Hadise Dünya gazetesinde dış münasebetleri alakalandıran bazı hususlarda, bilhassa Randall ile yapılan temaslar hakkında kimsenin bilmediği sanılan bir takım malûmatın neşredilmesi üzerine patlak vermişti. Bu gazetenin Son Ekselans Fatih Rüştü Zorlunun Dışişleri Bakanlığındaki faaliyetinden de esaslı surette haberdar olduğu seziliyordu. Ekselans hakkında bir kampanya açılmıştı ve verilen havadisler üstadın bir çok plânını suya düşürmüştü. Buna mukabil Prof. Fuad Köprülünün neşriyatta kollandığı açıkça belli oluyordu. Bir sebep arandı ve bulundu: Dışişleri Bakanlığında siyasi komiser edasiyle dolaşıp dehasına kıymet verilmediğinden müşteki genç yeni atıldığı akademik kariyerde kimin asistanı olarak vazife almıştı biliyor musunuz? Aydın Yalçının. Aydın Yalçın!.. Yani iktidarın oklarını üzerine çeken Siyasal Bilgiler Fakültesi doçentinin. Bayan Yalçın ise Dünya gazetesinin Ankaradaki istihbarat kadrosuna dahildi. Coşkun Kırcana gelince o. Bayan Yalçının kuzeniydi. Derhal, D.P. Genel Başkanına karşı Prof. Fuad Köprülünün de müzaheretine malik bir pasif komplodan şüphe edildi. Bu şüpheyi en ziyade körükleyen tabii Fatih Rüştü Zorluydu. Bunun üzerine, evvelâ damadın ziyaretlerine ambargo kondu. Coşkun Kırcanın ayağı mahrem dairelerden kesildi.

İç huzursuzluk

Böylece D.P. nin yüksek kademelerinde hüküm süren huzursuzluk ve mütekabil itimatsızlık yeni bir gelişme kaydediyordu. Genel Başkan parti dışındaki muhalifleriyle başa çıkabileceği kanaatindeydi. Fakat dahildeki rakiplerinin mütemadiyen puvan kazanmaları karşısında endişe duymaktan kendini alamıyordu. Adnan Menderes partinin elinden kaydığım hissediyordu. Hakikaten inad ve ısrarın D.P. yi tehlikeli yollara sürüklediğini en yüksek çevreler dahi görüyorlar ve bir hal çaresi arıyorlardı. Bir hal çaresi ki geç olsun, ama güç olmasın.. Yani Adnan Menderes tamamiyle yıpranmış bir halde kenara çekilmek sorunda bırakılsın. Allah bilir ya, Menderes de bu akıbeti elleriyle hazırlar gibi davranmak tan bir türlü geri kalmıyordu.

Aydın Yalçın
Dersi o mu veriyor?

Üç eski bakanın parti müfettişliği selahiyet ve vazifesiyle İstanbula gönderilmesi de aynı huzursuzluğun neticesiydi. İstanbul teşkilâtı Orhan Köprülü vasıtasiyle Dışişleri Bakanının eline geçmişti. Şimdi, mukabil kuvvet teşkili gerekiyordu. Ancak gönderilen eski bakanlar içinde sadece Hulusi Köymen particiydi, öteki ikisi - Kapani ve Erkmen - daha ziyade sosyete hayatında kendilerim gösteren kıymetlerdi. Buna rağmen Adnan Menderes onlardan hâlâ bir şeyler bekliyordu.

Görülmemiş sinirlilik, alışılmamış tekzipler itirafname mahiyetinde be-

Sinan Tekelioğlu
Ağzına mühür

yanatlar ve Zafer'in püskürdüğü ateş Genel Başkanın D.P. içinde de sarıldığım hissetmesinin neticesiydi ve içerde fırtına dışardakinden de şiddetli olmak istidadını gösteriyordu.

B. M. M.

Torba olmayan ağız

Bu haftanın başında pazartesi günü, Büyük Millet Meclisinin kürsüsünde bir millet vekili konuştu. Ertesi gün bütün Yunan gazeteleri bize ateş püskürüyorlardı. Eğer İngiliz basını Yunan basını kadar gürültücü ve işleri hafife alır cinsten olsaydı İngilteredeki gazetelerin de ağız dolusu küfretmeleri işten bile değildi. Hakikaten o gün D.P. nin Seyhan Milletvekili Sinan Tekelioğlu siyasi partiler arasında mekik dokuyan bir Feridun Fikri Düşünsel - Yunanistan ve İngiltere aleyhinde öyle sözler söylemişti ki bunlar bir Yunan veya İngiliz Milletvekili tarafından bizim hakkımızda ifade edilseydi yeni bir 6/7 eylül hadisesi, mutlaka tertip edilirdi. Sinan Tekelioğlunun konuşması partilerin milletvekili adaylarını seçerken biraz daha dikkatli olmak mecburiyetlerim ortaya koyuyordu. Türk milletinin Meclise gönderdiği temsilciler sözlerim düşünerek söylemek zorundadırlar; zira şahısları belki kıymetli olmayabilir, ama konuştukları kürsü ve üzerlerindeki sıfat hepimizi ilzam etmektedir.

Sinan Tekelioğlu Dışişleri Bakanlığından bir sözlü soru sormuştu. Mesele Yunanistanla münasebetlerimiz, Kıbrıs dâvası ve 6/7 eylül hadiseleriyle alâkalıydı. Milletvekilinin hassas davranması iyiydi. Ortaya attığı tez Batı Trakyadaki Türklerle İstanbuldaki rumların mübadele edilmesiydi. Atina hükümetinin böyle bir mübadeleye bizi mecbur etmemesi gerektiğini ihtar da şüphesiz faydalıydı. Ama soru Sinan Tekelioğlunun eline geçince tamamiyle aleyhimize işleyen ve üstelik siyasi patavatsızlık halini alan bir şekle girdi. Soruyu cevaplandıran Köprülü bildiğimiz bazı hakikatleri tekrarladı ve evvelce çıkarılmış tebliğleri okudu. Onu takiben Seyhan milletvekili söz aldı ve ağlamaklı bir sesle neler söyledi, neler söyledi yarabbi... Yunanlılar İngilizlerin uşaklarıydı, efendileri kendilerini bir zamanlar üzerimize saldırtmıştı. Ve bir temiz dayak yemelerine sebep olmuşlardı. Şimdi bu eski kölelerimiz yeniden azmışlardı, ama onlara bir temiz sopa daha çekersek akılları başlarına gelirdi. Bütün dünya bilmeliydi ki Türk milleti aradaki denizi bir hamlede aşar ve gider Kıbrısa otururdu. Neler yarabbi, neler.. İngilterenin ve Yunanistanın iler, tutar tarafı bırakılmıyordu. Üstelik bütün diplomatik teamülleri hiçe sayan, hiçe saymakla da kalmayıp siyasi münasebetlerimizi rencide edecek öyle tehditler "sivil paşa" Sinan Tekelioğlunun ağzından çıkıyordu ki bir milletin menfaatleri ancak bu ka-

dar zedelenebilirdi.

Son günlerde üzerine bir olgunluk gelmiş görünen - Allah bozmasın - Prof. Fuad Köprülü Sinan Tekelioğlunu takiben kürsüye çıkıp "ateşli milletvekili" nin sözlerini tahfife çalıştı ve hükümet olarak müttefiklerimizin aleyhindeki hezeyanı tasvip etmediğini bildirdi. Hakikaten bu hezeyan ne hükümetçe ve ne de milletçe, tasvip edilebilirdi. Bazı bayağı Yunan gazetelerinin üslûbunun bir milletvekili tarafından Meclis kürsüsünde benimsenmesi, yakışıksız kelimeler kullanılması, harp tehdidinde bulunulması bizi ancak küçük düşürebilirdi. Herkes Sinan Tekelioğlunu bilmek, tanımak mecburiyetinde değildi. Üzerindeki "Türk milletvekili" sıfatına bakarak hüküm vereceklerdi. Bu sözler Avam Kamarasında veya Yunan Parlamentosunda söylenseydi biz ne reaksiyon gösterirdik onu düşünelim, sonra sivil paşayı lütfen bir daha böyle konuşturmayalım. Meclislerin Başkanlık Divanları böylelerini susturun, Hüseyin Balıkları değil...

Komisyonlar

Sebük bombası

Bu haftanın başında pazartesi günü öğleden sonra Türkiye Büyük Millet Meclisinin gazinosunda Hürriyet Partisi, mensuplarının son derece faal oldukları seziliyordu. Bilhassa Fethi Çelikbaş gazetecileri etrafına topluyor ve onlara beyanat veriyordu. Bahis mevzuu olan Adalet Komisyonunun ispat hakkı mevzuundaki son müzakereleriydi. Kendilerine yapılan tavsiyeler üzerine gazeteciler İzmirin D.P. li milletvekili Mehmet Ali Sebüğü buldular ve ondan tafsilat, istediler. Mehmet Ali Sebük, eğer komisyonda sözü kesilmemiş bulunsaydı eski Yargıtay Başkanı ve halen ispat hakkının hemen tek muhalifi Halil Özyörük hakkında Meclis tahkikatı istiyeceğini bildirdi. Mehmet Ali Sebüğe göre ispat hakkım kaldıran tevhidi içtihat kararı usulsüz şekilde alınmıştı ve o zamanki Temyiz Umumi Heyetinin kanaatini aksettirmiyordu.

Hakikaten bir haftadan beri ispat hakkı mevzuundaki müzakereler son derece hararetlenmişti. Menderes IV. hükümeti bu hakkın aleyhinde evvelâ manevi, sonra da maddî şekilde cephe almıştı. Adnan Menderesin ispat hakkını tanımamak için, elinden gelen her şeyi yapacağı hiç kimsenin meçhulü "değildi. Yeni kabinesinin programını okurken de o mevzuda herhangi bir fikir beyanından dikkatle sakınmıştı. Hükümet, Meclisin kararına boyun eğecekti! Bunun manası neydi? Hükümet, her mevzuda Meclisin kararına boyun eğmekle mükellefti. O halde? O halde, hükümetin hiç olmazsa pasif kalacağı zehabı uyanmıştı.' Halbuki teklifin komisyondaki müzakeresi göstermişti ki D.P. li milletvekillerinden büyük bir kısım da bu antidemokratik tahdidin kaldırılmasına taraftardır ve basma ispat hakkı verilmesini istemektedir. İşte bundan sonradır ki hükümet, teklif aleyhinde açık bir vaziyet almak mecburiyetinde kalmıştı. Yoksa anlaşılmıştı ki ispat hakkı kabul edilecektir.

Aleyhte bir rapor

Üyelere bu haftanın başında Adalet Komisyonu tarafından hazırlatılan ve "ilmî" etiketini taşıyan bir rapor dağıtıldı. Bu raporda ispat hakkı aleyhinde açıkça vaziyet alınmamakla beraber bunun mahzurları altları çizilerek belirtiliyor ve bilhassa şu husus üzerinde duruluyordu: bizim sistemimiz, ispat hakkım kabul eden bir sistem değildir. Bu bakımdan böyle bir hakkın kabulü, Anayasa dahil bir çok kanunun değişmesini zaruri kılmaktadır.

Ancak ispat hakkı mevzuunda hükümet azaları arasında dahi fikir ihtilâfları mevcuttu. Başbakan bu haklan taraftarı değildi. Buna mukabil Nedim Ökmen, Muammer Çavuşoğlu, hatta Fuad Köprülü basına itimad edilebileceği tezini savunanlar arasına geçmişlerdi. Zaten ispat hakkım kabul etmemenin D.P. için umumi efkar önünde öldürücü bir darbe teşkil edeceği açıktı. İspat hakkım, geçen ilkbaharda yapıldığı gibi bir kalemde reddetmeye imkan olmadığını herkes görüp anlamıştı. Hele bütçe görüşmelerinden sonraki tatilde seçim bölgelerine gidecek olan milletvekilleri oralarda bu mevzuda ne kadar hassas davranıldığını ve seçmenlerin vekillerinin hareket tarzım nasıl dikkatle takip ettiklerini görerek döneceklerdi. Bundan sonra ispat hakkı aleyhinde kol kaldırmak Genel Başkanın hoşuna gitse de o kadar kolay olmıyacaktı. Şimdi ispat hakkım doğrudan doğruya reddetmeden onu uyutacak veya sakatlıyacak bir formül aranmaktadır. Komisyon raporunun o istikamette olması kimseyi şaşırtmamalıdır.

Devlet Adamlığı

Bundan birkaç ay evveldi. Menderes IV. kabinesi henüz kurulmuştu. Anadolu Ajansının ve radyonun zihniyetinde bir değişiklik göze çarpıyordu. Adeta partizan hava kalkmıştı. Meclis müzakereleri daha tarafsız bir eda ile veriliyor, bakanların orada burada çektikleri nutuklar mikrofonu saatlerce işgal etmiyor, uğurlama ve karşılama törenleri kısa kesiliyordu. Radyo Demokrat Partinin radyosu olmaktan çıkıyor, devletin radyosu haline geliyordu. Ama biz hiçbir zaman hayale kapılmadık. Biliyorduk ki Menderes IV. üç başka numara taşıyan zattan farklı değildir. Yarın, sıkışık bir durumun mevcut olduğunu sandığında, radyoya ihtiyacı bulunduğunu hissettiğinde bütün güzel prensipler bir kalemde siliniverecektir.

O tarihlerde "demokratik etiketli hava" dan cesaret alanlar idare ettikleri müesseseleri yeniden partizan taktiklere âlet ettirmiyeceklerini, gerekirse çekileceklerim gerine gerine beyan ediyorlar, Ajansın bültenlerinden ve radyonun neşriyatından kendilerine şeref payı çıkarıyorlardı. Onlar hakkında da hayale kapılmıyorduk. Bütün hayatlarınca üstlerindeki makamları işgal edenlere "başüstüne efem" demiş bulunanlar elbetteki bir günde arslan kesilmiyeceklerdi. İlk emirde Ajans D.P. nin ajansı, radyo D.P. nin radyosu haline dönüverecekti

Ama, basın işlerini tedvir eden makama oturtulmuş bir adam vardı ki onun, tasvip etmediği bir neşriyatın yaptırılması ısrarı karşısında "Hayır!" demesini bekliyor, bu neşriyatın yapıldığını görünce de "Al, mührünü efendi" diyerek hakikî devlet adamlığının icabını yerine getirmesini istiyorduk. Acaba D.P. Genel İdare Kurulunun tebliği ajans tarafından verilip radyodan okunurken, acaba D. P. Genel Başkanı partisinde dırıltılar, sızıltılar bulunduğu haberlerini ajans vasıtasiyle radyoda yalanlamaya çalışırken bu sevgili dost başını hangi yastıkların altına sokuyor, kulaklarına ne marka pamuklar sokuyor, siyasî mevta haline gelmek yoluna girdiğini görmemek için gözlerine ne renk kadife bağ bağlıyordu?

İstanbul

Karanlık aşkı

İstanbulda Pendikliler, Ankaradan gelen yataklı ekspresten inen orta boylu, kızıla kaçan renkte saçlı, siyah paltolu, şapkasını başında değil, elinde taşıyan adamı artık tanıyorlardı. Bahis mevzuu zat bilhassa hafta sonlarında geliyor, Pendikte trenden inip otomobille şehre gidiyordu. Kendisini hemen daima İstanbulun esrarengiz valisi Prof. Fahreddin Kerim Gökay karşılıyordu. Bir iki gün sonra da aynı zat, gene sessiz sedasız uğurlanıyordu. Bu, Adnan Menderesti. Pendikliler geçen haftanın sonunda, cumartesi sabahı Başbakanı gene trenden inerken gördüler. Zannedilebilirdi ki yalanlarının "adamcağızın gecesi gündüzü yok, mütemadiyen çalışıyor" diye bahşettikleri Adnan Menderes İngiliz usulü week-end yapıyor, yani cuma akşamından pazartesi öğle vaktine kadar İstanbulda dinleniyordu. Hakikaten İhsan Doruk gibi yakın arkadaşları

Başbakanı ağırlıyorlar ve Menderes Boğaziçi sahillerinden başkente çalışma gücü artmış olarak dönüyordu. Ancak daha dikkatli kimseler Başbakanın İstanbulda yaptığı temasları göz önünde tutarak ziyaretin sadece dinlenmek maksadıyla yapılmadığını seziyorlardı. Bilhassa son aylarda Adnan Menderesin hemen her gelişi, 6/7 eylül hadiseleri tahkikatında veya bu meselede yeni bir gelişmeye tesadüf ettirilmişti. Bu hafta sonunda da Başbakan İstanbul Valisi Prof. Gökay ve Örfi İdare Komutam Orgeneral Aknoz ile görüşmekten geri kalmadı. Pazar günü ise gazetelerde İstanbul hadiseleri "suçlu" ların muhakemelerinin pazartesi günü başlıyacağı, fakat duruşma safhalarının neşrinin men edildiği bir tebliğ ile

Orgeneral Aknoz

Adli amir

Hukuk bilmiyorlar mı?

Kıbrıs Türktür Cemiyetinin idarecilerinden "suçlu" lar diye bahsedilmesi bir yana Örfi İdare Komutanlığı o gün - cumartesi günü - aslında "sanık" olarak tevkif edilmeleri gereken 17 şahıs hakkında son tahkikat açılmasına dair hazırlanan ye Örfi İdare 2 numaralı mahkeme başkanlığına gönderilen 9 şubat 1956 tarih ve 12510-955/499 sayılı talepnameyi gazetelere ve Anadolu Ajansına veriyordu. Talepname, sanıklar aleyhinde çok ağır bir iddianameydi. Bu iddialar basında intişar etti. İddialara karşı yapılacak müdafaaların neşrini ise Örfi İdare Komutanlığı menetmişti. Bu ne demekti ? Bu, şu demekti: kendilerinden "suçlu" diye bahsedilen 17 vatandaşımızın, sırtlarına yüklenen ithamlar hakkında ne diyecekleri maalesef bilinmiyecekti.

Sonra, ortada başka bir aksaklık vardı, İddianame, mahkemede okunmadan evvel neşredilemezdi. Bu, ce-

Kapaktaki politikacı

Nedim Ökmen

Bu haftanın başında pazartesi günü Mecliste sözlü sorular cevaplandırılırken uzun boylu, iri başlı, gözlüklü bir hükümet adamı kendisinden öğrenilmek istenilen hususları kısaca, fakat vekarla ve tatmin ederek karşılamak suretiyle bir defa daha dikkati üzerine çekti. Doğrusu istenilirse fasla bir fevkalâdeliği yoktu. Ne çok ateşli, ne çok cerbezeliydi. "Ağzı lâf yapıyor" Hissini de uyandırmıyordu. Ama sağlam bir mantığa, itidale ve her şeyden çok aklıselime malik görünüyordu, işgal ettiği makam kendisini, bütçe müzakereleri dolayısiyle "Haftanın adamı" yapacaktı. Bu, Nedim Ökmendi. Fakat Nedim Ökmenin "Haftanın adamı" olmaktan başka bir sıfatı daha vardı: İstikbalin de adamıydı.

Bundan 48 sene evvel Kiliste doğmuştu. İlk ve orta tahsilini orada yapmış, müteakiben İstanbul Erkek Lisesini ikmal ederek Mülkiyeye girmiş ve 1881 yılında mesut olmuştu. Mezuniyet derecesi "Pek iyi" idi. Nedim Ökmen bir yıl sonra acılan Maliye Müfettiş Muavinliği imtihanında da birinciliği almış ve Fransızcaya vukufu dolayısiyle bir üst derece ile o senenin mayıs ayında Maliye müfettiş muavini olarak vazifeye başlamıştı.

Bugünkü Maliye Bakanının hayatının bundan sonraki kısımları, memuriyet kademelerinde tırmanışlardır. 1885 de dördüncü, 1937 de üçüncü, 1939 da ikinci 1942 de birinci sınıf maliye müfettişliğine yükselmiş, 1945 te başmüfettiş olmuştur. Bu arada 1938 ile 1939 arasında bir yıl müddetle Fransız Maliye Bakanlığı teftiş heyeti refakatinde staj görmüştür.

14 Mayıs. 1950 seçimlerinin arefesinde D.P. onu Maliye Başmüfettişi olarak bulmuş ve Maraştan aday göstermiştir. Maliye Bakanının fiilî politik hayatı o tarihte başlar. İki partili hayata geçişimizden beri Nedim Ökmen, hareket ve ideal olarak D.P. ye bağlılığını gizlememiştir. Tıpkı memuriyetten politikacılığa geçen başka bazı milletvekilleri gibi - Fethi Çelikbaşlar, Avni Başmanlar, bir zamanların Emin Kalafatı, v.s. - partiyi Genel Başkanın üstünde tutmuş ve asıl hizmeti bu zatin değil memleketin ve partinin beklediğini göz önünden uzaklaştırmamıştır. Nedim Ökmeni ilk defa olarak İkinci Adnan Menderes Kabinesinin Tarım Bakanı sıfatiyle kırmızı plâkalı - 0015 numara - arabada görüyoruz. Aynı vazifeye Üçüncü Menderes Kabinesinde de devam etmiş, son değişiklikte ise kilit mevkii olan Maliye Bakanlığında Hasan Polatkanın yerini almıştır. Hasan Polatkanın yerini almıştır, ama usullerini değil. Nedim Ökmen Menderesin hatalı bulduğu iktisadi politikasının ve iktisad anlayışının mesuliyetlerini paylaşmayı şiddetle reddetmiş, küfür edebiyatının şampiyonu olmamış ve bakanlığını kabul ettiği hükümetin müşterek programını tatbikle kendisini vazifeli görmüştür.

"Haftanın adamı" olmak itibariyle Nedim Ökmen baklanda söylenecek olan budur. Ama onun yanında "İstikbalin adamı" olarak bir iki kelimenin ilâvesine lüzum vardır. Bir "başbakan olabilecek politikacı" yokluğunu bünyesi içinde en acı şekilde duyan D.P. de pek çok gözler - bu arada bazı kurucuların gözleri - Maliye Bakanına çevrilmiştir. Bu bakımdan Nedim Ökmen, bir imtihan heyeti huzurunda bekleyen talebe vaziyetindedir. Formasyonu* yukarda bahsedilen itidali, ağırbaşlılığı ile her şeyden evvel "itimad" telkin etmektedir ki bugünkü konjonktür D.P. ye en fazla bunu gerektirmektedir. "Harika çocuk" ların zararını demokratlar çok çekmişlerdir. Kafası omuzları üzerine sağlam şekilde yerleşmiş, bir takım prensiplere sahip, devlet adamlığının lüzumlu kıldığı ihtiyatı ölçülü şekilde karakter haline getirmiş, muvaffakiyetin macerada değil, düşünüp taşınarak karar vermek ve ondan sonra bu doğru kararları tatbik etmekte gören bir hükümet başkanı iktidar-muhalefet, iktidar-basın, iktidar-üniversite, kısacası, iktidar-millet münasebetlerini partisi lehine kısa zamanda düzeltebilir ve 1958 seçimlerinin - bugünkü şartlar altında - muhakkak olan kaybını önler.

Nedim Ökmen bu adam mıdır? Elbette ki henüz belli değil. Ama bir yandan dışardaki dostlarımız - ki bize yardım için sadece iyi niyet göstermemizi bekliyorlar -, diğer taraftan umumi efkar "Birinci Ökmen kabinesi" lafını bile çok iyi karşılamıştır. Şimdi Maliye Bakanı önündeki fırtınaları çok dikkatli adım atarak ve açık vermiyerek hususi hayatında dahi - atlatabilir ve devlet adamı kumaşından yapılmış olduğunu gösterebilirse, küçük politikanın kurbanı olmazsa, bugün için yarınlarını feda eden öteki bazı arkadaşlarının önüne kasdı mahsusla açılmış uçurumlar kendi önünde açılınca bunlara düşmezse, nihayet liderlik vasıflarını belli ederse çok kısa zamanda başka bir sıfatla AKİS'in kapağını süslemesi kimse için sürpriz sayılmamalıdır.

sayı müstelzimdi. AKİS okuyucuları hatırlıyacaklardır; Cüneyt Arcayürek'in duruşmasının başlıyacağı günlerde bir sayıda bazı satırlar karalanmıştı. O sayıda, Cüneyt Arcayürek hakkında mahkemede okunacak iddianame bir yanlışlık neticesi metinlerin arasına karışmıştı. Baskı da tamamlanmış olduğundan suç işlemek mevkiine düşülmemek için o kısımlar iptal edilmişti. Halbuki şimdi, üstelik sanıklara "suçlu" damgası da vurularak gizli cereyan edecek bir duruşmanın iddianamesi mahkemede okunmadan evvel gazetelerde neşrettiriliyordu. Bu hareket cezayı müstelzim değil miydi? Her şey gösteriyordu ki mesele etrafında sun'i bir hava yaratmak emeli mevcuttur.

Gönül arzu ederdi ki sadece Türkiyeyi değil, dünyayı alâkadar eden bir hadisenin muhakemesi aleni cereyan etsin ve olup bitenleri herkes öğrensin. -Demokratik rejimlerin ilk ve en esaslı prensibi açıklık değil midir? Ama Örfi İdare Komutanlığı resen bu duruşmanın safhalarının yazılmasını menetmektedir. Bunu da adli amir sıfatiyle yapmaktadır. Bu bakımdan duruşma sadece Örfi İdarenin devam ettiği bölgelerde değil, Türkiyenin hiç bir tarafında yazılamıyacaktır. Karanlığa ne lüzum vardı? Yoksa sanıkların ifşa etmeleri muhtemel bazı hususlar endişe mi veriyordu? Zira sanıklar, ilk ifadeleri alındığında bildiklerini söylemişlerdir. Kıbrıs Türktür Ceemiyetinin nasıl kurulduğunun ise gizli kapaklı bir tarafı kalmamıştır. Artık herkes bilmektedir ki bu cemiyet, sonradan gelen bütün inkarlara rağmen bizzat Başbakan Adnan Menderesin müzaheretine mazhar olmuştur.

Duruşma başlamadan kullanılan tâbirler, iddianamenin mahkemede okunmasından evvel basma verilmesi, aleniyete vurulan bu talepname karşısında sanıkların müdafaalarının yayınlanmasına müsaade edilmemesi AKİS'in geçenlerde Hikmet Bil imzasiyle neşrettiği makalesinde belirttiği gibi Adli Amir müessesesinin ıslaha muhtaç bulunduğunu göstermektedir. Yasaklar karşısında bu mecmuanın hassasiyeti bilinmektedir. Bu bakımdan mesele tekrar aleniyete intikal edinceye kadar 6/7 eylül hadiselerine ait duruşma üzerinde duramıyacağız. Halbuki her şeyin, en büyük hakem olan umumi efkar önünde cereyanı ne kadar iyi olurdu.

Dış İşleri

Bir alaka, şaheseri

İstanbulda Babıalideki meşhur Vakit Yurdunun genişçe bir odasında, çıplak başlı genç bir adam postacının eline tutuşturduğu sarı zarfı merakla açtı. Zarf resmi idi. "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti" başlığını taşıyordu. Onun, hemen altında ise bir tarifname vardı. Tarifnamede zarfın nasıl açılacağı bildiriliyor ve deniliyordu ki: "Zarf hırpalanmadan kapakla etiket arasından ve etiket yırtılmak suretiyle açılacaktır." Çıplak başlı genç adam adı Kadri Kayabaldı ve Türk Haberler Ajansının sahibiydi - bir an endişe duydu. Acaba zarfın içinde patlayıcı madde vardı da ondan mı bu ihtar yapılıyordu? Belki de zarf "hırpalandığı" takdirde muhtevası pathyacaktı. Kadri Kayabal usulüne uygun şekilde mektubu açtı. Çıkan, beklediği gibi bir kâğıttan ibaretti "T. C. Hariciye Vekaleti - Birinci Daire Umum Müdürlüğü" başlığını taşıyordu ve vekil adına ismi okunamıyan bir zat tarafından imzalanmıştı. Mektupta şöyle deniyordu:

Bay Kadri Kayabal
Türk Haberler Ajansı Sahibi
Ankara Caddesi 107.
İstanbul

5 Aralık 1955 tarihli dilekçeniz

Kadri Kayabal
Başında sadece dert var

1954 senesinde Şimali Afrika'da yaptığınız seyahatlere dair Hürriyet gazetesinde neşrettiğiniz yazılar dolayısiyle Fransa Hükümetinin isminizi kara listeye ithal ettiğini ve bunun neticesi olarak da sizi 28 Ekim 1955 tarihinde muvasalat ettiğiniz Nis'ten 1 Kasım 1956 günü hudut dışı eylediğinizi naklederek haberleşme hürriyetine aykırı olan bu hareketi şahsen beynelmilel basın teşekküllleri nezdinde protesto edeceğinizi bildiriyor ve Birleşmiş Milletler üyesi olan Fransa'nın yine aynı teşkilâtın azası bulunan Türkiye'nin bir gazetecisine yaptığı bu harekete Hükumetimizin müdahalesini talep oyuyorsunuz.

Dilekçenizin bir sureti, tahkikat icrası ve hakkınızdaki kararın kaldırılması zımnında Fransız Hariciyesi nezdinde dostane bir iltimasta bulunulması için Paris Büyükelçiliğimize gönderilmiştir. Bazı Devletler bu gibi muameleleri hükümranlık hukukuna dayanarak tatbik ettiklerinden menfi cevaplandırıldığı takdirde ısrar etmek kabil olmıyacaktır.

Keyfiyeti selâmlarımla bildiririm.

Dilekçenin sureti "Fransız Hariciyesi nezdinde dostane bir iltimasta bulunulması için Paris Büyükelçiliğimize gönderilmişti. Bu kadar yakın alâka karşısında düşüp bayılmamak için Kadri Kayabal kendisini güç tuttu!

Değişmiyen zihniyet

1950 den bu yana memlekette pek çok şey değişmişti. İktidardan Dışişleri Bakanına kadar. Bir tek şey değişmemişti: Dış İşleri Bakanlığındaki zihniyet. İçerde Dışişleri Bakanlığındaki, dışarda Elçiliklerimizdeki... Vatandaşın işlerini takip, bu zihniyet için adi bir angaryaydı. Halbuki o zihniyetin temsilcileri böyle şeylerin ne kadar üstündeydiler, ne kadar "distingue, ne kadar "comme il faut", ne kadar "cultive" idiler! Hepsinden mühimi, ne de mühim işlerle iştigal ederlerdi. Şimali Afrikadaki durumu bütün acı taraflariyle gazetesine aksettirdiği için bir Türk gazetecisi Fransa hükümeti tarafından kara listeye alınmış ve bir sene sonra da uğradığı Fransız topraklarından hudut harici edilmiş; bu hareket haberleşme hürriyetine aykırıymış; Birleşmiş Milletler Teşkilâtı da böyle hâdiselerin getirilebileceği bir yermiş... Bunların sırası mıydı? Dışişleri Bakanlığımız, dilekçeyi "iltimas" ettirsin diye Paris Büyük Elçiliğimize yollamştı ya, mesele yoktu. Hakikaten alâkasızlığın bundan mükemmel örneği bulunamazdı. Üstelik bazı devletlerin bu gibi muameleleri hükümranlık hukukuna dayanarak tatbik ettikleri ilerdeki hareketsizliğimizin peşin mazereti olarak bildiriliyordu. Bu "distingue", bu "comme il faut", bu "cultive" zevat arasında Mukabeleibilmisil'den bahsedildiğini duyan olmamış mıydı? Bir Türk gazetecisi Fransadan atıldı mı bir de Fransız gazetecisi Türkiyeden uğurlanırdı, bakınız o zaman Fransız makamları ne kadar nazikleşir, nasıl ihtiyatlı davranırlardı. Ama bir vatandaşımıza yapılan muamelenin bizim tarafımızdan gördüğü tek mukabele "dostane iltimas ricası" olursa, bahis mevzuu makamların yaptıkları az bile sayılırdı.

Şu Dışişleri teşkilâtımızın bir takım yaldızlı kelimeleri bırakıp da vatandaşın işleriyle de uğraştığını nihayet görebilmek acaba Türkiyede hangi iktidar zamanında millete nasip olacak?

A K İ S
Bu hafta 36.000 adet
basılmıştır.

Hükümeti Yabancılara Jurnal Etmek

Aydemir BALKAN

Paris - Şubat

Avenue Kleber'deki polis memuru üşüyen ellerini oğuşturdu. Lâcivert pelerinine sıkıca sarındı. Sisli, soğuk bir Paris sabahı idi. 55 numaralı binanın kapısı sabahın dokuzundan beri hayli işlemişti. Biraz sonra biri orta, diğeri uzunca boylu iki kişi daha, polis memurunun anlamadığı lisanda bir şeyler konuşarak geldiler. Büyük kapının ardında kayboldular.

55 numaralı üç katlı bina mütevazi görünüşüne rağmen bir çok mil letler ve bir çok hükümetler için önemli idi. Bazılarının kaderleri burada, tayin dahi edilebiliyordu. Bu karanlık, soğuk Paris sabahında belki yine hayırlı veya şiddetli kararlar alınacaktı. Muhtelif menfaatler, çeşitli güç ve metodlarda yine burada çarpışmaktaydı. 55 numaralı mütevazı bina Avrupa Konseyinin Paristeki toplantılarının yapıldığı bina idi...

*

Konuşarak, beraber gelen son iki kişi memleketlerini Avrupa Konseyinin İktisadî çalışmalarında temsil etmekteydiler. İktisadî komisyon üç gündür toplantı halinde idi. Ancak bu iki kişinin bu defaki hizmetlerinin garip bir tecellisi vardı. İkisi de partilerinden ihraç edilmişlerdi. Kendileri hakkında en yetkili makamda olan şahıs, ağır ithamlar savuruyordu. Siyasi edebiyatın şimdiye kadar işitilmedik sıfatlarıyla memleket efkârına teşhir edilmek istenilen de yine bu iki kişi idi. Haklarında - müşterek geçmiş unutularak - her türlü Usan reva görülüyor, ciddiyetten ve devlet adamı sorumluluğundan uzak, hafif bir zihniyetle iptidaî hücumlar vaki oluyordu.

*

İki delegeden, tıknazca orta boylu olanı, memleketindeki iktidar partisinin bir vakitler ileri gelenlerindendi. Kabinede bakanlık etmiş, mesuliyetli kararlara iştirakle, mesaisfni o zamanki hükümetin hizmetine koymuştu. Fakat kabine işinde gittikçe artan tazyiklere dayanamıyarak çekilmiş, mücadelesine - pasif te olsa - partisinde devamı tercih etmişti. Ancak bu hareketi dahi, arkadaşlarıyla beraber ve ağır ithamlarla partisinden ihraç edilmeğe sebep sayılmıştı.

İnce gözlüklü, uzunca boylusu ise, çok daha evvel, istibdata - aynı partiden - ilk defa yükselen ses olmuştu. İki yıl önce hükümete verdiği rapor, iflas politikasının tehlike çanlarını çalmaktaydı. İkazları cevap görmemiş, bilâkis kendisine aynı bahtsız sıfatlarla hücum edilmişti. Bilgili ve tarafsız yazıları hükümetinin nefretini, fakat memleketinin sevgisini kazanmıştı. Partisinden ilk çıkarılan milletvekili olmak şerefini elde etti. Aynı yıl hükümeti delegelik sıfatını da kaldırarak, onu Avrupa konseyine iştirakten men etmek istedi. Konsey statüsünü dahi bilmeyen bakanların ve acemice müdahalelerin yüzünden memleketinin ve hükümetinin şerefi zedelendi, itibarı kırıldı. O hadiseleri açıklayınca, "Hükümeti yabancılara jurnal etmek" damgasını yedi.

İşte bütün bunlar içindir ki, bu iki delegenin Avrupa Konseyi çalışmalarındaki hizmetlerinin garip bir tecellisi vardı.

*

Fethi Çelikbaşın ve Feridun Ergin'in Avrupa Konseyinin bu defaki toplantısına iştirak etmeleri bizim için önemlidir. İktisadi işler komisyonu - artık memleketimizde de çok iyi tanınan - Federspiel'in başkanlığında inkişaf etmemiş mem leketlere yapılacak yardımların şekil ve muhtevası üzerinde durmuştur. Avrupa Konseyinin Paris çalışmalarında Yunanistan, Güney İtalya ve Türkiyeye yardım edilmesi için bir "Avrupa Fonu" kurulması incelenmiştir. Ayrıca bu memleketlerin ihracatım kolaylaştırmak için yeni tedbirler aranmıştır. Bu bakımdan Çelikbaşın ve Erginin çalışmalara katılmaları ilk Strasbourg hadisesinden sonra aleyhimize dönen havayı yumuşatmak için elzemdi. Ancak mızrak çuvala sığamıyacağı gibi vaktiyle pervasızca sarfedilen kelimeleri, ithamları örtmek veya tevil etmek kabil olamıyacaktı. Hele Ergin'i desteklediği için komisyon başkam Per Federspiel memleketimizde resmî ağızlar tarafından "Türk düşmanı" olarak vasıf landırılmıştı. Federspiel ki uzun seneler Danimarkada bakanlık yapmış, diğer, devlet adamlarının ve dünya iktisatçılarının saygısını kazanmıştı. Bütün bu lekeler nasıl silinecek, ayıplar nasıl temizlenecekti?,

Başbakan ne kadar inat ederse etsin Türkiyenin dosyası yine dönüp dolaşıp Federspiel'in önüne gelecekti. Statüyü, konsey mekanizmasını bırakınız, Federspiel'in şahsı ve şöhreti yeterdi. Bizim bir türlü anlamak istemediğimiz de buydu; Hadiseyi bir prestij meselesi yapmak ise daha tehlikeliydi. Çünkü malum şartlarla iktidarda kalan bir Başbakandan ziyade Federspiel'in şahsının daha ağır basacağı muhakkaktı. Evet, dosyamız yine Federspiel'in önündeydi. Bunu savunacaklar da hükümetin aylardır hucum ettiği Ergin ve Çelikbaştı. Yani "bizi yabancılara jurnal edenler" yine eninde sonunda bizim davamızı müdafaa edeceklerdi.

Geri memleketlere yapılacak yardım konularında en becerikli İtalya davranmıştı. Komisyona getirdiği rapor tasvip edilerek İktisadi İşbirliğinden Güney İtalya için 120 milyon dolarlık bir yardım koparmağa muvaffak olmuştu. Yunanlılar da boş durmamışlardı. Bu satırların çıktığı günlerde muhtemelen onlar da bu fasıldan hisselerini alacaklardır.

Bize gelince... Teşkilatın devamlı ısrarları karşısında merkezden bir rapor gönderilmişti. Fakat bu daha ziyade yabancı eksperlerin tahammüllü gülümsemelerine sebep oldu. Delegelerimiz de bu rapora temas ettiler: Şekil ve muhteva bakımından bir, bilim adamları bir mütehassıslar topluluğuna hitap edemiyecek kadar afaki, hafif ve özden mahrumdu. Ne ifadede, ne izahatta ilmi metodun icap ettirdiği vuzuh, katiyet bilhassa süreklilikten eser yoktu. Hesaplar ve tahminler bahsi ise gerekli, etraflı bir "base" çalışmasına istinat etmiyordu. Hele önümüzdeki seneler için konjonktür tahminleri ise fantezist bir çalışma sisteminin mahsulüydü Bereket ki bazı üyeler vaktiyle memleketimize gelmiş devlet adam larımızla, idarecilerimizle tanışmışlardı. Bu bakımdan onlar da fazla hayale kapılmadıkları için, "sukut" lan büyük olmadı. Rapor tekrar Ankaraya gönderilirken yanına da bir muhtıra ekleme unutulmadı.

Ergin ve Çelikbaş, zaten gayretleriyle zaman zaman sertleşen havayı yumuşattılar ve bu çetin - ve çok ta nankör - vazifenin ilerisini düşünerek' vaktiyle kendilerine yapılan ağır ve haksız hücumları unuttular veya unutmuş göründüler. Menderesin rakipleri şimdi hükümetini savunuyorlardı. Rakipleri, yani "hükümetini yabancılara jurnal edenler"...

*

Per Federspiel ise Batılı bir devlet adamına bilhassa bir bilim adamına yakışan bir istiğna ile Ergin hadisesinin memleketimizde kendisi hakkında uyandırdığı tepkilere ve bütün olup bitene hayret etmektedir. Hissetmediği bir şey varsa hiddet veya infialdir. Bütün istediği bir an evvel hükümetimizin beynelmilel çalışmaların seviyesine yaklaşmasıdır. Muhtaç olduğumuz kredileri, yardımları ancak bu sahalarda kendimizi ve kıymetimizi tanıtarak elde edebiliriz. Yoksa, tek taraflı temaslar için Ankaraya bir teviye çağrılan - ve uydurma ajans larla uydurma beyanatlar verdirilen - Amerikalı iş adamlarından medet umarak değil...

Ufkumuzda dev istifhamlar belirmiştir. Şimdiki veya gelecekteki devlet adamlarımızı büyük sorumluluklar beklemektedir.

B A S I N

Safa Kılıçlıoğlu

Cihat Baban

Ahmet Emin Yalman

Çeşitli şahsiyetler - Çeşitli fikirler

Gazeteler

Bravo Nadir Nadi

Geçen haftanın sonunda bilhassa bazı İstanbul gazetelerine bir göz atanlar yerin yerinden oynadığına kolaylıkla hükmedebilirlerdi. Gerçi memlekette hüküm süren kara kış hakikaten yeri yerinden oynatmıştı. Ama bahis mevzuu neşriyata yol açan hadise kara kış değildi. Nitekim cuma günkü Yeni Sabah gazetesinin birinci sayfasının tepesinde sekiz sütun üzerine 72 puntoluk simsiyah harflerle yer alan havadis gazetelerin altı sayfadan fazla çıkamayacaklarına ve okuyucuya hediye verme, pi yango tertipleme işlerinin yasak edil diğine dairdi. Aynı gün diğer gazeteler de kağıt fiyatlarının yükseltilmesi, resmi ilânların kaldırılacağı yolun dakl haberler ve basın hakkındaki yeni tedbirler dolayısıyla muhtelif fikirler, tezler ortaya atan makaleler yayınlamışlardı. Hemen hepsinde büyük manşetler göze çarpıyordu. Sadece bu yazılar ve onları yazanların müdafaa ettikleri şey çoğu için bu şey, kendi öz menfaatleriydi - gazeteciliğin bir de ticari cephesi bulunduğunu gösteriyordu.

Telaşlananların başında Yeni Sabah geliyordu. Altı sayfadan fazla çıkamamak ve hele "piyango gazeteciliği" yapamamak bu refikimiz için ölümden beterdi. Gazetenin sahibi Sefa Kıhçlıoğlu Babıaliye dinamizmi ve modern basın anlayışını getiren bir kaç "patron"dan biriydi. Hakikaten Yeni Sabah işin başında sahip göründüğü yepyeni ruhla büyük ham leler yapmış ve bunun mükafatını tirajını 100 binin üstüne çıkarmakla görmüştü. Ama Sefa Kılıçlıoğlunun sinirleri - tıpkı yar-i vefakârı Nihad Erimin sinirleri gibi - dayanıklı çıkmamıştı. Aleyhinde açılan bir davada mahkûm olduktan sonra gazetenin takip ettiği politika Yeni Sabahı ancak "piyango gazeteciliği" ile tutunabilir hale düşürmüştü. Buna rağmen tiraj, süratle iniyordu. Şimdi çok sayfada çıkmak ve ikramiye dağıtmak imkânı da ortadan kalkınca gazete elbette ki sekiz değil, yirmi sekiz sütunluk manşetlerle feryadı bassa yeriydi. Hükümetin kararıyla, Sefa Kılıflıoğlu en derin yerinden yaralanıyordu. O yüzden, Menderesin basın politikasına ver yansın etmekten çekinmedi. O Menderes ki bugünkü sarsıntılı durumuna Sefa Kılıçlıoğlularını kendisine ideal arkadaşı yapmak yüzünden düşmüştü. O basın politikası ki "balayı devri"nde Yeni Sabaha bütün tahsislerde aslan payı ayırmıştı. Ee. dünya böyledir ve Menderesin dünyayı öğrenmek zama nı çoktan geçmiştir.

Tercüman'ı ise piyangoculuğun men'i değil, resmi ilanların kaldırılması ihtimali tedirgin etmişti. Cinai Baban o takdirde ticari ilan inhisarının basının üzerine kâbus gibi çökeceğini söylüyordu ve bunda kendisine hak vermemek imkânsızdı. Zira resmi ilanları nasıl Demokrat Parti hususi menfaatini düşünerek tevdi ediyorsa ticarî ilanlar da bir şirket tarafından eş ölçülerle dağıtılıyordu ve Cihad Baban bu şirkete karşı bir kaç sene evvel harp ilân etmişti. Fakat hükümetin, resmi ilan belasını hallederken ticari ilanlar için de bazı esasları kabul etmemesi düşünülemezdi bile. Gazete, maliyetinden ucuza satılan ender mallardan biridir. Bu açık, reklâm gelirinden kapanır. Eğer ticari ilânların bugünkü dağıtılış şekli bakî kalırsa hakikaten basın yem bir kuvvete esir edilecektir. Zaten su anda ticari ilânlar mevzuunda İstanbulda bir harp devam etmektedir. AKİS kendi okuyucularım - ve hükümet ile milletvekillerini - bu harbin safhalarından ve ticari ilanların bugünkü korkunç dağıtılış tarzından önümüzdeki haftalar içinde haberdar edecektir.

Cihad Baban bunu düşünerek res mi ilânların kaldırılmamasını, fakat sistemin ıslah edilmesini istiyordu. Halbuki sistem, prensibinden bozuktu ve ıslah edilmesine imkân yoktu.

Feryadı basanlardan biri de Ahmed Emin Yalmandı. Daima büyük laf edip küçük politika takip eden Vatan başyazarı kâğıt fiyatlarının arttırılması karşısında yüreğinden vurulmuşa benziyordu. Ahmed Emin Yalman bundan senelerce evvel gazete fiyatlarım 25 kuruşa çıkarmak için gazete sahipleri arasında kampanya açmış, fakat bu parlak fikre yanaşan pek çıkmamıştı. Ahmed Eminin derdi suydu: Vatan gazetesi satılmıyordu. Üstada göre bunun sebebi Vatan'ın bir "fikir gazetesi" olmasıydı. İşte, kor olası okuyucu bu memlekette "fikir gazetesi"ne itibar etmiyordu. Buna mukabil Yeni Sabah gibi ikramiye dağıtan, renkli ila veler yapan cerideler harıl harıl satılıyordu. Ahmed Emin Yalman o mevzuda bugünkü tedbirlerin alınması için iktidarın başlarına devamlı tel-

kinlerde bulunmuş, fakat talihi yaver gitmediğinden Sefa Kılıçlıoğlu o sıra da "mukaddes dönüş"ünü yapmış, Başbakan da eski kasidecisini düşük tirajlı gazetesiyle başbaşa bırakmış ve yeni dostunu kollayarak tahdit fikrini bir kenara atmıştı. O sıralarda Yalman büyük bir hüzün içindeydi. Zira yalnız Yeni Sabah satan bir gazete değil, üstelik Sefa Kılıçoğlu da kendisinin kanlı bıçaklı düşmanıydı. İki üstad hadiseden kısa bir müddet evvel basın tartışmalarının en seviyesizini yapmışlar - meşhur "fikir gazetesi" Vatan, Sefa Kılıçlıoğlunun garsonluğundan kadın ayartmalarına kadar türlü hayat safhalarım en düşük üslupla yazmaktan seri kalmamıştı - ve Yalman bu tartışmalardan mağlup çıkmıştı.

Şimdi piyangoculuk - Başbakan artık Sefa Kılıçlıoğlunun neşriyatından da şikâyetçiydi - yasak ediliyordu. Ama kâğıt fiyatlarına sam, Vatan'ın kârına yeniden sekte veriyordu. Yalman bir türlü anlamak istemiyordu ki gazetesinin tirajının düşüklüğü fikir satması değil, Yalmanın fikrini satması yüzündendir.

Bu kampanyada Hürriyet ağır başlı davrandı ve bahis mevzuu olan şey gazetelerin hususi meselesi olduğundan buna "memleket meselesi" damgası yapıştırmaya çabalamadı. Ama aklı selimin, olgun tarafsızlığın ve itidalin temsilcisi olmak şerefini Nadir Nadi kazandı. Cumhuriyet başyazarı piyangoculuğun, renkli ilavelerin, bol sayfaların mene dilmesi - ni iyi karşılıyordu. Memleketin içinde bulunduğu sıkıntılı devirde bunlara yer verilmemesi doğru bir hareketti. Basın denilince hatıra elbette ki bu gelmiyordu. Resmi ilan belâsının ortadan kaldırılmasını da tasvip etmemek imkânsızdı. Fiyatlardaki artışa gelince bunun hükümet tarafından düşünülmüş bir yeni tazyik usulü ola bileceği ihtimali elbette ki Nadir Nadinin de hatırına gelmişti. Ancak İzmit fabrikasının kâğıdı maliyetinden ucuza da sattığı doğruydu. Halbuki Adnan Menderes İktisadi Devlet teşekküllerinin bundan böyle kendi yağ larıyla kavrulacaklarını haber vermişti. Zam, o politikanın bir neticesi olabilirdi. Zaten böyle tedbirlerle basın susturulamazdı. Meselenin mühim tarafı şuydu: her gazeteye eş muamele yapılmalıydı. Yani her gazetenin ihtiyacı aynı esaslar dahilinde karşılanmalıydı.

Nadir Nadi bazı gazetelerin her türlü nimete garkedilirken bir diğer kısmının yarın çıkamamak tehlikesiyle başbaşa bırakıldıklarım hatırlatmaktan kendisini alamadı. Cumhuriyet'in çok ıstırap çektiği, doğruydu. Üstelik Cumhuriyet ile Yeni Sabah karşı karşıyaydı ve meşhur "balayı devri"nde kağıtsızlıktan, malzeme ve makinesizlikten kıvranan Cumhuriyetin mensupları komşu binaya akın akın gelen dolu kamyonları yürekleri ezilerek seyretmişlerdi. Bunlara son verilmeliydi.

Nadir Nadi
Olgun adam

Kalafat politikan

Hakikaten basın işlerini tedvir eden yeni Devlet Bakanı Emin Kalafat eskisinden farklı bir politika takip etmek üzere makamına oturmuştu. Emin Kalafat, daha 1951 yılında, henüz milletvekiliyken resmi ilânlar aleyhinde vaziyet almıştı. Bugün alâkalı bakanlığa geçtiğine göre fikirlerine tatbik sahası bulması kabildi. Gerçi Ahmed Özel de milletvekiliyken bazı tekliflere imza koymuş, bakan olunca bu tekliflerin kabili tatbik bulunmadıklarını beyandan çekinmemişti. Ama Emin Kalafatın farklı yapıya sahip olduğu ümidi henüz kaybolmamıştı. Bu, bir imtihan olacaktı, Resmi ilânları kaldırmanın bunu yapacak bakana yurdun dört bir tarafında çıkıp devletin parasıyla geçinen yüzlerce çurçur gazetenin husumetini çekeceğine şüphe yoktu. Aralarından bazıları tecavüzlerde de bulunacaklardı. Emin Kalafatın bu okunmayan, satılmayan gazetelerden, yazdıklarım göstermek istedikleri zaman o nushaları bizzat getiren veya gönderen gazete sahiplerinden çekinmemeli lazımdı. Onların küfürleri iz bile bırakmazdı, fakat D. P. ve Emin Kalafat umumi efkar önünde çok iyi bir not alırlardı.

Emin Kalafat
İyi- şimdilik -niyeti!

Gazetelerin ihtiyaçlarım karşılamakta da yeni Devlet bakanının bazı projeleri vardı. İhtiyaçlar tiraj esasına, yani hakiki duruma göre tatmin olunacaktı. Böylece karaborsa önlenecekti. Hayalet gazetelerin ihtiyaçlarının çok üstündeki tahsisleri azaltılınca kimse bu yoldan zengin olamayacaktı. Hem hakiki tirajların bir sır olmaktan çıkarılıp her sene muntazaman ilân olunması esası da artık kabul edilmeliydi. Mesela İngilterede her gazete ve mecmuanın hakiki baskı miktarı, iadesi ve satışı umumi efkâra bildiriliyordu. Her işte olduğu-gibi onda da açıklık sadece fayda veriyordu. Tirajlar açık olunca Türkiyede cidden çok alâka uyandırıcı rakkamlarla karşılaşacaktık. Emin Kalafat bunu mutlaka temin et melidir.

Böylece basın bir takım gangsterlerden kurtulacak ve meslek temizlenecektir.

Esas ve tatbikat

Ciddi ve iyi niyetli gazetecilerden hiç birinin basınla alakalı olarak alınan son tedbirlerden - maliyet itibarile - şikayet etmelerine lüzum yok tur. Kâğıt fiyatları arttırıldığına göre bu mecmuanın sahibi de ihtiyacını karşılamak üzere daha fazla para verecektir. Ama şurasını ifade bir meslek borcudur ki bu fark bizi zarara sokacak mahiyette değildir. Olsa olsa kazancımız azalacaktır. Bu bakımdan bir fiyat ayarlamasına da lüzum yoktur. Basının kendisine - meslekî vazifelerin ifası bakımından olanlar hariç - farklı muamele yapıl" maşım istemeye hakkı olmadığına da samimi surette inanıyoruz. Esas itıbarile bir endüstri de olsa, bazı sahalarda bazı meslek erbabının az kazançla iktifayı bilmesi lâzımdır.

Basın hürriyeti gazetecilerin çok kazanması değil, gazetecilerin kanunlar ve farklı muameleler baskısı altında sesleri çıkmaz hale getirilmemeğidir. Kalafat bunu sağlarsa memlekete en büyük hizmeti yapar.

Gazeteciler

Bir mektubun hikayesi

Geçen haftanın sonunda Dünya gazetesinde bir çerçeve içinde Falih Rıfkı Atay imzasıyla şu yazı çıktı:

"Son Meclis konuşmalarında Bay Mükerrem Sarolun Bedii Faik hadısesindeki hususi mektubumu okumuş olduğunu gazetelerde gördüm.

Mektubun, bugünkü rejim için pek utandırıcı sırrım, başkaları adına kendim utanarak açıklayamam.

Ancak, soruşturma heyetinden İstanbula gelecek olanlar bana uğrarlarsa veya beni çağırırlarsa bu sırrı onlara emanet ederim".

Falih Rıfkı Atayın belki de bilmediği, Dr. Mükerrem Sarolun bahis mevzuu mektubun radyoda okunması için Falih Rıfkı Atayın el yazısıyla bir de müsaade aldığını aynı konuşmalarında ifade etmiş bulunması-

Mektubun sırrı nedir? Falih Rıfkı Atay, rejim için ne kadar utandırıcı olursa olsun bunu açıklamakla mükelleftir. Eğer utandırıcı oldukları için bir takım hadiselerin üzerine ışık serpmeyecekşek hükümetin 6-7 eylül hadiselerinin mahiyetini bir türlü açıklamamasına itiraz etmek hakkını kaybetmez miyiz? Kaldı ki bu mektubun sırrım ifşa etmesi Falih Rıfkı Atay için bir çok bakımdan borçtur.

Dünya gazetesinin başyazarı o fiilinden dolayı, AKİS dahil, pek çok dostunun serzenişine maruz . kalmıştır. Belki bunlara kızmıştır, belki bazı benzetişlerden dolayı alınmıştır da... Ama böyle düşünmüşse haksızlık eder. Zira o mektup rejime, basına pek büyük zarar vermiş, zulüm ve şiddet şampiyonlarına teşvik yerine geçmiştir. Bedii Faik'in yazdıklarının doğruluğu bugün bizzat Dr, Sarolun Meclisteki beyanlarıyla ortaya çıkmıştır. Eğer hepimiz,,zulüm usullerine başvurulduğunda doğruluğunu bildiğimiz, doğruluğuna inandığımız hususları bir kalemde "mühim olmayan dedikodular" diye vasıflandırsak ve sözlerimizi geri alıp tarziye verseydik 1956 başının karanlık havasından bugünün nisbi aydınlığına çıkabilir miydik? Eğer her şeye rağmen mücadeleyi terketmeyeceğimizi ve ağır şartlar altında dahi mücadelenin imkânsız olmadığını cümleye ispat etmeseydik o nisbi aydınlığı temin eden hareket başlar mıydı? Falih Rıfkı Atay evvela bu bakımdan mektubunun "rejim için utandırıcı" olduğunu söylediği sırrını açıklamakla mükelleftir.

Hepsi o değil... Falih Rıfkı Atay genç Bedii Faik'in sıhhatini korumak gibi asil olduğundan kimsenin şüphe etmediği hislerin tesiri altında bahis mevzuu mektubu yazmakla dostunun meslek haysiyetinin üzerine gölge düşürdüğünü hâlâ görmemiş midir? Bedii Faik'i nihayet bu gölgeden tenzih etmek, onu temize çıkarmak Dünya başyazarı için bir şeref borcudur. Eğer bahsettiği sır, ne kadar utandırıcı olursa olsun, hareketini mazur gösterecekse ve daha mühimi Sarol - Apaydın kombinezonu tarafından oynanan oyunu bütün çıplaklığıyla ortaya koyacaksa, mektubun nasıl kombinezonlarla Falih Rıfkı Atayın elinden alındığım bildirecekse Dünya başyazarı bir vazifeyle karşı karsıyadır.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Dış Ticaret

Bonn (Şubat) — Feyyaz TOKAR bildiriyor:

Almanyayla görüşmeler

Şubatın yirminci *günü,* Federal Almanya Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığının elektrikle aydınlatılmış loş müzakere odasında iki heyet karşı karşıya geçerek çetin bir pazarlığa girişecekti.

Bir müddetten beri tehir edilen Türk - Alman ticaret müzakerelerinin, bilhassa bizim tarafımızdan kullanılacak şatafatlı kelimelerle dolu açış nutkundan sonra, iki heyetin şanslı oldukları hiç bir zaman iddia edilemiyecek olan azaları arasında çekişmeli görüşmeler başlıyacaktı. Kısmet değilmiş; Almanların talebiyle müzakereler bir defa daha geriye atıldı. Almanlar beklemeyi tercih ediyorlardı.

Hermes'in yabancı memleketler için ayırdığı kredinin en büyük nisbetini % 28 sını alan Türkiyenin, "iktisadî istiklâl savaşı" prensipleri hazmettirilerek yola çıkarılmış olan ekibi, Türkiyenin ödeme gücünü en az bizim kadar bilen Alman heyeti karşısında muhakkak ki bir hayli zorlu dakikalar geçirecektir. Bu kabil müzakerelerin tarihçelerine ve acı tatlı hatıralarına dair aşağıda sıralıyacağımız misallerden evvel şu noktayı belirtelim ki, Almanyanın ekonomik alâkası bugün dahi Türkiyeden uzaklaşmış değildir. Türkiyenin içinde bulunduğu iktisadi sıkıntının vahametine dair her gün çeşitli makaleler intişar etmekle beraber, Türk pazarlarının elden kaçırılmaması, iktidar partisinin iktisad politikasında yapacağı bir değişiklik ve alacağı tedbirlerle Türkiyenin gene yakın doğunun en elverişli piyasası olabileceği hususu sık sık belirtilmektedir. Bununla beraber gelecek heyetin şanssızlığını Avrupalıyı tatmin etmeyen bugünkü iktisadi sistemin müdafaası vazifesini . yüklenmesi teşkil etmektedir ve bütün gayretlerimiz, kesinleşmiş bir hükümden sonra yapılacak müdafaadan farksız olmıyacaktır.

Dış siyasetini dahili ve ekonomik politikasından tamamen ayırmış bulunan Batı Almanyadan, tarihin platonik hadiselerim göz önünde bulundurup hissi zaaflardan edilecek istifade ile bir şeyler koparabileceğimizi düşünmek hüsranlı bir neticeyi peşinen kabullenmek olacaktır. Zira son senelerde Almanyayla cereyan eden ticaret müzakerelerinde heyetlerimizin kırdıkları pot ve sildikleri itibar puvanı bugün ehil bir tamir ustasına şiddetle ihtiyaç göstermektedir.

Tenis meraklısı zorlu delege

Alman ekonomisinin kalkındığı, Türk ekonomisinin ise kalkınma içinde bulunduğu zannedildiği sıralarda Batı Almanyayla yapılacak ticaret müzakereleri için devrin NATO daimi delegemizin başkanlığında bir heyet gönderilir. Müzakere günü ve saati tesbit edilip hazırlıklar tamamlanır ve bu saat gelir çatar.. Alman heyeti tam kadrosu ile toplantı odasına girer ve karşılarında sadece mahcubiyetten yüzleri pembeleşmiş, Türk delegasyonunun birkaç üyesini bulur. Heyet başkanını sorarlar, "şimdi gelecek" cevabım alırlar. Bu sırada Ticaret Bakanlığına yakın bir tenis kortunda garip bir hadise cereyan etmektedir. Etrafındakilerden hürmet kisvesi altında yakınlık gören uzun boylu bir zat, "bana ayakkabı bulun, tenis oynıyacağım" der. Derhal bir Amerikalıdan rica edilir ve Amerikalı çavuş Türkiyenin NATO daimi delegesi ve Almanyadaki ticaret heyeti başkanına ayakkabılarını verir, üstad tenise başlar... Heyet azalarından kendisiyle beraber olanların gözü saattedir. Bir müddet sonra, Fransız şarabını ter olarak ifraz eden ekselansa müzakere saatinin yaklaştığı işaret edilir. Cevap, raketin topta şaklamasıdır... İşaretler devam eder gider ve Türk tenisçisi müzakerelere güç belâ götürülür. Alman heyeti başkanının ilk suali maçın neticesidir!..

Buğdaylarımızın hikayesi

Bir başka ticaret müzakeresi için bir teşekkülün umum müdürü heyet başkanlığiyle vazifelendirilip Almanyaya gönderilir.

Rivayete göre umum müdür son derece yakışıklı bir zat olup sonu cinayetle biten bir dramatik filmde rol alabilir. Fakat böyle ciddi bir müzakerede heyet başkanlığını alamaz. Ama kusur da kendisinde değil, ona illâki gideceksin diyenlerdedir.

Görüşmelerin esasını Türkiyenin mevcut buğdayının satılması teşkil eder. Müzakereler müsbet yolda ilerlerken heyet başkam Hamburg'a kadar bir seyahat yapar. Burada tesadüfen bir iki gazeteci kendisim bulup malûmat ister. Buğday satmaya gelen heyet başkam, anlatıldığına göre, "satacak buğdayımız yoktur" der. Ortalık karmakarışık olur, herkes bu heyet başkanının iki beyni ve iki ağzı mı var diye düşünür...

Bilâhare. Toprak Mahsulleri Ofisi Umum Müdürünün başkanlığında bir başka ekip gelir. Ofisçi başkan sempati toplar. Buğdayın satış fiatı ve miktarı üzerinde karara vardır. Her şey halledilmiştir. İki taraf da memnundur. Türk ataşemiliteri heyet başkam şerefine bir kokteyl verip Alman gazetecilerim de çağırır. Kokteylin ortasında telefon çalar, heyet başkanım Ankara aramaktadır.. Kati bir emirle, "mademki anlaşmaya varıldı, siz aradan çekiliniz; (....) Türk firması işi üzerine alacak" denir. Cevap dinlenilmez, heyet başkanı sacını başını döver.

Son macera

Nihayet evvelki sene Başvekil Menderes elli küsur refakatçisiyle gelir. Anlatıldığına göre Türk Başbakanının, yanındaki ihtisas sahibi Umum Müdürlerden fazla islere vakıf olduğu nazarı dikkati çeker ve bu husus garipsenmekle beraber Başbakan takdir 'edilir.

Şansölye Adenauer, İktisad Bakanı Erhard'tan Türkiyeye azami yardımın yapılmasını rica eder ve Erhard ile Menderes karşılıklı geçip işi hesaplamaya başlarlar. Alman İktisad Bakanı bir vesileyle Başbakar Menderese, "Ekselans" der, "iki kere iki dört eder"... Başbakanımız, '"Hayır", diye cevap verir, "iki kere iki bizde altı eder"...

Erhard, bunun bilmediği bir hakikat mi yoksa Türk Başbakanının zarif bir esprisi mi olduğunu anlıyamaz ve o müzakereler de malûm neticeyi verir..

*

Şimdi gelecek ticaret heyetimize başkanlık edecek zatı ve heyetin üylerini öğrendikten sonra nisbeten ferahladık.

Bonn'da bırakacakları hatıranın "beklenilmeyen bir krediyi alan ekip" olmasını gönül çok arzu ediyor ama! Bunun için, Menderes politikasının yerini bir başka prensiplere dayanan politikaya bırakması lâzım. İhtimal ki görüşmelerin tehirini Almanların istemesindeki sebep, ufukta görülen böyle bir değişikliğin gelişmesini beklemek istemeleridir.

Çalışma

Oyala ki unutturasın!

Geçen hafta içinde iki kişi bilhassa İstanbul gazetelerini büyük bir

Mümtaz Tarhan

Bugün git, yarın gel

üzüntüyle okuyordu. Bunlardan birincisi muhabirlerin kendi yaptığı beyanatı yanlış aksettirdikleri mülahazasiyle üzülüyordu. İkincisi ise mensup olduğu partinin tutumundan dolayı utanç hissediyordu, zira bundan sadece altı yıl evvel aynı parti adına Meclis kürsüsünden söyledik-lerini unutacak kadar "politikacı" ol mamıştı. Birincisinin, adı Mümtaz Tarhan ve sıfatı Çalışma Bakanıydı; ikincisi Kemal Özçobandı ve Afyonu temsil ediyordu.

Hakikaten geçen hafta Çalışına Bakam Mümtaz Tarhan gazetelere bir göz attıktan sonra hepsini masanın Üzerine bıraktı ve:

"— Grevin aleyhinde olduğumu yazmışlar, dedi. Halbuki bu davaya samimiyetle inandığımı kendileri de biliyorlar..."

Bütçe Komisyonunda, Çalışma Bakanlığı bütçesi müzakeresinden sonraki günlerde idi. Çalışma Bakanının komisyonda yerdiği ve- Anadolu Ajansı vasıtasiyle gazetelere intikal eden izahatı büyük puntolarla neşredilmişti. Gazeteler, Bakanın grevin bir an önce çıkmasını istemediğini ifade eden başlıkları tercih etmişlerdi. Ertesi gün, gazetelerin birinci plânda gösterdikleri haberlerden biri gene greve dairdi. İşçi sendikaları mümessilleri Bakanı şiddetle itham ederek komisyonda yaptığı konuşmayı cevaplandırmışlardı.

Bakan Mümtaz Tarhan komisyonda aynen şunları söylemişti: "Grev hakkı hükümetimizin programında yer almıştır. İşçi için grev hakkı tesis etmek en başta gelen bir vazife olarak görülmektedir. Ancak grev hakkının verilmesi mevzuunda bazı hususların da nazarı dikkate alınması icap eder.."

Bu son cümle bütün işçilerin protesto ile ayağa kalkmalarına yol açmıştı. Çünkü Bakan Mümtaz Tarhan, grev hakkının tanınmasından evvel işçilerin iktisap etmeleri gereken bazı hususlar olduğunu kaydetmişti. Sendikalar teşkilât bakımından kuvvetlenmeden, mali kudret kazanmadan grev hakkı fayda yerine zarar verebilirdi. Memleket işçileri kalifiye hale getirilmeliydi. Bütün bunlar halledilmeden grev hakkının verilmesi doğru olamazdı.

Eski defter ve sözler

Mümtaz Tarhan'ın bu konuşması üzerine işçiler hafızalarında altı se neden evvelki hadiseleri canlandırmak zorunda kalmışlardı. Çünkü, o tarihlerde Demokrat Parti ileri gelenlerinin her işçi muhitinde sırtları okşayarak söyledikleri ilk söz, iktidara gelir gelmez işçilere grev hakkının verileceği oluyordu. Hattâ , D. P. liderleri grevin işçi hayatında nasıl bir tılsım olduğunu ballandıra ballandıra anlatıyorlardı. Grev sayesinde işçi, "patron sınıfı" tarafından ezilmekten kurtulacak, grev sayesinde daha müreffeh bir hayata- doğru emin adımlarla yürüyecekti. Mümtaz Tarkan'ın bugünkü şartlarında sendikaların kifayetsizliği, kalifiye işçi nok

Kemal Özçoban

Atılmak var dönmek yok

sanlığı ağza dahi alınmıyordu. Büyük Millet Meclisinde bir iş kanununun müzakeresi sırasında - 1950 den evvel - Afyon Milletvekili Kemal Özçoban söz almıştı; birden Mecliste bir bomba infilâk etmiş ve Türkiye ufuklarında yeni bir D.P. propaganda» kendisini göstermişti: Kemal Özçoban ve muhalefetteki D.P. Meclis Grupu sesinin bütün gücü ile "işçiye grev hakkı" diye bağırmıştı. Zonguldaktan ve işçisi fazla diğer vilayetlerden yüzlerce telgraf D.P. Merkezine akmış, samimi göz yaşları dökülmüş, adeta D.P. nin grev konusundaki yazılı teminatının yanına bir de manevi bağ katılmıştı. Bütün işçi sınıfı, - bugün adetleri altı yüz bin - D.P. lilerin peşine takılmıştı. O zamanki iktidarın Çalışma Bakanı Reşat Şemsettin Sirer ise "işçiye grev hakkının şimdilik tanınamıyacağını" söylüyor, işçi kütlesi arasında komünist temayülü bulunanların da varlığını - bugün de ayni şeyi D.P. iktidarının düşünmediğini kimse iddia edemez - ilâve ediyordu.

Bugün, hal başka değildi. Bakan Mümtaz Tarhan, grevi mümkün mertebe geciktirmek isteyen hükümet zihniyetini savunurken bazı gerekçeler bulmuştu. Malî bünye itibariyle sendikaların kuvvetlenmesini isterken, bir grev halinde sendikanın bütün üyelerine yevmiyelerini aynen, günlerce verebilmek imkânlarını elinde tutması lâzım geldiğini anlatmak istediğini söylemişti. Kalifiye işçilerin fazlalaşması lâzım geldiğini ileriye sürerken, hükümetin bu meselede aldığı tedbirleri sıralıyordu. İşçinin imkanlarını kuvvetlendirmek için hükümet uzun vadeli bir program hazır-

lamıştı. Kalifiye isçi yetiştirmek maksadiyle kurslar kurmuştu. Buralarda işçilere Belçikalı, İngiliz hocalar ders veriyorlar, sendikalizmin esaslarını, hukuki tarafım ve işçi haklarım izah ediyorlardı. Bunların yanında yeni bir programın tatbiki için Çalışma Bakanlığı hazırlıklar yapıyordu. Türkiye'de işçi, daha ziyade ölü zamanlarda köylerden şehre inen büyük kitleler olarak göze çarpıyordu. Köylerdeki bu ölü mevsimlerde, şehre inen köylü amelelik yapıyor, talışıyor ve şehri dolduruyordu. Hükümet, greve gitmeden önce, bir yandan kalifiye işçi yetiştirecek, diğer taraftan da şehre inişi durdurmak üzere tedbirler arayacaktı. Bu tedbirlerin başında her köyde el işlerini, el sanayiini geliştirmek geliyordu. Bu suretle şehre inen köylünün işçi sınıfı içine karışması duracaktı. İşçinin

İşçilerin protesto toplantısı
Grev isteyen D. P. dir

sosyal bayat bakımından daha verimli esaslara bağlanması işin yeni kanunlar hazırlanmıştı. Ayrıca İşçi Sigortalarının 350 milyon kadar tutan parasını bir banka kurmak suretiyle işçiye daha verimli hale getirmek yolu seçilecekti. Banka kurmak düşüncesi üzerinde etüdler yapılmağa - yakında - başlanacaktı.

Bakanlığın grev hakkım tehir etmek için ileri sürdüğü fikirler bunlardı. Hakikaten, Menderes hükümetleri 1950 den bu yana grev meselesi üzerinde daima oyalayıcı bir politika takip etmişlerdi. Programlara, tüzüklere, vaad nutuklarına girmiş bir haktan birdenbire vazgeçilemezdi. Ortada altı yüz bin küsur işçinin reyi meselesi vardı. Mesela Zonguldağı düşünün. İsçinin en fazla kesif olduğu bir bölge olan Zonguldakta, grev meselesinin birden inkarı D. P. iktidarı lehinde sempati uyandıracak mahiyette olmazdı. Buna rağmen oyalayıcı bir siyasetle, grevin bugün yarın derken çıkarılmaması dahi işçileri her fırsatta iktidarın aleyhine sevkediyordu. Komisyon müzakerelerinin diğer senelere nazaran farkı yeni Bakan Mümtaz Tarhan'ın bu oyalayıcı siyaseti tam bir vuzuhla olmasa bile - mucip sebeplere dayamış bulunması idi. Bakan Mümtaz Tarhan, hükümetin "grev hakkı" na dair iyi niyetinde israr ediyor, fakat ne yapsın ki bunu ne kadar geriye atarsa o kadar yerinde bir iş olacağı hakkındaki kanaatinden vazgeçemiyordu.

Sezarın hakkı

Doğrusu istenilirse işin tenkid edilecek tarafı Mümtaz Tarhanın itirazlarının mahiyeti değildi. Hatta bunlar, kâğıt üzerinde haklı mütalaalardı da.. Ama vaktiyle Reşat Şemsettin Sirer de aynı derecede doğru, ilmi ve mantıki esbabı mucibe ileri sürmüştü. Hakikaten grev hakkım 19 uncu asrın sonunda Batı Avrupada kapitalizme karşı bir reaksiyon olarak ele alınan tarzda Türkiyeye getirmek dünyanın en büyük hatasıydı. O reaksiyonun icabı olarak bu hakkı mutlak şekilde kabul edilen memleketler bundan demokratik usullerle kurtulmaya ve grevi işçinin fevkalâde bir silâhı olmaktan çıkarıp sosyal adaletin bir vasıtası haline getirmeye çalışırlarken bizim, sanki 19 uncu asır sonunda yaşıyormuşuz gibi davranmamız elbette ki hata olurdu. Ama D.P. nin tutumunda noksan olan iyi niyetti. 1960 dan evvel *"grev* hakkı" diye feryad et, iktidara geçince yan çiz. Hakikaten o yandan bu yana memleket için faydalı bir grev hakkına doğru D.P. ciddî bir adım atmamıştı. Kültürle, iyi niyetle ve milletvekili seçilmeden evvel bir asistan olmanın gerektirdiği tevazuyla bakanlık, makamına oturup oradan kendini ikinci bir Napolyon sanarak inen son Çalışma Bakam grev bahsinde sadece nutuk söylemişti. İşte, iyi niyet noksanı buydu. Eğer D. P. grev hakkı mevzuunda samimi olsa idi ve bunun tamamiyle demokratik bir hak sayıldığım, onsuz demokrasi olmıyacağına inansaydı asrımızın gerektirdiği, mahzurlarından temizlenmiş bîr grev hakkına çoktan zemin hazırlardı. Ama geçen altı sene göstermiştir ki "grev hakkı" D.P. için bir seçim propagandasından başka bir şey değildir ve eğer işçiler bu hakkın gerçekleşmesini istiyorlarsa ümidlerini öteki milli partilere bağlamalıdırlar.

İşçilerin hücumu

Bakanın konuşması o kadar derin bir hayal kırıklığı uyandırmıştı ki, hemen bütün sendikalar, birlikler harekete geçtiler. Mümtaz Tarhan'a 1950 den evvelki durumu hatırlatmaktan tutun da işçileri Ankaraya çağırarak yapılan vaadlere kadar her şey birer birer hatırlatıldı. Sendikalar soruyorlardı:

"Sendikalar zayıf kalmışlarsa, işçi kitlelerinin bütününü etraflarında toplayamamışlarsa, kabahat kimindi? Mevcut mevzuatın aksaklıklarının giderilmesi için yapılan işçi müracaatları nazarı itibara alınmış mıydı ? Mesela, bir kollektif iş akdi yapabilmek hakkı sendikalara verilmek istenilmiş miydi ? Sendikalar bugün bir arzuhalci dükkânı haline getirilmiş, mevcut mevzuatla eli kolu bağlanmıştı. Bu derece pasif bir müessese, işçilerin rağbetine nasıl mazhar olabilirdi?"

Bu sualler karşısında Çalışma Bakanlığının şimdilik susmaktan başka çaresi yoktu İşçi muhiti ile açık mücadeleve girişmek doğru bir hareket olmazdı. Bakanın iddialarında, verdiği rakamlarda yanlışlık olduğu da sendikalar, tarafından sarih beyanlarla umumi efkara açıklanmıştı. Meselâ Bakan sendikalara kayıtlı işçi nisbetinin yüzde yirmi beşi geçmediğini söylüyordu, sendika idare heyetleri ise, bunu tekzip ediyorlar, mevcut işçi sayısının yüzde altmışının sendikalara kayıtlı olduğunu bildiriyorlardı. Ayrıca sendikalar, işçinin daha fazla teveccüh etmemesinin işveren baskısı yüzünden olduğunu da kaydetmekten geri kalmıyordu. En güzeli, Bakanın sendikalarda kurslar tertip ederek, sendikalizm dersleri vermek sureti ile işçinin kudretini arttırmak yoluna gidildiği yolundaki beyanına verilen cevaptı. Bu. hem bakanın sendika kurslarından işçilerin pek çok istifade edeceği yolundaki sözlerini, ham de sendikaların mali kudrete sahip olmadıklarına dair ileriye sürdüğü beyanı cevaplandırıyordu:

"Mali kudretimize gelince, idarecilerimiz seminerlerde ders görmek-

te, okuyup tetkiklerde bulunmaktadırlar. Sendikacı olarak öğrendiklerimiz arasında grev hakkı için mali kudrete, hele fevkalâde mali kudrete sahip olmamızın muhakkak şart olduğu hususunda hiç bir bilgiye rastlamamaktayız.."

Mücadelenin bir safhası

Şimdi Çalışma Bakanlığında hakikaten bir grev hakkı tasarısı üzerinde çalışılmaktadır ve Mümtaz Tarhan bu hakka samimi surette inanmaktadır. Ama inanmayan D.P. nin büyük liderleridir. Bu bakımdan tasarı ancak 1957 de, yani seçimlerin arefesinde Meclise gelecektir. Eğer bahis mevzuu liderler seçimleri kazanma şanslarım as görür, de mutlaka işçi reylerini kendi taraflarına çekmek isterlerse taviz kabilinden memleket realitelerine uymayan bir grev hakkının kanunlaşması kabildir. Aksi halde, yeni bir oyalama devresi açılacaktır. Fakat politik maksatlardan uzak, günün şart ve icaplarına uygun bir grev hakkım hiç kimse D.P. nin halihazırdaki başlarından beklememelidir.

Zaten grev hakkı, bütün öteki demokratik prensipler gibi büyük davanın bir parçası haline-gelmiştir. Ne zaman rejim teminat altına alınırsa o zaman vatandaş emniyeti teessüs edecek, basın hürriyeti sağlanacak, hakimler gönül ferahlığına kavuşacak, Üniversite muhtar olacak, işçi de en tabii hakkı olan grev hakkına kavuşacaktır.

Demokrat Parti muhalefette iken işçiye vaadedilen grev hakkının, sonradan bu kadar geriye itilmesinde kabahat esas itibariyle liderlerindir. Bu gün Demokrat Parti Meclis Grubunun geniş ekseriyeti modern manasiyle grevin bir an önce kanunlaşmasını arzu etmektedir. Liderlerin görüşlerindeki değişikliğe rağmen, muhalefet yıllarında bu meselenin Mecliste sözcülüğünü yapmış olanlar mesela Kemal Özçoban ayni kanaatlerini her zaman müdafaaya hazırdırlar.

AKİS muhabiri Kemal Özçoban ile görüşmüştür. Özçoban, grev üzerindeki iyi niyetini bir defa daha teyid etmiş ve şöyle demiştir;

"— *Grev* hakkının bu kadar geciktirilmesinin sebeplerini tam olarak bilmiyorum. Muhakkak olan şu ki, programımıza girmiş böyle bir mevzuun bu kadar geciktirilmemesi lâzım gelirdi. Maniler ne olursa olsun bir an önce bunları bertaraf etmek re grevi kanunlaştırmak icap ederdi.

Bütçe müzakereleri yaklaşmıştır. Grup içtimalarına bu konuyu getirmek, meseleyi geciktirmek olacaktır. Çünkü, gruba verilmiş bir sorum yüklü olan gündemin, sonuncu maddesidir.

Grev mevzuunda 1956 mali bütçesinin heyeti umumiyesi üzerinde yapacağım konuşmada duracağım. Grev hakkının daha fazla geciktirilmeden Meclis'e getirilmesini istiyeceğim. Bu, *D.P. için* bir şeref borcudur."

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Kıbrıs

Makarios'un teklifleri

Geçen haftanın başlarında, Türk hükümetiyle temaslarda bulunmak üzere, Ankaraya iki kişiden müteşekkil bir temsilciler heyeti geldi. Bu iki kişiden birincisi Kıbrıs Türk Kurumları Federasyonu Başkanı Faiz Kaymak, ikincisi Kıbrıs Türktür Partisi Genel Başkanı Dr. Fazıl Küçük'tü. Bunlar Kıbrıs Türklerini temsilen Ankaraya gelmişlerdi.

Faiz Kaymak ve Dr. Fazıl Küçük-ün söylediklerine göre, Kıbrıs Türklerinin bu İki yetkili temsilcisi, Makarios'un Kıbrıs Genel Valisi Sir John Harding vasıtasiyle İngiliz hükümetine yaptığı tekliflerden haberdar bulunuyorlardı. Temsilcilere göre, Makarios, Sir John Harding'le

Faiz Kaymak
Perdeyi araladı

yaptığı görüşmeler sırasında başlıca şu hususlar üzerinde durmuştu: Önce adadaki olağanüstü tedbirler kaldırılmalıydı. Sonra adada kurulacak Hükümet ekseriyet esasına dayanmalı, yani Hükümete adada ekseriyeti elinde bulunduran Rum aslından gelen Kıbrıslılar Türklerden daha geniş ölçüde iştirak ettirilmeliydi. Nihayet, kurulacak muhtar Kıbrıs hükümetinde, Milli Eğitim Bakanlığı da Rumlara bırakılmalıydı. Bu hususlar İngiliz hükümeti tarafından kabul edildiği takdirde Başpapaz Kıbnsta muhtar bir idarenin kurulmasına razı olacaktı.

Kıbrıs Türklerinin iki yetkili temsilcisinin de haklı olarak işaret ettikleri gibi, Makarios tarafından ileri sürülen şartlar Kıbnsta muhtar bir idareye değil, fakat Yunanistanla birleşmeye doğru atılan adımlardı. Gerçekten, eğer Makarios Sir John Harding'le yaptığı görüşmeler sırasında muhtar bir idarenin kurulması için bu şartları ileri sürmüşse, kısa veya uzun bir süre içinde gerçekleştirmek istediği Yunanistanla birleşme fikrini bu şartlar içinde kamufle etmekten başka bir şey yapmış değildi.

Adadaki olağanüstü tedbirlerin kaldırılması halinde durumun ne olacağını kestirmek güç değildi. Tedbirler kalktıktan sonra bir müddet ortalık süt liman kesilecek, fakat Kıbrıs Rumlarının çoğunluğu ile kurulacak bir muhtar hükümetin işbaşına gelmesini takiben, terör hareketleri, bu sefer hükümetin de desteğiyle, eskisinden daha şiddetli bir şekilde tekrar başlıyacaktır. Bu hareketlerin kimi hedef tutacağını bulmak için de büyük bir zihnî faaliyet göstermeğe lüzum yoktu. Şimdi büyük bir kısmı adadaki İngilizlerin üstünde tecelli eden terör hareketleri o zaman Kıbrıs Türklerini hedef tutacak, zaten senelerden beri Anavatana göç ede ede sayısı pek azalmış olan Türk azınlığı selâmeti tası tarağı toplayıp Türkiyeye sığınmakta bulacaktı. Ada Türklerinin sindirilmesi veya kaçırtılması "Enosis" e atılmış ilk adım olacaktı Sinmeyen, kaçmayan veya kayıtsız kalanlar da muhtar hükümetin Rum Millî Eğitim Bakanının gayretleriyle, tıpkı Bati Trakyadaki ırkdaşlarımızın durumuna düşürmek güç olmıyacaktı.

Ancak bu terör hareketlerinin serbestçe icrası veya ada Türklerinin geri ve sesleri çıkmaz bir hale getirilebilmeleri için, her şeyden Önce, Makarios'un ikinci şartının gerçekleşmesi gerekiyordu: Kurulacak muhtar bir hükümete Rum aslından gelen Kıbrıslıların Türklerden daha geniş ölçüde iştirak ettirilmesi. Başpapaz bunu açıkça söylememiş, sadece "Hükümetin çoğunluk esasına göre kurulması" demişti ki bu da aynı kapıya çıkardı.

Adada kurulacak muhtar idare çoğunluk esasına dayandırılacak olursa Rumların bu idareye iştiraki Türklerinkine nisbetle beş defa daha fazla olacaktır. Bu, bir mesele hakkında Türklerin tek oyu varken, Yunanlıların aynı meselede beş oy sahibi olması demektir. Makarios bunu bildiği için çoğunluk sistemi üzerinde israr etmektedir. Oysa ki bu konuda mutlaka başka bir esasa dayanmak gerekmektedir. Bu esasın ne olabileceğini tesbit etmek Hükümetimize düşmektedir. Anayasa ve âmme hukukçularımızın da bu konuda hükümete yardımda bulunacağı muhakkaktır.

Cezayir

Yuhalanan Başbakan

Bundan tam 126 yıl önceydi. O zamana kadar Osmanlı İmparatorluğunun hakimiyeti altında bulunan Cezayir Dayısı, Fransadan, Yasef ve Salamon adındaki iki Cezayirli tüccara olan Fransız borçlarının ödenmesini istemişti. Fransa borcunu inkâr etmiyor; ancak, bu borcun kendisinin Cezayirlilerden olan alacaklarından mahsub edilmesini istiyordu. Dayı Hüseyin Paşanın bu kadar ince hesaba aklı ermezdi. Fransanın ken disini atlatmak istediğini zanneden Hüseyin Paşa, kızgınlığını yenemeyerek, bir bayram sabahı kendisini ziyarete gelen Fransız Konsolosunu elindeki yelpaze ile tokatladı. Bu olay, esasen Kuzey Afrikada gözü olan Fransanın Cezayiri işgal etmesi için yeter bil: bahaneydi. Hadiseden birkaç gün sonra Cezayire giren Fransız kuvvetleri karşısında Dayı Hüseyin Paşa firar etmekten, Navarinde

Robert Lacoste
Yolcu yolunda gerek

donanmasını kaybettikten sonra denizaşırı topraklarıyla ilgisi kesilen Osmanlı İmparatorluğu da tesirsiz bîr protestoda bulunmaktan başka bir şey yapamadılar.

İşte bu olayın cereyan ettiği 1830 senesinden bu yana, Cezayir, Fransanın hakimiyeti altındadır. Fransızlara göre Cezayir anavatanın ayrılmaz bir parçası, Cezayirliler de Fran sız vatandaşlarıdır. Ancak Cezayir milliyetçileri aynı fikirde olmamalılar ki Kuzey afrikadaki Fransız hakimiyetini sarsan son bağımsızlık cereyanlarının tesiri altında Fransaya karşı cephe almış bulunuyorlar. Cezayirli milliyetçiler, son yıllar içinde, bağımsızlık istemekten bir gün bile geri kalmamışlardı. Bu istekleri Tunus ve Fasın iyi - kötü bir otono-

Guy Mollet Cezayirde
Çok domates sarfedildi

miye karışmalarından sonra daha da kuvvetlenmiş ve Fasın iç durumunun düzelmeye yüz tuttuğu günlerde, birdenbire, Cezayirin iç durumu karışmıştır.

Bu karışıklık 2 Ocak seçimlerine tekaddüm eden son günlerde o kadar artmıştı ki bu tarihte Cezayirde yeni seçimler yapılamamış ve terör ha reketlerinin sona ermesine kadar, Cezayiri, yeni Fransız Meclisinde eski milletvekillerinin temsil etmesi kararlaştırılmıştı. Mollet iktidarı tes lim alır almaz ilk iş olarak Cezayir meselesine bir hal tarzı getirmek istemiş ve Faure zamanının Cezayir genel valisi M. Soustelle'in görevine son vererek bu vazifeyi general Catroux'ya teslim etmiştir. Bu kadarla da yetinmeyen Mollet, Cezayir'in akibetini iki taraflı görüşmelerle tayin etmek yolunda verdiği sözü de tutarak, geçen haftanın başında Cezayire gitmiş bulunuyordu.

Mollet Cezayir'de

Cezayir meselesinde-muhteşem bir karşılanma töreni bekleyen Mollet Cezayir hava alanında sürprizle karşılaşmıştır. Başbakana hava alanında barış ve iyi niyet sembolü olan çiçekler yerine kin ve hoşnutsuzluk sembolü olan çürük domates atılmış, koca Fransanın yeni sosyalist Başbakanı, alanda ve şehire giden yol boyunca, yuhalanmıştır.

İşin dikkati çeken tarafı şudur: Mollet'yi yuhalayan ve Çürük domates yağmuruna tutanlar Cezayirin yerli halkı değildi. Bilâkis yerliler, Mollet'yi, kendilerine yeni ve liberal bir statü getirecek bir kurtarıcı olarak karşılamışlardı. Gerçekten Mollet, Fransız tarihinde bir "Cezayirli" den söz açan ilk başbakandı. Eski genel vah M. Soustelle'in Cezayiri daha sıkı bağlarla anavatana bağlamak fikrine iltifat etmemiş ve onun yerine daha liberal fikirli olarak tanınmış general Catroux'yu getirmişti. Bütün bu iyi niyet gösterileri Cezayirli milliyetçileri Mollet'ye yakınlaştırmıştı. Geçen hafta içinde Fransız Başbakanını yuhalayan ve çürük domates yağmuruna tutanlar Cezayirde yerleşen ve Mollet'nin tedbirleri sonunda buradaki çıkarlarına bu günlerde ebediyen veda etmekten korkan Fransızlardı. Bunlar on milyonluk Cezayir nüfusunun onda bi--inden fazla değildiler.

Ancak bu on milyonun onda biri. Şimdiye kadar olduğu, gibi şimdiden sonra da bütün Cezayirin mukadderatına hakim olmak istiyordu. Guy Mollet'nin, esasen şimdiye kadar da Fransız vatandaşı olduğu iddia edilen "Cezayirli" lere bundan böyle bu vatandaşlık sıfatının bahsettiği bütün hak ve yetkilerinden faydalanma imkanını vereceğini söylemesi üzerine, bu azınlık, eski saltanatın elden gitmesinden gocunarak tepki göstermişti. Azınhk "Catroux'yu istemiyoruz, diye bağırıyordu. Kahrolsun Catroux! Bize Soustelle'i geri verin". Bu sözleri takiben de yuhalar yükseliyor, havada çürük domatesler uçuşuyordu. Catroux'nun şahsında Mollet'yi görmemek imkânsızdı.

Catroux çekiliyor

Mollet Kabinesinde Cezayir Umumî Valisi olarak yer alan General Catroux bu sırada Cezayirde bulunmuyordu. Guy Mollet'nin ziyaretinden dört gün sonra, 10 Şubatta gelecek ve ancak o tarihten itibaren fiilen işe başlayacaktı. Catroux, bu gösteriler üzerine, işe başlamadan istifasını vermek zorunda kalmıştır. Catroux, Başbakan Mollet'ye yazdığı istifa mektubunda böyle şerefli bir göreve seçilmiş olduğundan duyduğu hazzı kaydettikten sonra eski silâh arkadaşlarının bile kendisinin Cezayir Umumi Valisi olmasına itiraz ettiklerini, kimse ile fikir ayrılığına düşmek istemediği için çekilmeyi uygun gördüğünü söylemekteydi. Catroux'nun istifası ile, Mollet'nin, Cezayir davasının halli yolundaki en önemli kozlarından birini kaybettiğine şüphe yoktu. Üstelik, Catroux, halledilmesi gereken meselelerden hiçbirini çözmeden istifa etmişti.

Mollet Catroux'nun çekilmesinden sonra yeni bir genel Vali aramak zorunda kalıyordu. Mollet, bu Valiyi, geçen haftanın sonlarına doğru M. Robert Lacoste'un şahsında bulmuştur. Ancak M. Lacoste da Cezayirdeki Fransızların güvenine nail olamamışa benziyor. Hafta sonunda Cezayire ayak basan - Lacoste daha ilk adımda nümayişçilerin "geri dön! Soustelle'i istiyoruz" şeklindeki bağırmaları ile karşılaşmıştır. Lacosteun valiliğinin de ne kadar ömürlü olacağı şimdilik belli değildir.

Cezayir açmazı

Fransa, Tunus ve Fastan sonra, şu günlerde Cezayirde de bir açmaza girmiş bulunuyor. Bir yanda iyi - kötü bir otonomi isteyen milliyetçiler, diğer yanda eski imtiyaz ve üstünlüklerini korumaya çalışan Cezayir Fransızları Mollet hükümeti üzerinde bir baskı yarışmasına girişmişlerdir. Yarıştan kimin galip çıkacağı kesin olarak söylenemez. Yalnız Fransa, dünyanın büyük bir çoğunluğunun Cezayir milliyetçilerine sempati beslediğini de unutmamalıdır.

Mısır

Cemal Abdünnasır
Deveyi güdüyor

Nasır'a geniş kredi

Geçen haftanın sonunda Kahireden verilen bir haber yeni Mısır rejiminin bir başarısını bütün dünyaya yaydı. Habere göre, Nil üzerinde inşa edilecek Assuvan barajının finansmanı için Dünya Bankası idarecileri ile Mısır Hükümeti arasında bir anlaşmaya varılmıştı. Dünya Bankası, Mısıra 200 milyon dolar vermeyi kabul ediyordu.

Assuvan barajı yeni rejimin üzerinde titizlikle durduğu meselelerin başında geliyordu. Bilindiği gibi Nil kıyıları istisna edilecek olursa Mısır verimsiz bir çölden başka birşey değildir. Yapısı bakımından bir ziraat memleketi olmak zorunda bulunan Mısır, bütün mahsulünü bu Nil boyundaki verimli bölgeden almakta, bu bölge dışında kalan topraklardan istifade edememektedir. Yüzölçümü hiç bir zaman değişmeyen bu verimli bölgeye karşılık, Mısır nüfusa' her sene ortalama yarım milyon artmaktadır. Mısır halkının refahının ziraat sahalarının çoğalmasına bağlı olduğunu anlamakta güçlük çekmeyen yeni rejim verimsiz toprakların sulanması davasına büyük önem vermiş ve ilk iş olarak da Nil üzerinde muazzam bir baraj kurmak projesini gerçekleştirmeye çalışmıştır.

Assuvan barajı Mısır ziraatinin gelişmesine ve artan nüfusa iş ve gıda bulunmasına yardım etmekten başka Mısırın elektrik enerjisi ihtiyacını da karşılayacağı için Nasır hükümeti bu barajın inşası üzerinde ısrarla duruyordu. Ancak böyle bir projeyi gerçekleştirmek kolay değildi. Sadece projenin hazırlanması iki sene almıştı. Tatbiki ise 10-15 senelik bir zamana ve takriben 1,5 milyar dolara ihtiyaç gösterecekti. İşte bütün mesele bu parayı bulmaktaydı.

Nasır gerekli parayı bulabilmek için sırasıyla hem demirperde Derisindeki, hem de demirperde gerisindeki memleketlere kur yapmıştı. Bu kur sonunda kendisine sunulan yardım teklifleri de oldukça elverişliydi. Ancak demirperde gerisi devletlerden alınan tekliflerin en önemli neticesi son günlerde çıkmaza giren Dünya Bankası - Mısır görüşmelerinin birden bir anlaşmayla sona ermesi olmuştur. Gerçekten Nasır, ötedenberi, Assuvan barajının inşası için gerekli parayı Dünya Bankasından temin etmek istiyordu. Dünya Bankası temsilcileriyle yapılan görüşmeler Banka temsilcilerinin ileri sürdüğü bazı şartlar yüzünden çıkmaza girince Nasır bu parayı demirperde gerisinden temin edebileceğini ihsas etmeye, Mısır basım da bu yolda ısrarlı yayın yapmaya başlamıştı. Rusya ve peyklerinin bu Mısır oyununa kayıtsız kalamayarak yardım elini uzatması üzerine telaşlanan Batılılar Dünya Bankası Umum Müdürünü derhal Kahireye yollamışlar ve neticede, geçen haftanın sonlarında, Mısırla Dünya Bankası arasında Mısıra en uygun gelen şartlarla bir anlaşmaya varılmıştır.

Bu finansman muhtelif safhalar ihtiva edecektir. Dünya Bankasının 200 milyon dolarlık kredisi Assuvan barajı finansmanının ikinci safhası olacaktır. Gene geçen sayılarımızda açıkladığımız gibi ilk safhadaki 200 milyon doların 70 milyon dolarını Amerika tek başına hibe, 140 milyon dolarım da İngiltere ile birlikte ödünç olarak verecektir. Nasır, Batılıların yardım plânında ikiye bölünen 400 milyon dolarlık krediyi bir kalemde vermeye yanaşan bir Rus teklifini reddetmek ve Batılılarınkini kabul etmekle, Amerikan idarecilerine göre "Orta Doğuda Rus nüfuzunun yayılmasını önlemek için girişilen mücadelede Batılılar hesabına önemli bir puvan kaydetmiştir." Amerikan idarecileri, bu anlaşma ile Rusyanın Mısırda bir köprübaşı kurmak ihtimallerine bir set çekildiği kanaatindedirler. Gene aynı idarecilere göre, "Mısır ile Dünya Bankası arasında varılan anlaşmadan sonra Araplarla İsrail arasında bir harbin patlak vermesi ihtimalleri azalmıştır. Bu da Batı diplomasisinin başlıca gayelerinden biridir. Mütehassıslar Mısırın büyük bir ekonomik kalkınma hamlesine girişmişken aynı zamanda bir askeri maceraya da girişmek istemeyeceği kanaatindedirler."

Düşünülen ve söylenenler ne olursa olsun Nasır bu konuda devesini yürütmüş bulunuyor. Gerçekten, davanın bu şekilde halledilmiş olması, Mısır için olduğu kadar. Batı dünyası için de sevindiricidir. Yeter ki Nasır iki taraflı oyunlarına son versin ve bundan böyle belli ve kararlı bir siyaset gütsün. Aksi takdirde Amerikan dolarlarıma Rus oyununa geleceğine şüphe edilmemelidir.

Terbiye

Bir hasbihal

Kadınlar Birliğinin şık lokali, o akşam, büyük bir sesizlik içinde idi. Hanımlar her zamanki gibi aralarında konuşup şakalaşmıyor ye büyük bir dikkatle yumuşak ve tatlı bir, sesi dinliyorlardı. Konuşan Gazi Eğitim Enstitüsü müdürü Bayan Vedide Baha Pars idi. Hanımların ta kalbine hitap ediyor, onlara çocuklarından, ilk terbiyeden, modern çocuk büyütme telâkkilerinden ve çocuk neşriyatlarından bahsediyordu.

Bu bir hasbihaldi. Konuşma bitince anneler söz alıp fikirlerini, varsa itirazlarını, bildirecek acık münakaşaya girişebileceklerdi ve fikirlerden fikirler doğacaktı. Kadınlar Birliği faydalı mevzular üzerindeki bu hasbıhalleri sık, sık tekrar etmek niyetinde idi.

Fayda ve zarar meselesi

Güneş insanlara faydalı, hatta elzemdir. Güneş görmeyen vücutlar, inkişaflarım tamamlayamazla!. Su da, insanlara faydalıdır: susuz hayat olmaz. Elektrik de medeni insanın büyük bir dostudur. Ama güneşin fazlası insanı yakar, zararlıdır, suyun fazlası sağanaklara, tehlikelere sebep olur, elektriği kullanmasını bilmezsek bizi öldürür.

İşte ailenin, öğretmenlerin ve muhitin çocuklara gösterdiği alâka, sevgi ve itina da, aynı şekilde, iyi kullanılırsa faydalı fena kullanılırsa zararlıdır.

Çocuğun ihtiyaçları

Çocuğun evvela fiziki ihtiyaçları vardır. Çocuk temiz gıda, sıhhi bakım ister. Her aile, kendi imkanlarına ve bilgisine göre, çocuğun bu ihtiyacını yerine getirmeye gayret eder.

Fakat çocuğun bir de manevi ihtiyaçları vardır ki bunları kısmen tatmin etmek şarttır. Tatmin edilmeyen arzular, ya bambaşka tepkiler yaratarak tezahür ederler, yahut daha fenası, şuuraltına yerleşir bir takım kompleksler meydana getirirler. Cemiyetimiz bu bakımdan, bir bocalama devresi geçirmektedir. Eski terbiye sıkı bir yasak prensibi üzerine kurulmuştu. Bugün ise, yeni bir cereyan çocukları tamamile başıboş bırakmaktır. Fakat ifrata ve tefrite kaçmadan, arzuları kısmen tatmin et mek, çocukları sıkı bir baskı altına almadan, onların hareket arzularını iptilalarını iyi cihetlere yöneltmek mümkündür.

Anne ve bebeği

"Terbiye" ye başlamalı

İlk şart

Bunun için ilk şart, çocuğu tanımaktır. Evet çocuğun bir ruh alemi, bir dünyası vardır. Bütün çocukları aynı tip, "model çocuk" kalıbına göre tetkik etmek, kabahatleri, kusurları, hataları daima aynı şekilde cezalandırmak gerek aileyi, gerek öğretmenleri, bazan muazzam hatalara sevkedebilir. İşte bir küçük misal ki, bizim memlekette, gözümüzün önünde cereyan etmiştir. Bir müddet evvel, 13 yaşında, izci bir talebe sarhoşluktan, sigara içmekten ve bir şoföre dayak atmaktan dolayı disiplin kuruluna verilmişti. Çocuğun kabahati, doğrusu hafif değildi ve ilk bakışta, herkes onun bir tardı muvakkati hakkettiğinde müttefik kalmıştı. Fakat iş tetkik edilince, biraz derinleştirilince, mesele veçhe değiştirdi. Evet çocuk şarap içmiş, sarhoş olmuştu, elinde sigara vardı ve bir şoförü dövmeye yeltenmişti. Çocuk bir izci grubu ile, hoca nezaretinde, İzmire gitmişti. Ora daki akrabalarını ziyaret etmek için

En Mühim Vazife

Jale CANDAN

Kadınlar Birliğinin tertip ettiği bir hasbıhalde de ifade edildiği gibi, insanların ilerlemiş yaşlardaki bütün davranışlarında çocukluk çağında aldıkları ilk terbiyenin tesirlerini, izlerini bulmak mümkündür.

Bugünkü cemiyetin üzerine dikkatle eğildiği bütün "Demokrasi" gibi, "hür fikirler" gibi meselelerde, fertlerin bu fikirler karşısındaki durumları da ilk terbiye ile sıkı sıkıya bağlıdır.

İnsanın kuracağı yuva bakımından, şahsî saadetini temin etmesi bakımından da ilk terbiyenin büyük ehemmiyeti vardır.

Fakat çocuğun ilk terbiyesi, ona yapılan tesirler yalnız onun şahsi veya cemiyet içindeki hayatı bakımından mühim değildir. Geçen hafta Ankara Dil - Tarih Fakültesinde, Nöropsikiyatri Cemiyeti namına konuşan tanınmış bir ruh doktora, ruhi tedavilerden bahsederken, biz annelere bir alarm işareti vermiş oluyordu. Demek ki, çocukluk, bu mesut çağ, ruh hastalıkları bakımından da, birçok tehditler altında idi. Çocuklarımızı açlıktan, soğuktan, mikroplardan nasıl koruyorsak birçok ruhi sarsıntılardan da korumakla mükelleftik. Bunun için de, sevgi ve fedakârlık kadar bilgiye, aydınlatılmaya da ihtiyacımız vardı.

*

Bütün bunlardan anlaşılıyordu ki, çocuk terbiyesi artık kuru bir disiplin anlayışından çoktan çıkmıştır. Kadınlar Birliği bu mevzuu ciddiyetle ele almak fikrindedir. Ankara milletvekili Aliye Temuçln ve arkadaşlarının bu hususta birçok projeleri vardır. Bunlardan biri de, meselâ bütün okullarda, birer rehber yani psikolojiden, çocuk mevzuundan anlıyan birer şahıs bulundurmaktır. Bunlar disiplin kurullarında, birçok yanlış kararların alınmasına mani olacakları gibi, çetin tabiatlı çocuklara ne şekilde muamele edeceklerini pek kestiremiyen, müşkül durumda kalan öğretmenlere de yardan edeceklerdir. Milli Eğitim Bakanlığı nezdinde yapılacak olan bu teşebbüs muvaffak olursa, çocuk yetiştirme yolunda mühim bir adım atmış olacağımız muhakkaktır. Projelerden bir tanesi de, "problem çocuk" lar için klinikler açmaktır. Böyle mühim işlerin başarılmasında, muhtelif cemiyetlerin birleşip, beraber harekete geçmesi çok faydalı olur zamandayız. Mesala bu çocuk mevzuunda Nöropsikiyatri Cemiyeti ile Kadınlar Birliğinin, fikir birliğine varabilecekleri birçok noktaları vardır. Fakat cemiyetlerden beklenilen bu mühim vazifelerin yanında, biz annelere düşen bir vazife de gözlerimizi ve kulaklarımızı açık bulundurmak ve bu mevzudaki hiçbir neşriyatı, hiçbir konferansı kaçırmamaktır. Hepimiz bir psikolog, bir ruh doktoru olamayız; hepimiz, her zaman, her öğrendiğimizi tatbik edemeyiz; fakat hiç olmazsa, çok sevdiğimiz çocuklarımıza, bazan sevgimizle, bazan bilgisizliğimizle zararlı olmaktan kurtulabiliriz.

hocasından izin almıştı. Çocuğun aile si ve akrabaları, sofrada, daima şa- li rap içerlerdi, bu ailede adetti. Çocuğa da, bir kadeh verdiler... Vedalaşırken de bir taksiye binip gitmesini, geç kaldığını söylediler. Şarap çocuğu tutmuştu. Evden çıkarken, cebine bir de sigara attı. Takside kendisini artık bir erkek farzediyordu. Yabancı bir şehirde idi, yalnız - dı ilk defa yalnız bir taksiye binmiş - ti. Onüç yaşında hangi oğlan çocuk erkek olmak gururunu duymaz. Oğlan sigarayı tüttürünce şoför sinirlenmişti. Ona çocuk gibi nasihat etmeye kalktı. Çocuk erkekliğini ispat etmek istemiş ve neticede hem dayak yemişti, hem de disiplin kurulunu boylamıştı.

Çocukların manevi ihtiyaçları

Her çocuk, meşhur olmak, yani tanınmak ister. Bu, onun manevi

Baba - oğul ve oyuncak

Çocuk ruhu !..

bir ihtiyacıdır. Halbuki çocukların bu hisleri gerek evde, gerek okullarda çok az tatmin edilir. Meselâ her ailede adettir: Gerek derslerde, gerek hareketleri ile sivrilmiş çocukları ailenin diğer çocuklarına daima misal olarak gösteririz. Sırf bu yüzden, evet bu yanlış hareketin doğurduğu kompleksler yüzünden ailede dumura uğramış çocuklar vardır. Okulda da Öğretmen "model çocuğu" alır, sınıfın ortasına çıkarır ve herkese gösterir. Ötekilerin azabına aldıran olmaz. Ötekiler belki başka meziyetlerle doludurlar . kendilerini bir aşağılık duygusuna kaptırırlar, nefreti, kini öğrenirler ve bu tanınmak, meşhur olmak arzularını mesela arkadaşlarına muziplik yapıp nazarı dikkati celbetmekle, veya günden güne kötüleşmekle gidermeye uğraşırlar.

Çocukların manevi ihtiyaçlarından biri de, kendilerini emniyette hissetmek arzusudur. Bu bakımdan, anne ve baba arasındaki kavgalar, köksüz bir aile manzarası, parasızlık şikayet leri çocukları tahmin edemediğimiz kadar üzer.

Cemiyete intibak

Ailenin dikkat edeceği noktalardan biri de, çocuğu ideal bir cemiyet mefhumuna göre değil, yaşadığı cemiyete intibak ettirecek şekilde terbiye etmektir.

Mahalle mektebinde, bir prens pozu ve nezaketi ile dolaşan çocuğun çabucak ne hallere düşeceğini tahmin etmek zor değildir.

Münakaşalar

Hasbıhal bitince, mantık hocası Bayan Türkan Baştuğ söz aldı ve muhayyileyi fazla isleten neşriyat tan şikayetle, bunlarla mücadele edilip edilemiyeceğini sordu. Bayan Vedide Pars herşeyde olduğu gibi, burada da baskıya, yasağa ve doğru dan doğruya mani olma keyfiyetine taraftar değildi. Muhakkak ki, çocuk lar için zararlı neşriyat mevcuttu. Fakat bizim yapacağımız şey kötü neşriyatın yanında, çocuğa iyi neşriyat" temin etmek ve onu serbest bırakmaktı. O ikisini kıyaslayınca, iyi neşriyatı tercih edecekti.

Bir çok anne arka arkaya söz alıyordu. Herkes kendi derdinden, kendi tecrübelerinden bahsediyordu.

Hasbihal enteresan olduğu kadar canlı ve hakiki idi.

Ankara milletvekili Aliye Temuçin de ortaya bir sual attı. "Bütün bu güzel fikirleri tatbik sahasına koymak, işler başarmak için ne yapılabilirdi?".

Yapılacak şey evvelâ devamlı neşriyatla aileleri, kocaları ikaz etmekti. Aynı zamanda, mekteplerde disiplin kurullarında, bir psikolog, bir rehber bulundurmak, problem çocukları, bu iş için açılacak kliniklerde tedavi etmek lâzımdı. Bundan sonrası ruh doktorlarına, psikanalistlere aitti.

Aile

Her kadın sevilebilir

Kendisini çirkin, cazibesiz, beceriksiz veya anlaşılamıyan bir hazine addeden, büyük bir aşkın peşinden koşarak, bir türlü onu bulamıyan bedbaht kadınların, genç kızların miktarı zannedildiğinden çoktur.

Bunların bir kısmı kendilerini başka bir şeye verir, kalp meselelerinde bulamadıkları saadeti başka bir sahada arar ve bu sahada bazan muvaffak ta olurlar. Bir kısmı ümitsizliğe düşer, bir aşk sukutu hayali ile bütün yaşama zevklerini, Ümitlerini kaybeder. Bir kısmı ise, hep bu sevilmek, erkeğini bulmak arzusu ile cemiyetin hoş görmediği bazı taşkın hareketlere baş vurur. Fakat her ne olursa olsun, kadın aradığı aşkı bulamadıkça, kendisini tam manası ile mesut addedemez, mesut olamaz.

Halbuki aşk, her kadının çok yakınındadır ve onu yakalamak için evvelâ, onun nerede olduğunu bilmek, sonra da ufak bir gayretle, ona doğru yürümek kafidir.

Her genç kız evlenebilir

Bu sözlerin doğruluğuna emin olmak için, şunu düşünmek kâfidir: "Evlenen genç kızlar, evlenemiyenlerden daha mı güzel veya cazibelidirler?" Hayır. Fakat onlar hayallere kapılmadan, hakikati olduğu gibi görerek, kendilerine aşkı verebilecek olan erkeği seçmesini bilen kızlardır.

Birçok genç kız vardır, bunlar adeta sinema perdesinde gördükleri artistleri etrafta aramakla vakit geçirirler... Allahtan bu tipleri, her zaman bulamazlar. Çünkü bu tipler umumiyetle kadınları mesut etmek için yaratılmış değillerdir.

Aşk, muhakkak insanın bir gece rüyasına giren yeşil gözler değildir. Aşk, bütün mahallenin hayranlığını toplıyan şu "Don Juan" tipi delikanlı da değildir. Aşk, bazan, çok iyi anlaştığımız bir çocukluk arkadaşıdır. Bazen erkek diye yüzüne bile bakmayı aklımızdan geçiremediğimiz bir büro arkadaşıdır. Bazen o mahcup, mütevazi fakat hakiki bir dost yüzü ile etrafımızda dolaşır. Hatta o, bazen bir aşağılık duygusu ile, bizi görmemezlikten gelen, görünce önüne bakan, bazan bizden kaçan erkektir. Aşk aslında çok sade birşeydir. Her genç kızın, her kadının kar-

şısına çıkar. Onu olduğu yerde görmek, olmadığı yerde tahayyül etmemek lâzımdır. İşte bu, evlenen ve evlenemiyen kızların sırrıdır.

Hem de, genç kızlar, bu mevzuda çok yanılırlar. Bir yaz gecesi, gazinoda baygın gözlerle dans eden delikanlıyı, kendilerini hakikaten seven mütevazi delikanlı ile kıyaslarken hayatın yalnız bir dans partisinden ibaret olmadığını çabucak unutur. evlendikten sonra da bunu biraz acı bir şekilde öğrenirler. Güzel mambo yapan yeşil gözlü "jön prömiye"-yi biraz sınıfta, hocanın karşısında, işinde tasavvur etmek, insanı yanlış adımlar atmaktan kurtarabilir. Kadınlar aslında, güzellikten ziyade "hayatta muvaffak olalı", kendilerine kıymet veren erkeği severler. İzdivaç hayatında aradıkları budur. Halbuki izdivaca karar verirken, bunu nazarı itibare almazlar. İşte, çok zaman kadınları bedbaht eden sebep de budur.

Dış görünüş

Erkeklerin dış görünüşlerine bakarak kadınlar nasıl aldanırlarsa, erkekler de aynı şekilde kadınların dış görünüşlerine kapılarak hayatta birçok yanlış adımlar atarlar.

Demek ki, dış görünüş mühimdir. Vakıa dış görünüşün temin ettiği cazibe ve alâka çabuk sönebilir ve zekânın, iyiliğin, hakiki meziyetlerin parlaklığı ebedidir. Ama, bu dış görünüş yüzünden nice kadınların ve dolayısı ile nice erkeklerin hayatı zindan olmuştur.

Tanınmış bir doktor hanım vardı. Çok genç yaşından beri, kendisini okumaya, kitaplara terketmişti. Bu onun içindeki sevilmek arzusunu öldüremedi. Bir erkeğe rastladı ve onunla nişanlandı. Çok iyi anlaşıyorlardı. Mesuttular. Fakat birgün, başka bir genç kız çıktı. Bu gayet şık, güzel bir kızdı. Vaktini süslenmekle,

Her kadın evlenebilir

Göz görmeyince

İnce yünlüden manto

Zarif mi zarif

etrafına hoş görünmekle geçiriyordu. Erkek ona tutuldu ve okuyan nişanlısını terketti. Fakat aralarındaki arkadaşlık bozulmadı. Bu bocalama doktor kızın bir güzellik enstitüsüne gidip, yeni bir kadın olarak meydana çıktığı güne kadar devam etti. Kitaplar ve ilim güzelliğe mani değildi. Eski nişanlı onu görünce, kimi sevdiğini artık kat'i olarak anlamıştı. Bu sefer evlendiler.

Zarif olmayan jestler, kırmızı bir burun, yapışık saçlar, çürük dişler en güzel meziyetleri gözden silebilir. 20 nci asır, kadına şu hakkı vermiştir: Güzellik şart değildir ve güzelliğin yerini itina, zarafet Ve bakım almıştır. Bugün güzelleşemiyecek kadın yoktur.

Kendi kendine inanmak

Yalnız güzelleşerek değil, insan etrafında canlı bir muhit yaratarak, iyi bir iş, güzel meşgaleler bularak kendi kendine beslediği güvensizlikle mücadele edebilir. Muvaffak olmuş, çok sevilmiş, parlamış kadınların, yüzde onu bile, kusursuz güzel değildir. Buna mukabil köşede bucakta unutulmuş, terkedilmiş bedbaht kadınların arasında kusursuz güzeller namütenahidir. Hatta meşhur bir söz vardır: "çirkinler talihli olur" derler. Aslında bu, doğuştan çok cazip hatlara sahip olmıyan insanların, muvaffak olmak için, sarfettikleri üstün gayretlerin neticesidir.

Olduğu gibi görünmek

Aşkın ve saadetin bir şartı da kadının olduğu gibi görünmesi, yapmacık, suni, yalancı şekillerden kaçınmasıdır.

İnsanın ancak hakikî varlığı aşkı uyandırabilir Çünkü hakiki aşk ısıtılmak isten Bu ancak samimiyetle kabildir. Samimiyet aşkın ateşidir. Kusursuz insan olmaz. Bir kadın, uzun burnu ile sevilebildiği gibi, ufak tefek kusurları ile de sevilebilir.

Her genç kız, her sabah giyinirken şöyle düşünmelidir;

"— Dünyada, bir yerde, tıpkı benim gibi bir kız arayan bir erkek mevcuttur. O bir *gün* karşıma çıkacak, aşkıma aynı kuvvetle mukabele edecek. Şu anda o da beni düşünüyor, beni arıyor. Biz birbirimizi, böyle kuvvetle ararken hiçbir şey birleşmemize mani olamaz".

Bu düşünceye inanan, bu düşünceyi benimseyen genç kız, muhakkak, mesut olacaktır. Çünkü aşkta ve saadette en büyük tehlike, en büyük mani peşinen kabul edilen şanssızlıklar ve talihsizlik korkusudur.

Moda

1956 İlkbahar modası

Avrupada şiddetli bir kış hüküm sürerken, büyük terziler birer birer 956 ilkbahar ve yaz modellerini teşhire başladılar. İlk faaliyeti gösterenler Balmain ile Castillo-for-Lanvit olmuştur.

Balmain modası

Balmain 956 senesi için bir "Joli Madame" yaratmıştır.

Etek boyları hiç değişmemiştir. Hatlar gene supl ve akıcıdır,

"Jolie Madame" ın başlıca hususiyeti çok bakımlı bir kadın oluşudur. Önden olduğu kadar, arkadan bakıdığı zaman da, şıklığını muhafaza etmektedir.

Bir emprime döpiyes

Bahar çiçekleri

Balmain "Madaıne" ın bahar yünlülerini adeta erkek kumaşlarının pastel tonlarından seçmiştir. Böylece bir çok bahar kıyafeti, erkek kumaşlarına, bir kadın eli değmiş gibi bir manzara arzetmektedir.

Tayyörler neoklasik hattı devam ettirmektedir. Yani ceket etekleri biraz kısadır, detaylar ise klasik tayyör detaylarıdır.

Yalancı bolerolar, bir çok bahar kıyafetinin hususiyeti olmuştur.

İpekliden veya çok ince yünlüden ekoseler, "pied de poule" 1er çoktur. İnce jerse de epeyce kullanılmıştır.

İstanbul sarısı

Balmain defilesindeki en büyük hususiyet, elbiselerin insana bir seyahat arzusu vermeleridir. Balmain bunu bilhassa seçtiği renklerle temin etmeğe muvaffak olmuştur. Yakında yaptığı bir Ege seyahatinin tesiri altında oradan getirdiği renk ilhamlarım kullanmak isteyişi ortaya "İstanbul sarısı"nı çıkardı. Balmain'in İstanbul sarısı, pembeye çalan sıcak bir sarıdır. Mermere vuran güneş tonlarım Atinadan getirmiştir.

Onun "Floransa seması" dediği mavi çok açık bir mavidir. Bundan başka Messina mavisi, Grönada kırmızısı nazarı dikkati celbetmektedir.

Şekil

Kadınların elbisesi kendi vücutlarının şeklini takib edecektir. Bel kemerlerle değil, elbisenin biçiminden doğan bandlar ile belli olacaktır.

Öğleden sonra elbiselerinde arkası kapuşonlu, rahip yakaları çok modadır. "Jolie Madame" gündüz elbiselerinde beyaz röverle dönen küçük ve sade yakaları tercih etmiştir.

Redingotlar ıslah edilmiştir. Kısa, bol, düz hatlı her uzunlukta ceketler, kaplar, günün her saatinde kullanılmaktadır.

Balmain 956 senesi için etollere büyük bir yer ayırmıştır. İçi frapan renklerle kaplı muazzam "tweed" etoller bilhassa nazarı dikkati celbetmektedir.

Emprimeler

1956 yaz mevsiminin kraliçe kumaşı, Balmain için, emprimelerdir. Bu emprimelerle de, tıpkı "tweed" ler gibi çok büyük emprime etoller kullanılmaktadır. Yaz için ideal bir öğleden sonra elbisesi emprime kumaş - tan olacaktır. Emprimeler bazan çok soluk renkler taşımaktadırlar, bazen de Toulouse - Lautrec renkleri ile bezenmişlerdir. Etollü elbiselerin yanında arkada panoları olan elbiseler de, yeniden meydana çıkmıştır.

Gece elbiseleri

Gece için el işleri çok makbuldür. Kat kat tüller, organzeler, romantik kumaşlar renk renk boncuklarla, pullarla işlenmiş bazen tel kafesler üstüne giyilerek, daha da kabartılmıştır. Bilhassa, etek uçları çok işlidir.

Balmain'in en şahane elbisesi Fransa kırları" adını taşıyordu. Altın simle işlenmişti ve Fransa bayrağının renklerini bu elbisede bulmak kabildi.

S İ N E M A

Filmcilik

Marlon Brando

Balon

Atatürk filmi

Önce Douglas Fairbanks Jr. geldi. Türk devrimlerinin hayranı olduğunu söylüyordu. Yapacağı tetkiklerden sonra Atatürk'ün, hayatına dair bir film çevirecekti. Bu sevimli misafire, diğer Amerikalı dostlarımıza da olduğu gibi, izaz ve ikramda kusur edilmedi. Yedirildi, içirildi, saraylarda yaşatıldı. Duglas ince bıyık modasının yaratıcısı olan yıldız memleketimizden ayrıldıktan sonra yapacağı filmden hiçbir haber çıkmadı. Derin bir "oh!' çektik. Atatürk gayri ciddi bir elden kurtulmuştu.

Atatürk'ün hayatı sinema için çok ilgi çekici bir konu olmalıydı ki kısa bir zaman sonra ortaya yem kahramanlar çıktı. Bu şahıslardan Aaron Rosenberg, Universal - International film şirketi prodüktörlerinden, Borden Chase ayni şirket senaristlerindendi. Adil Özkaptan ise, Türk sinema seyircilerinin ismini bir türlü hatırlıyamadığı bir zat olup filmin Türkiyedeki idari işlerini tedvir edecekti. Adil Özkaptan'ın Amerikaya gidip gelmesi ve getirdiği haberler "Atatürk filmi" nin artık tahakkuk edeceğini gösteriyordu.

İlk bakışta sevindirici gibi görünen bu durumun üstü biraz kazınırsa pek ümit verici olmadığı meydana çıkar. Böyle bir filmin çevrilmesi fikri eğer Amerikadan geliyorsa, gene bir Amerikalı Roy Brock'un Atatürk'ün hayatına dair yazdığı "The Ghost on Horseback- At Sırtındaki Hayalet" isimli romanı hatırlamak gerekir. İçindekilerin ne olduğunu tahmin edebilmek için romanın ismi kafi derecede manidardır. Orta halli bir Amerikan okuyucusu veya seyircisi canını hayatın hakikatleri ile sıkmak istemez. Mühim olan vakitlerim hoşça geçirebilmektir. Film amilleri de film çevirirken ilk olarak paralarım çoğaltmayı düşünürler. Kaldı ki, bahsi geçen Universal - Internasyonal şirketi Amerikanın en küçük ve en fakir film şirketlerinden biridir, bir gaye için havaya atılacak paraları yoktur. '

Bu bakımdan teklifin bizim tarafımızdan geldiği anlaşılmaktadır. Atatürk hakkında film çevirmenin zamanı olup olmadığı münakaşa edilebilir. Bu sadece sinemacıların değil bütün sanatkârların üzerinde düşünecekleri bir meseledir. Atatürk'ün portresi, heykeli yapılabilir, hakkında şiirler, destanlar yazılabilir. Fakat filmi... Bu hususta biraz düşünmek lâzım. Sinema henüz yerleşmemiş bir sanattır. Parmakla sayılacak birkaç istisna bir kenara bırakılırsa filmcilik aslında bir sanat değil, bir endüstridir. Bir filmin hazırlanmasında çalışan insanlar sarfedilen emek ve dolayısiyle bunların masrafları ancak kalabalık seyirci kütlesiyle karşılanabilir. Bu kadar büyük bir seyirci kütlesini memnun edebilmek için bir takım ortak ölçüler bulmak gerekir. İşte bu noktadan itibaren sinema bir sanat olmaktan çıkar, endüstri haline gelir.

Bir Atatürk filmi muhakkak ki Türkiyede hiçbir filmin toplayamadığı seyirci kütlesini bir araya getirecektir. Ama bütün dünyada aynı alâkayı beklemek biraz fazla iyimserliktir. Iowa'da, Essex'de veya Sicilya'da yaşayan bir şahsın, Atatürk filmine göstereceği ilgi, Türkiyenin herhangi bir yerinde yaşayan bir vatandaşımızın Washington, Cromwell veya Garibaldi'nin filmlerine göstereceği ilgiden fazla değildir. Ama filmciler muhteris insanlardır. Koydukları paranın birkaç defa daha fazlasını geriye almak isterler. Bunu da yapmak için o malûm ortak ölçüler kullanılır: Aşk, heyecan ve macera...

Atatürk filmini seyrettikten sonra üzüntüden gözlerimizin yaşını silmek istemiyorsak bu konunun bir ticaret metaı haline sokulmasına mâni olmalıyız. Eğer mutlaka bir Atatürk filmi çevrilmek isteniyorsa, bu işi ehil ellere tevdi etmek elzemdir.

Aaron Rosenberg ve Borden Chase ismi lâzım gelen itimadı uyandırmaktan uzaktır. Bu iki şahsan beraberce meydana getirdikleri filmler memleketimizde oynadı. Şahsiyetleri çevirdikleri bir iki filmden bahsedilince derhal ortaya çıkar. İki sene evvel Sümer sinemasında "Fedailer Kervanı - Bend of the River" isimli bir film gösterildi. Baş rollerim James Steward ve Arthur Kennedy oynuyorlardı, rejisörü Anthony Maun idi. Bu film vasat bir kovboy filminden başka bir şey değildi. Geçen se-

ne Sümer Sinemasında gösterilen, Rood Walsh'ın rejisörlüğünü yaptığı, Gregory Peck ile Ann Blyth'in başrollerini oynadıkları "Dünyalar Hakimi . The World in His Arma" Alaskayı satın almak isteyen bir maceraperestin sergüzeştleriydi. Bu iki film Borden Chase ile Aaron Rosenberg'in en. fazla muvaffak oldukları filmlerdir. Çevirdikleri filmler arasında öyleleri vardır ki, Atatürk filminin istikbali tein tüylerimizi diken diken ediverir. Atatürk'ün hayatı bu adamlara mı itimad edilecekti? Bu iş için Hollywood'un en fakir şirketi mi matluba muvafık bulunacaktı?. Universel - International Şirketi birkaç defa iflâsın eşiğine kadar gelip paçasını sor sıyırmıştır. Bu firmayı bir defasında Deanna Durbin'in filmleri kurtarmıştı. Senelerin senesi bu firmanın filmlerini Sumer Sineması gösterir. Sümer sinemasında görülen filmlerden hangisini bugün kim hatırlar? Sadece kovboy ve gangster filmleri çevirerek kıt kanaat geçinen bu şirketi but mi kalkındıracağız?

Adil Özkaptan'ın bildirdiğine göre senarist Borden Chase senaryonun 50-60 sayfasını tamamlamış. Nisanda Türkiyeye gelip lâzım gelen değişiklikleri yapacakmış. Başından ters tutulan bir iş daha.. Atatürk'ün hayatı kovboy hikâyeleri yazan bir şahsın eline mi bırakılacaktı? Amerikalılar bizim dâvalarımızı hiçbir zaman bizim kadar anlıyamazlar, bizim gibi hissedemezler. Bunun aksini yapmağa da onları mecbur edemeyiz. Yapılacak iş, evvelâ film hikâyesinin bizden bir grup tarafından yazılması, sonra ayni gurubun nezaretinde Amerikalı bir senaristin - bizde senarist olmadığına göre - hikâyeyi sinema tekniği icaplarına uydurması yani senaryo haline getirmesiydi. Bu şahsın da Borden Chase gibi bir kovboycu olmamasına bilhassa gayret edilmeliydi.

Filmi meydana getirecek rejisör ve temsil edecek aktörler daha belli değil. Atatürk rolü için Marlon Brando, Lavrence Olivier ile John Wayne, John Payne isimleri geçti., İlk ikisi neyse fakat ya o sonuncusuna ne demeli! Yıldızı günden güne sönen, stüdyolara arka kapıdan girip çıkan John Payne.

Rejisör Universal - International'ın sahip olmadığı bir elemandır. Bu firma için film çeviren Douglas Sirk, Anthony Mann ve Budd Boetticher isimli kimseler iyi birer teknisyenlikten ileri geçemezler. Herhangi bir artistik kabiliyetleri, muayyen bir görüşleri, meydana getirdikleri bir eser yoktur. Universal - International rejisörü başka bir stüdyodan kiralamıyacaksa filmin muhtemel direktörü Douglas Sirk olabilir ki ortaya çıkacak netice ile hiç de iftihar edemeyiz. Madem iş bu safhaya geldi. Stüdyo, prodüktör ve senarist en ucuz takımından seçildi. Zarardan dönülmiyecekse bile o noktada durulsun. Filmin asıl yaratıcısı olan rejisör daha dikkat ile tayin edilsin.

Bu da pek kolay değil. Bugün Hollywood'da şahsiyet sahibi rejisörler artık Avrupadakiler gibi filmlerin prodüktörlüklerini de kendileri yapıyorlar. Bir Elia Kazan, bir George Stewens veya bir John Huston'u elde etmek için Aaron Rosenberg'e yol verme gibi hayırlı bir iş gerekir ki, o safha artık geçilmiştir. Fred Zinnemann, Edward Dmytryk gibi usta rejisörlerin prodüktör işbirliğini kabul etmekle beraber Rosenberg'in mesai arkadaşlığına yanaşacakları çok şüphelidir. Ustalardan yardım beklenemiyeceğine göre, Chase ve Rosenberg ile çalışmaya razı olacak şahıs onlardan pek yüksek kaliteli olmıyacaktır. Borden Chase ve Aaron Rosenberg Atatürk filmiyle olmayan dehalarım ortaya koyamıyacaklardır. Onlar bir iş adamı sıfatiyle yaptıklarının ücretlerini ceplerine indirecek, bizim payımıza ise "Atam sana bu mu lâyıktı?" deyip üzülmek düşecektir.

Filmler

Zalim Deniz

Harbi bir aşk, macera, heyecan ve kahramanlık konusu değil de bir insanlık dramı olarak inceliyen filmler nedense umumiyetle Avrupadan gelir. Şan ve Saray sinemalarında görülebilecek olan iki ingiliz filmi İkinci Dünya Harbinin karışık ve karanlık günlerini yeniden canlandırıyor.

"Zalim deniz - The Cruel Sea" Nicholas Monsarrat'nın bir romanıdır. Eric Ambler tarafından hazırlanan senaryoyu Charles Frend filme çekmiştir. Charles Frend, tanınmış İngiliz film amili Sir Michael Balconun yetiştirdiği rejisörlerden olup, har be dair çevirdiği filmler ile tecrübe kazanmış, fakat ilk büyük başarısını, konusu Güney Kutbu kâşiflerinden Robert Scott'un hayatından alınan "Kutup Kâşifleri - Scott of Antarctic" filmi ile kazanmıştır. Musiki meraklıları, Sir Ralph Vaughan Williams bu kuvvetli film için bestelediği fon müziğini daha sonra genişleterek yedinci senfonisini meydana getirdiğini hatırlıyacaklardır. Kutup Kaşifleri'nin kazandığı başarı Charles Frend'i İngilterenin kalburüstü rejisörlerinden biri durumuna getirince, bir başka tabiat - insan mücadelesi olan "Zalim Denlz"in çevrilmesin de başka rejisör aramaya lüzum bırakmadı.

"Zalim Deniz" II inci Dünya harbinde, Kuzey Atlantikte, bir taraftan Alman denizaltıları, bir taraftan da amansız bir denizle savaşan ingiliz korveti Compass Rose, Süvarisi Ericson ve onların hayatları ile ilgili, diğer şahısların hikâyesidir. İngiliz halkının harbe karşı durumu, en limitsiz vaziyetlerde de metanetleri, felâketleri karşılayışlarındaki sükunet, gösterişsiz heyecanları, ve içe gö mülen üzüntüleri sinema sanatının imkânları ile bu şekilde ifade edilebilirdi.

Bu film, Charles Frend'in İngiliz Sinemacılığındaki yerini sağlamlaştırdığı gibi Ericson rolünü oynayan Jack Hawkins'i de bir numaralı yıldız haline getirmiştir. Şan sinemasın da gösterilecek olan "Zalim Deniz" bir bütün halinde başarılıdır ve görülmeye değer.

"Zalim Deniz" den bir sahne
Bereket seyirciler zalim değil

K İ T A P L A R

HALK ŞİİRİ

XIV - XVn ve XVIII Yüzyıllar

(Hazırlayan: Cahit Öztelli, Varlık Yayınları, Türk Klâsikleri Serisi: 44 ve 46, 128 ve 110 sayfa, Birer lira).

Halk şiiri, yüzyıllardan beri, büyük halk çoğunluğunun duygularını, düşüncelerini, acılarını, sevinçlerini dile getirmiştir. Yüzyıllar boyunca, halk şairinin sazında ve sözünde, aşk. tabiat, yiğitlik, hiciv, bütün insani davranışlar, en katıksız biçimler için de ifade edilmiştir. Bugün halk şiiri, bir çok bakımlardan yeni şiire kaynaklık etmektedir. Bu zengin şiir damarından faydalanmasını bilen şairler, şiirlerini sağlam temellere dayamış oluyorlar. Şu var ki, Halk şiirimizin ustalarım tek tek seçip ayırmak, onların kendilerine ait öz şiirlerini tesbit etmek, bunları en doğru şekilde verebilmek, son derece güç, uzun, yorucu ve bir o kadar disiplinli çalışma İsteyen bir iştir.

Cahit Öztelli, son yıllardaki çalışmalarıyla titiz bir davranışla ve ilmi bir metotla Halk edebiyatım esas lı bir tasnife tabi tutmuş ve yeni halk şairleri bulmuştur.

Cahit Öztelli'nin bundan önce, "Karacaoğlan", "Köroğlu - Dadaloğlu", "Halk Türküleri", "Dertli - Seyrani", adlı kitapları çıkmıştı. Son defa, XIV. yüzyıldan XVIII. yüzyıla kadar Halk şiirimizi de, iki kitapta toplayarak yayınlamıştır. Bu suretle, halk şiirimizi, XVIII. Yüzyıla kadar dertli toplu görebilmek mümkün olmuştur. Kitapların başında, Tekke Edebiyatı, Aşık Edebiyatı, yüzyılın tarihi durumu gözden geçirilmiş ve her şair hakkında kısa, fakat özlü bilgiler verilmiştir. XIV - XVII. Yüzyıl Halk Şiirimize ayrılan birinci kitapta, 36; XVIII. Yüzyıla ayrılan ikinci kitapta) ise 45 halk şairinin şiirleri toplanmıştır. Bu şiirlerin derlenmesi karşılaştırılması, şiirlerin hakiki sahiplerine göre tasnifli mukayeselerisin yapılması, en doğru veya doğruya en yakın şekilde tanzimi, isi düşünülürse, eserlere verilen emeğin derecesi hemen belli olacaktır, Şiirlerin altında, bilinmeyen kelimeler için, küçük birer sözlük ve gerekli görülen açıklamalar da eklenmek su retiyle. kitaplardan herkesin tam şekilde faydalanması temin edilmiştir.

DOLAYISİYLE

(Burhan ARPAD'ın hikayeleri, Yeditepe Yayınları: 53, 94 sayfa, 100 kuruş).

Burhan Arpad, daha çok bir gazeteci olarak bilinir. Ama sanatla ilgisini kesmeyen bir gazeteci. İstanbul Film Dostları Derneği'nin gerek kuruluşunda, gerek çalışmalarında onun önemli bir hissesi vardır. Türk Filimciliği ise, bilindiği gibi, başlı başına dertli bir konudur. Alman Edebiyatından yaptığı tercümelerle de, edebiyatla ilgisini devam ettirmekte olduğunu göstermiştir.

"Dolayısiyle" adı altında topladığı ve Yeditepe Yayınları arasında çıkan hikâye kitabında "Sinema salonlarından gazete ve duvar ilânlarına kadar bir büyük şehrin dört küsur yılı"nı vermek istemiş. Bu şehir İstanbul'dur. İstanbul'un da, İkinci Dünya Savaştı içindeki "dört küsur yılı"... Zaten hikâyeler o yıllarda yazılmış, çeşitli yerlerde yayınlanmıştı. Demek ki, hikâyelerin en azından on yıllık bir geçmişi var. Bir büyük şehirdeki insanların hayatı, kitabın ağırlık noktasını teşkil ediyor.

Küçük parçalar içinde bir büyük şehrin umumi karakterini, hayatım vermek düşüncesiyle hareket edildiği belli.

Bu hikâyeleri, yazıldığı yılların şartları içinde değil de, bugünkü küçük hikâyeciliğimizin durumunu son on yıl içinde aldığı yolu, dikkate alarak incelemek ve bir hükme varmak yerinde olur. Böyle olunca da Arpadın hikâyelerinin pek başarılı olmadığı ortaya çıkar. Zira hikâyelerin kuruluşu, anlatılışı ve dili hiç de tatminkâr değildir.

Burhan Arpad, on yıl sonra, yazdığı hikâyeleri bir kitap hâlinde toplamak lüzumunu hissettiğine göre, bunları yeni baştan, bugünün- anlayışına uygun bir görüşle elden geçirmeli, işlemeliydi. Yok eğer, hikâye anlayışının, geçen on yıla rağmen değişmediğini söylerse, o takdirde, kendisini, hikâyeciliğimizin bugünkü seviyesine göre, biraz fazla arkada kalmış saymak lâzım gelecektir.

GÜNLÜK

(Salah Birsel'in sanat yazıları, Yeditepe yayınları: 55, 94 sayfa 100 kuruş).

Batı'nın önde gelen sanat adamları, bir çeşit "Hatıra Defteri" tutmuşlar. Günlük hadiselerin onlarda bıraktığı tesirleri» düşünceleri günü gününe not etmişler. Bunların çoğu, öyle yalınkat şeyler değil. Başlı başına bir sanat eseri değerinde olan bu günlük notlar, sanatçının, meseleler, hadiseler karşısında gerçek düşünüş ve davranışlarım tesbit etmiş. Gide'in "Journal"i, bu cinsten bir eser. Bizde bu tarza hiç önem verilmemiş. Hemen hemen hiç bir sanatçımızın tuttuğu bir "Günlük"ü yok. Bu gerçekten bir eksikliktir. Ancak, Batı'da bu işi yapanlar, önce asıl eserlerini vermişler, sanat güçlerini, değerlerini kabul ettirmişler. İş, artık onların husus! taraflarını öğrenmeğe, meseleler karşısında neler düşündüklerini meraka gelmiş. O zaman da "Günlük"leri yayınlanmış. Gereken ilgiyi de görmüş. Bunlardan hem o sanatçının bir takım hususiyetleri öğrenilmiş, hem de türlü konular üzerinde ne düşündükleri bilinmiş.

Salâh Birsel, şiirimizde kendisine mahsus bir havası ve anlayışı olan bir şairdir. Fakat Salâh Birsel, Batıda gördüğümüz örneklere göre, "Gün. lük"ünü yayınlamakta biraz acele etmiştir. Çünkü, Birsel henüz sanatında dilediğine varmamış, her yönüyle sanat gücünü ve eserini vermemiştir ki, "Günlük"üne sıra gelsin. Esasen bu kitaptaki parçalar, zaman zaman sanat dergilerinde de çıkmıştı. Bunlar, bir sanatçının, defterine yazdığı hususi notlarından çok, bir takım sanat meseleleri üzerinde düşüncelerini belirtmek için yazılmış, küçük küçük yazılar. Tarihleri kaldırdınız mı, herhangi bir yazı, bir deneme, olabilen, yazılar bunlar... Yani, "Günlük" adı altında, bir takım sanat yazılarını toplamıştır. Ama kitabın adındaki iddia, okuyanı bu konu üzerinde ister istemez düşündürüyor.

Kitaptaki parçalarda, hemen hemen bütün sanat hadise ve meselelerine temas edilmiştir. Birsel, kendi görüşlerini açıkça belirtmiştir. Açıkça ve biraz fazla kesin olarak. Bir takım fikirlerini ve görüşlerini "münakaşa kabul etmez" tarzda belirtisi okuyanı rahatsız ediyor. Ele alıp, dokunduğu meseleler hakkındaki fikirlerinin hepsine katılmak da imkânsız. Ancak, islenmiş, dikkatli, itinalı dili bilhassa dikkati çekiyor. Sonra okuyana sanat meseleleri üzerinde düşünmek imkânını veriyor. Bu suretle de faydasız olmaktan kendisini kurtarıyor.

ASKERLİK

Subaylar

Hayat seviyesi

Yenisabah gazetesinde altı gün devam eden "Zorluklarımızın Derin Kökleri Nerede?" başlıklı tefrika - başyazıyı okuyan bir çok vatandaş, kendileri ile istihza edildiği kanaatine varmışlarsa bunun vebalinin başyazının muharririne ait olması icab eder. Meselâ 25 ocak tarihli Yenisabah'ta çıkan başyazıda "orduya mensup erler ve subaylarımız, eski devirlerle kıyaslanamayacak bir hayat standardına ulaştırıldı" satırlarını okuyan bir üsteğmenin, muharririn fikirlerine iştirak edeceği çok şüphelidir. Zira bir üsteğmenin eline gecen para ayda 254 liradır, buna vasati bir hesapla 30 lira tayin bedeli de ilâve edilirse miktar ancak 284 liraya yükselecektir. Bu üsteğmenin küçük bir kasabada bile otursa ayda en asağı 75 lira ev kirası, 30 lira ısınma ve aydınlanma masrafı, günde 6 lira gibi mütevazi bir hesapla ayda 180 lira mutfak masrafı ödemesi icab eder. Üsteğmen en tabii ihtiyaçlarını karşılamadan maaş suyunu çekmiş olur. Bir subayın daha bir sürü medenî ihtiyaçları vardır. Dunların çoğundan feragat etmek lâzım gelir. Zaruri olanlar için de gelsin borç...Borçlar için ikramiyeleri beklemek lazım gelir. İkramiyeler de biriken bu borçları ya kapar, ya kapamaz...

"Eski devirlerle kıyaslanamayacak bir hayat standardı".. Doğrusu biraz insaf lâzımdı.

Subay terfilerindeki güçlükler de nazarı itibara alınırsa Kahraman Ordumuzun en güzide kısmım teşkil eden subayların, içinde bulundukları sıkıntıları anlamak daha kolaylaşır. Bundan başka bir subay, Devletin diğer teşekküllerinde vazife gören ayni derecedeki bir memurdan daha fazla çalışmak zorundadır. Memur daireye saat 9 da gelir, akşam 5 te çıkar. Subayın mesaisi sabahın 5 inde başlayabileceği gibi, gece yanlarına kadar da devam edebilir. Üstelik subay, hem bedenen, hem fikren çalışmak sorunda olduğu için daha çok yıpranır.

Başbakan'ın geçenlerde Meclis'te "seneler senesi ihmal edilen şerefli ve kahraman ordumuzun" biribirini takip eden dört Menderes hükümeti tarafından bugünkü modern seviyeye getirilmesi için sarfettiği gayretlerden bahsederken subayların durumundan da bahsetmesini gönül çok isterdi. Bu memleketin bekası için mevcudiyet ve kudretine en çok lüzum olan Kahraman Ordumuzun" teçhizat ve harp vasıtaları bakımından diğer ordular seviyesine yükseltilmesine çalışılırken feragatli subayların hayat seviyesinin de diğer orduların subay hayat standardlarına uydurulmasında zaruret vardır.

Kahraman Ordumuzun subayları
Maaşları arttırılmalıdır

Maaşlar arttırılmalıdır

Subay maaşlarının bugünkü durumu en basit ihtiyaçları bile karşılamak imkânını vermeyecek kadar kifayetsizdir. Büyük şehirlerde vazife gören, evli ve ailesi kalabalık bir subayın durumu göz önüne alınırsa subayların içinde bulundukları geçinme şartlarının güçlüğü iyice ortaya çıkacaktır. Bugün ayda bin liranın bile ancak orta halli bir hayat seviyesine kafi geldiği bilinmektedir. Bu sebeplerle geçen ayın sonunda toplanan Yüksek Askeri Şuranın gündeminde yer alan Askeri Terfi Kanunu mevzuu subaylarımız için yeni ümit kapıları açtı. Tayin bedellerinin yükseltileceğine dair haberler de geçim sıkıntısından bunalan subayların yüreğine bir nebze su serpti.

Zamların tarzı

Fakat, yapılacak zamlar asla muvakkat bir zamana inhisar etmemelidir. Yüksek Askeri Şûra tayin bedellerine bir miktar daha zam yapmayı uygun görmüştür. Bu zammın bu sene içinde verileceği tahmin edilmektedir. Ancak, tayin bedelleri, maaş gibi subay bareminde donmuş bir meblağ değildir. İstenildiği zaman kaldırılabilir, istenildiği zaman arttırılabilir, indirilebilir. Bu demektir ki, subaylara verilen tayin bedellerinin istikbal garantisi ile, emeklilik durumu ile hiç bir ilgisi yoktur. Tayın bedellerini arttırmayı düşünür ken, subayların maaş baremlerini düzeltmenin daha yerinde bir hareket olduğunu kabul etmemenin imkânı yoktur.

Memurlara verilen ikramiyelerin muvakkat olduğu hükümet tarafından beyan edilmiştir. Hükümet, bu ikramiyeleri yeni barem kanunu çıkıncaya kadar vermeyi taahhüt eder gibi ifadede bulunmuştur. Çünkü yeni barem kanunu memurların maaşlarım yükseltecek hükümleri ve esas lan ihtiva etmektedir. Böyle bir yükseliş, memurun ikramiyesini almamasından doğacak yükleri bertaraf edecektir. Ayni usulü subaylar üzerinde de tatbik etmek, tayın bedellerini maaşlara inikas ettirmek, hem subayların durumunu biraz düzeltecek, hem de emeklilik halinde fayda sağhyacaktır.

Tayın bedelleri ile subayların maaşlarına ilâve edilen miktarlar asla onları tatmin etmiyecektir. Subayların daha istikrarlı bir maaş ölçüsü içine sokulmaları arzu edilir. Yoksa, memleketi idare edenlerin parlak söz leri, bir gösterişin pırıltıları olarak kalacaktır.. Çünkü subay ailesi de diğer sivil aileler gibi çarşı pazar ile yakından ilgilidir, fiyatların hiç bir zorluk çekmeden, hiç bir maniye uğramadan durmadan yükseldiği pekâlâ bilmektedir. Durum bu olunca, subayların maaşlarına yeni zamlar yapmanın bir zaruret halinde kendini hissettirdiğini inkâr etmemek lâzım gelecektir.

BOĞAZİÇİNDEKİ APARTMAN

hayalinizdeki yuvadır!

Balta Limanı Korusunun iltisakında, Boğaz sahiline 200 metre yakın, 6 daireli "Boğaziçindeki Apartman„ hayalinizdeki yuvanızdır. Malzeme, konfor ve teşkilât bakımından azamisi yapılmıştır. TÜRK EKSPRES BANK ta açtıracağınız asgari 100 liralık bir hesap size "Boğaziçindeki Apartman„ dairelerinden birini kazandırabilir.

30 Mart CUMA günü

- "Boğaziçindeki Apartmanın„ birinci dairesi
- 10.000 lira eşya kredisi
- her şube ve ajans için ayrı para ikramiyeleri

her 100 liraya 1 kura numarası

T.E.B.

TÜRK EKSPRES BANK

İşde emniyet ve sür'at

56-9

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

"Mustafa Çebi isminde Trabzonlu bir tacir polise müracaat ederek Rüştü isminde bir bar sahibi tarafından 21.000 lirasının dolandırıldığını iddia etmiştir.

Mustafa bir müddetten beri Rüştünün barına devam etmekte ve kızlarla bol bol para yemektedir. Onun bu zaafını gören Rüştü, Mustafada çok para olduğunu da anlayınca müşterisiyle ahbaplık tesis etmiş, bir gece:

"— Gel seninle çok para kazanacak bir iş yapalım." diyerek Mustafayı bardan alıp evine götürmüştür. İddiaya göre Rüştü burada Mustafaya kapalı bir kutu göstererek bu kutuya ne kadar para koyulsa on misli fazlasını verebileceğini anlatmış, kutunun kalp para bastığını söylemiştir. Bir anda Rüştünün teklifini kabul eden Mustafa cebinde bulunan 21 bin lirayı kutuya atmış ve beklemeğe başlamıştır. Rüştü kutunun içine önceden yerleştirilmiş birkaç elektrik lâmbasını yakıp söndürdükten sonra Mustafaya:

"— Yarın gel kutuya attığın paranın on mislini al git. Fakat kimseye bu işten bahsetme" demiştir. Geceyi sabırsızlık içinde geçiren Mustafa ertesi günü Rüştünün evine gelmiş ve heyecanla kutuyu açtığında yanmış kâğıt parçalarından başka bir şey bulamayınca çılgına dönmüştür. Bu durum karşısında Mustafayı iknaya çalışan Rüştü cereyanın fazla verildiğini, bu yüzden paraların yandığım söylemiş. Mustafa derdini anlatmak için dostlar ararken Rüştü de sırra kadem basmıştır.

Mustafanın polise yaptığı ihbar üzerine para çoğaltan kuluçka makinesi ile sahibi Rüştünün aranmasına başlanmıştır.

(Tercüman)

*

Son günlerde yağan devamlı kar yüzünden yolların buz tutarak trafiği güçleştirmesini önlemek üzere Ankara Belediyesi bazı tedbirler almak mecburiyetinde kalmıştır.

Karların temizlik amelesi tararından kamyonlarla yollardan kaldırılmasına çalışılmaktadır. Belediye yolların buz tutmasını önlemek için şimdiye kadar başvurulmayan bir usul keşfetmiştir: Yollara bol miktarda tuz serpilmektedir.

*

Amsterdam — Son zamanlarda bir takım hayvanatın hava yolu ile naklinin çok geniş ölçüde artması neticesinde bunların meydanlarda barındırılabilmeleri mühim bir mesele teşkil etmeğe başlamıştır. Bu durumu nazarı itibara alan Amsterdam hava meydanı müdürlüğü, hayvanlar için bir otel tesis etmiştir.

(Türk Haberler Ajansı)

*

Antalya — Vilâyetimizin Kaş kazası Kalkan nahiyesinde Abbas Hallaç adil bir şahıs 1955 yılı içerisinde muhtelif suçlardan dolayı 94 defa mahkemeye verildiği halde 94 suçtan da beraat etmiştir. Abbas Hallaç vasati olarak 3-5 günde bir mahkemeye verilmiş bulunmaktadır.

(İstiklal - Hereke)

*

İ L A N

Hacıbayram'da cenaze yerinde şahsıma karşı bir tertibin yapıldığı ve muvaffak olunamayınca ikinci bir tertibe zemin hazırlamak maksadiyle fena söz söylemişim veya sarkıntılık yapmışım, işitmişler, görmüşler şeklinde hakkımda dedikodu yaratıldığını kulak misafiri olduğum sözlerden anlamaktayım.

Hal ve istikbalimi mahvetmek gayesiyle kastı mahsusla çıkarılan bu şayiaların tesbitine imkan bulamadığımdan bunların tamamen asılsız olduğunu mezkûr şayialara muttali olanlara arz ederim. - M. G.

*

(Ulus)

Şehrimizin münevver esnafından Arif Şenbaklavacı Yayla kıraathanesi, karşısındaki dükkânı terk ederek Göktepe pasajının methalinde zarif ve temiz bir dükkân açmıştır. Hayırlı işler diler ve nefis tatlılarını okurlarımıza tavsiye ederiz.

(Hakikat - Söke)

*

Belediye seçimlerinde, D.P. ye rey verildiği takdirde memleketi kalkındıracağını vadeden particiler verdikleri sözü tutmuşlar ve ilk iş olarak belediye umumi helaları boyattırmış ve ikinci olarak da memlekete bir gelir sahası temin maksadiyle hemen bir köpek üretme çiftliği tanzimine başlanmıştır. Çiftlik kuruluncaya kadar şimdilik köpekler başıboş sokaklarda gezmekte olduklarından, kârlı bir iş için üretilen köpeklerden sayın halkımızın ürkmemeleri rica olunur.

(Hakkın Sesi - İnebolu)

*

P.T.T. idaresinin şehrimizin muhtelif yerlerinde kurmuş olduğu umumi telefon kabinelerinin bazıları bozuk ve bazıları şahısların inhisarı altındadır. Kabinelerin halkın tam istifade edebilecek bir hale getirilmesi,için dikkati çekeriz.

(Bizim Şehir - İzmit)

*

Paris - Nötre Dame kilisesinde yapılan dini bir ayin ile Paris ve Roma şehirleri evlenmişlerdir. Roma ve Paris Belediye Meclisleri üyeleri nin iştirak ettikleri nikâh merasiminde, Papanın, bir mesajı okunmuş ve nikâh kilise başpapazı tarafından kıyılmıştır.

(Türktel)

*

Çanakkale — Merkeze bağlı Belen köyü C.H.P. muhtarı Ahmet Ekeri, ayni köyün D.P. ocak başkam Halil Özcan tenha bir yerde kıstırıp particilik hırsıyla başından ağır yaralanmasına sebebiyet verdiğinden duruşması Çanakkale' Asliye Ceza Mahkemesinde yapılmıştır.

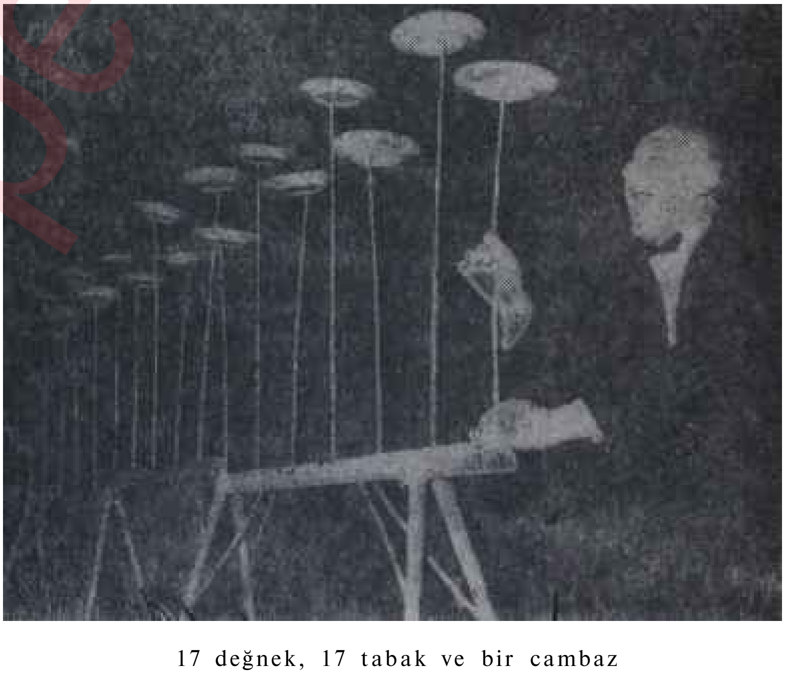
D.P. Başkanı Halil Özcan, 50 gün hapse, 25 lira da para cezasına mahkûm olmuştur.

(Sakarya - Eskişehir)

*

Bu sabah fazla alkolden ölen Kahkaha Tevfik adında bir alkoliğin morg muayenesinde karaciğerinin bütün karnını dolduracak şekilde büyüdüğü görülmüştür. Mezkûr şahsın karaciğerinin 6 kilodan fazla olduğu hayretle müşahede edilmiştir.

(İstiklal - Hereke)

17 değnek, 17 tabak ve bir cambaz

Ne maharet !

Şehrimizde 75 lik bir ihtiyarla evli olan 50 lik bir kadın mahkeme sonunda boşanmıştır.

7 senedir evli bulunan karı koca geçinemediklerini beyanla mahkemeye müracaat ederek boşanma talep etmişlerdir.

1 nci As. Hukuk Mahkemesinde devam eden dava neticesinde hakim tarafları haklı görmüş ve boşanmalarına karar verilmiştir.

Kadın mahkemede bir ara, kocasından iyi muamele görmediğini, kadınlık gururunu inciten hakaretlere maruz kaldığını da söylemiştir.

(Yeni Hakimiyet - Eskişehir)

*

Diyarbakır — Hafta içinde deliren bir manda Mardin kapısı semtinde koşarak önüne gelen insanlara saldırmış ve bu yüzden bir kaç kişi yaralanmıştır.

Halk, kuduran bu deli mandayı yakalamak üzere arkasından koşmuş ve nihayet ip atmak suretiyle manda yakalanabilmiştir.

(Siirt)

*

Saime Sinan trupu 29 ve 30 ocak geceleri ve bir de gündüz matinesi konser vermek üzere C.H.P. ile anlaşmış iken sonradan C.H.P. bundan vazgeçerek noter vasıtasiyle organizatöre keyfiyeti bildirmiştir. Bundan haberdar olmayan heyet şehrimize çıkagelmiştir. Malum olduğu üzere C.H.P. Nevin Demirdöven trupu ile anlaşmış ve onlara 28 Ocak gecesi konser verdirmişti. Bunun neticesi açıkta kalan Saime Sinan trupu organizatörü haber aldığımıza göre C.H. P. Tire İlçesi hakkında ellerindeki kontrata göre tazminat davası açmıştır. Yakında şehrimizde görülecek bu dâvanın neticesi merakla beklenmektedir. (Tire Postası)

METEOROLOJİ

Havalar

Sıcağa doğru

Şüphe yok ki, radyonun son günlerde en fazla dinlenen saatleri meteoroloji bültenlerinin okunduğu saatlerdir. Vatandaş, soğuktan, kardan o kadar bezmiştir ki, havaların iyiye doğru gideceğini müjdeleyen bazı raporları canu gönülden dinliyor, sevinçle karşılıyor.

Soğukların bu kadar artması ile hayat seviyesinde gene bazı ilerlemelerin ve fiyatlarda bir oynamanın olduğu aşikardır. Bu bakımdan meteoroloji istasyonlarının havaların durumu hakkındaki haberleri, halk arasında çok fazla ilgi çekmektedir.

Geçen hafta, hemen bütün memleketi kar kaplamış, karayollarının çoğu bu yüzden kapalı kalmış, şehirlerarası nakliyat durmuş, bir şehirden öbür şehre zaman zaman tren ile gitmek bile imkânsız hale gelmiştir. Durmadan yağan kar, işletmeye zorlukla açılan demiryollarını kısa bir zaman sonra tekrar kapadığı için trenlerin normal şekilde işlemeleri zorlaşmış, hele hava alanlarının buz tutması hava seferlerini de düzensiz bir şekle sokmuştur.

Durum nedir?

Bütün memleketi soğuk dalgası ile kaplıyan karakışın müsebbibi Avrupa semalarıdır. Soğuk dalgasının memleketi bir boydan bir boya kaplaması İngiltere'den gelen soğuk dalgalarının birden yayılması ile olmuştur. Soğuk, İngiltereden kalkmış, Fransaya gelmiş, bir müddet sonra istikametini doğuya çevirerek Balkanları kaplamış ve nihayet memleketimize gelmekte karar kılmıştır.

Bu iki haftalık soğuk hükümranlığından sonra, havaların yavaş yavaş daha mutedil bir şekle bürünmesi beklenmektedir. Avrupa'dan gelen bu soğuk dalgalarım, cenuptan gelen sıcak ve mutedil dalgaların bertaraf edeceğini meteoroloji istasyonları bildirmektedir.

Alınan malumata göre, geçen pazartesi gününden itibaren memleketimiz, cenuptan gelen mutedil dalgaların hükmüne girmektedir. Bu suretle iki hafta devam eden karakış yavaş yavaş memleketimizden dışarıya itilecektir.

Ancak, şurasını söylemek lâzım gelir' ki, mutedil dalgaların memleketimizi ziyareti o kadar uzun müddetli olmıyacaktır. Bu iyi misafiri belki bir hafta bilemediniz, Ur buçuk hafta zorla buralarda tutabileceğiz. Sıcak dalgalar memleketimizin sahillerine yağmur getirecek, orta Ana doluda karlar eriyecek ve sürekli yağmur görülecektir. Orta Anadoludan daha doğuya gidildikçe, fazla soğuk olmamakla beraber, kar eksik olmıyacaktır.

Mutedil havanın ne kadar devam edeceği üzerinde şimdiden kati bir şey söylemek mümkün değildir. Çünkü, meteoroloji istasyonlarının kendisine has tetkik usulüne göre, hava şimdilik bu mutedil gidişe müsaittir.

Tahminler, soğuk dalgalarının bu ayın 19 undan veya 20 sinden sonra memleketimizi tekrar ziyaret edecekleri merkezindedir. Bu hale göre, ayın sonuna kadar gene korkunç soğuklar ile boğuşmak, buna göre tedbirli olmak icap edecektir. Bu soğuk dalgasından sonra yavaş yavaş tedrici şekilde bir ısınma görülecek, yağmurlar her yeri ıslatacaktır.

Soğukların zararları

Soğukların bu kadar şiddetli olmasından en çok şehirler, şehirlerarası yollar ve nihayet esnaflıkla ilgisi olmıyan sınıf mutazarrır olmuştur. Şehirlerde hayat durmuş denilecek kadar zayıflamış, esasen bozuk olan asfalt yollar delik deşik hale gelmiştir. Şehirlerarası yolların daimi kontrol altında tutulmıyanları da ayni akibetin pençesine kendilerini koyuvermişlerdir. Karayolları idaresinin bütün yolları geçit verir hale koyamıyacağı, bilinen bir vakıadır. Bu sebebten yolların bu acıktı manzarasını yok etmek, eski hallerine ifrağ için çalışmak gene Karayollarına düşmektedir.

Şehirlerde göz göz olmuş asfaltların tamiri için gene mühim meblağlar ayırmak icap etmektedir. Buzun hiddeti şehir hizmetlerini altüst etmiş tir.

Belediye caddelere tuz serpiyor

Artık kokmayacak mı ?

Cavalleria Rusticana'dan bir sahne
İşi hançer halledecek

Opera

Hançerli operalar

Dünya sahnelerinde artık birlikte oynanması gelenek halini almış olan Mascagni'nin Cavalleria Rusticana ve Leoncavall'un Palyaço operaları 12 şubat gecesi Devlet operasında temsil edildi. Temsilleri ne büyük bir başarı ile ne de başarısızlıkla vasıflandırmak doğru olmaz. Çünkü bu sefer de her zaman beklenilen üstün bir icrayla karşılaşılmadığı gibi, yer yer kazalara rağmen büyük kopmalar da olmadı.

Her iki opera da 19 uncu yüz yıl sonu ile 20. inci yüz yıl başları devrine ait, sonu hançerle biten tipik İtalyan operalarıdır. Bunlarda müzik yapmaktan ziyade parlak seslere ehemmiyet verilmiştir. Bu bakımdan her iki operada da daha ziyade artistlerin üzerinde durmak lazım gelir.

Santuzza rolünde Belkis Aran ve Turiddu rolünde Doğan Onat Cavalleria'da kendilerini göstermek fırsatım buldular. Belkis Aran'ın ara sıra sert ve mübalagalı jest ve mimikleri bir yana bırakılırsa sesi her zamanki gibi çok renkli ve berraktı. Fakat malesef tiz notlardaki zaafiyeti kulağı rahatsız ediyordu. Buna mukabil alt seslerinde büyük bir gelişme var. Yalnız bu göğüs seslerinden kafa seslerine geçerken çok dikkat etmesi lazım. Temsil **boyunca** yer yer sesinin detone olduğu farkedildi.

Bu bakımdan Belkıs Aran diğer artistler arasında bir istisna teşkil etmiyordu. Bunun daha canlı misaline Lola rolünde Mes'ude Çağlayan'da, bilhassa Lucia Anne rolünde Hikmet Sesar'da ve Alfio rolünde sahnede kendisini ilk defa gördüğümüz Altan Günbay'da da tesadüf edildi.

Doğan Onat Turiddu olarak, pek parlak olmamakla beraber, iyi idi. Baştaki Sicilliano'yu harpistin hiç akompanye edememesine rağmen iyi söyledi. Bilhassa annesine veda aryasında çok muvaffak oldu. Lola rolünde Mes'ude Çağlayan sahnede gayet iyi olmasına rağmen glissando'lu sesleriyle esere kötü bir hava veriyordu. Lucia Anne rolünde Hikmet Sesar mütemadiyen tiz söylüyordu, pes notları ile tiz notları arasında hiç bir renk imtizacı yoktu. Alfio rolünde Altan Günbay gerek ses bakımından gerek oyun bakımından çok çiğdi. Bütün solistlerle orkestra arasında orkestranın kendi içinde olduğu gibi bir sallanma göze çarpıyordu. Bu, solistlerin son derece ritmsiz ve rubato söylemelerinden ileri geliyordu. Gerçi bu sallanma zaman zaman koroda da müşahede edildi. Bunun sebebini operanın en sağlam tarafı olan korodan ziyade başka taraflarda aramak gerekir. Koro bilhassa dua kısmı ile haklı olarak halkın alkışlarına mazhar oldu.

Palyaço

Palyaço operasında ise en ziyade muvaffak olanlar Canio rolünde Özcan Sevgen ve Nedda rolünde Ayhan Aydan idi. Özcan Sevgenin temiz bir entenasyonu vardı. Bazı tiz notları kaçırmasına rağmen meşhur aryasını muvaffakiyetle söyledi. Ayhan Aydan son zamanlarda gördüğümüz oyunlarının fevkinde idi. Ara sıra detone olmasına rağmen çok eski zamanları hariç en iyi operalarından birini çıkardı. Tonio rolünde Fikret Kutnay kendisinden bekleneni maalesef veremedi. Fakat buna rağmen kendisim ilk defa gördüğümüz ve dinlediğimiz Silvio rolünde İsmet Kurt bir sürpriz oldu. İsmet Kurt için bu partinin, çok pes olduğunu işaret etmek lâzım,. çünkü bu genç aslında tenordur, fakat kendisine verilen Silvio partisi bariton partisidir. İsmet Kurt istikbal için çok şey vaad ediyor, ama şuurlu ve sistemli bir şekilde çalışırsa.

Orkestranın, heyeti umurniyesi bir yana, içindeki saz gruplarında dahi bir birlik yoktu. İnsan mütemadiyen ha koptu ha kopacak diye beklemekte idi. Bilhassa violonseller grubunun acıklı seslerim unutmak bir türlü kabil olmuyordu.

Her iki operayı da sahneye koyan Vedat Gürten bazı yerlerde, - meselâ Cavalleria da şarap sahnesinde olduğu gibi - yer yer aksiyonun durması bir kenara bırakılırsa rejide muvaffak olmuş sayılabilir.

Turgut Zaimin dekor ve kostümleri çok canlı ve ahenkli idi.

Gelecek temsillerde her iki operanın da heyeti umurniyesi itibarıyla aksaklıklarının giderilmesi, daha der li toplu hale getirilmesi temenni edi

Palyaço
Bu sahnedeki

T İ Y A T R O

Küçük Sahne

Keçiler Adası

Son günlerde havaların bozuk gitmesinin tiyatrolarımıza da tesiri dokunmuş ve bu yüzden seyirci sayısı, hissedilir derecede azalmıştır. Geçen hafta Dram Tiyatrosunun prömiyeri bomboştu. Bu hafta "Küçük Sahne"nin de ayni akıbete uğrayacağını ümit edenler, yanıldı İlk gece leri kaçırmayan bir zümrenin birbirile bağdaşamıyan iki türlü seyircisi - kendilerini göstermeğe gelenlerle hakiki Tiyatro seyircileri - bu ufacık Tiyatro'da bir ocakbaşı sohbetinde imiş gibi, başbaşa ve dizdize toplandılar ve işin garibi anlaştılar da!

"Keçiler Adası", değeri ölümünden sonra anlaşılan İtalyan Tiyatro yazarı Ugo Betti'nin en güzel piyeslerindendir. Geçen yıl Ankara Devlet Tiyatrosunda oynanan eser, İstanbulun "Küçük Sahne"sinde çok daha güzel, çok daha başarılı temsil edildi. Halbuki durum, bunun aksi olmalı idi. Ankara, piyesi uzun uzun prova etmiş ve bütün teknik imkânlardan faydalanarak sahneye koymuştu. İstanbul'da ise son hafta Tiyatronun' san'atkarları arasında çıkan bir anlaşmazlık başlıca iki rolün sahiplerinin değişmesini ve yerlerine gelen iki artistin rollerini bir hafta içinde hazırlamalarını icap ettirmişti. Sahnenin ufaklığı, her türlü teknik tertibattan mahrum bulunması, İstanbulun aleyhine olan bütün bu faktörler, san'atkarların rollerine olan bağlılığı ve rol tevziatındaki isabetle tesirsiz hale getirilmişti.

Nevin Seval "Keçiler Adası" dramında Agatha rolünde, çoktanberi sahnelerimizde görülmeyen bir oyunla, san'atinin şahikalarına çıkıyor. Bayan Sevalin Küçük Sahne'de oynaması bu Tiyatromuz için büyük bir kazançtır. "Kadın"ı sırf dişi olduğu için arzulayan Ancelo rolünde Agâh Hün, mükemmel bir tip yaratmıştır, sözlerini iyice ezberlememiş olmamasını, rolünü bir hafta içinde hazırlamasına atfetmek gerekir. Bu arada şuna işaret etmek isteriz: Ancelonun son perde de kuyunun içinden konuşurken sesinin daha yorgun, daha bitkin olması lâzımdır. Şükran Akın sahne'de henüz yeni olmasına ve rolünü kısa bir zamanda hazırlamasına rağmen Pia rolünde mükemmeldi. Bilhassa Ancelonun Silvia'yı döğdüğü sahnede, kapıda sessizce duruşu' ve bakışı ile rolünün bütün hususiyetini bir anda verdi!. Şükranın yegâne kusuru; ikinci perdede, isyan ettiği sahne'de biraz fazla bağırması ve sesinin kontrolunu kaybetmesi idi ki bu düzelebilir.

Keçiler Adası
Bir de kuyu var

Keçiler Adası dramı, sırf Uğur Başaran'ın büyük san'at kudretini ortaya koyduğu için, tekrar tekrar seyredilebilir. Küçük Sahne'nin Küçük Uğur'u Silvia rolünde, bugün artık olgun bir aktris olma yoluna girdiğini isbat etti. Sevinçleriyle, üzüntüleri ve anasına karşı İsyanıyla büyük başarılar kaydetti. İkinci perdede ana kız arasındaki konuşmanın daha uzamasını isterdik ve bu sahne'de Nevin Seval ile Uğur Başaran'dan eserin en güzel pasajını seyrettik. Ufacık rolünde Mümtaz Alpaslan sesi, makyajı ve yerinde oyunuyla muvaffak olarak, piyesin beğenilmesine yardım etti. Agâh Hün iyi bir rejisör olma yolundadır. "Çayhane"den sonra "Keçiler Adası" dramında da bunu ispat ediyor. Duygu Sağıroğlunun dekorları çok güzeldi. Işıklar iyi idare edilmedi, bilhassa piyesin finalinde, yeşil ışıklar altında Nevin Sevalin yüz ifadesini lâyıkıyla göremedik. Fon müziği yerindeydi.

Değişiklikler

Keçiler Adasının başlamasından bir hafta evveldi. Provalar esnasında Pia rolünü oynayan Neriman Alışık'ın isteksiz oyunu ve müstağni halleri rejisörü kızdırmıştı. Düşündü, taşındı ve rolü Şükran Akın'a verdi. Fakat ertesi gün san'atkarlar, inandıkları ve itimat ettikleri arkadaşlarından Sadri'nin garip bir kararını işittiler: Eşinin rolü alındığı, için Sadri Alışık da gelecek piyeste oynamıyacaktı. Bu nasıl olabilirdi?.. O Sadri ki, Küçük Sahne'nin bu seneki durumu tebeyyün ederken, arkadaşları ile beraber her ne pahasına olursa olsun müessesenin yaşaması için çalışmak ve ayrılmamak lâzım geldiğini söylemişti. Her halde bu kararı bir şaka olmalıydı, ama soğuk bir şaka!...

Çarnaçar "Çayhane"yi bir hafta daha uzattılar. Agâh da iş başa düştü deyip Ancelo rolünü üzerine aldı.

Çolpan İlhan
Genç gölge

Gecesini gündüzüne katarak çalıştı ve geçen perşembe akşamı 'yüzünün akı ile perdeyi açtı. Hem de evvelkilerden farklı, mükemmel bir prömiyer oldu bu!.. Demek oluyor ki Küçük Sahne şunun bunun ayrılmasıyla yıkılacak topluluklardan değildi.

Yeni bir sanatkâr

Sadri ve Neriman Alışık'ın "Karaca Tiyatrosu"na girecekleri, belki de "İzmir Ara Tiyatrosu"nda misafir sanatkâr olarak vazife alacakları söylenmektedir. Küçük Sahne kaybettiği bu sanatkârlar yerine yeni bir aktrisi kadrosuna alacaktır: Çolpan İlhan.. Bu genç sanatkâr geçen sene Akademi Tiyatrosunda "Antigone"de büyük bir başarı kazanmıştı. Çolpan İlhan, Küçük Sahne'de Deval'in "Aziz Gölge" komedisinde, Münir Özkul'un karşısında başrolü oynayacaktır.

S P O R

İzmir

Yeni bir dava

İzmirli idareci Şeref Balkanlı, gene İzmirli hakem Hakkı Güniz'le sert bir münakaşaya girişmişti. Hatta bir aralık münakaşa neredeyse kavgaya dönüyordu. Şeref Balkanlı hiddete kapılmıştı, çok ağır kelimeler sarf etti. Hakarete uğradığını iddia eden Hakkı Gürüz yüz bin Ura tazminat talebi ile mahkemeye baş vurmaya karar verdi. 1956 yılının ilk "sportif dava"sı da bu suretle ortaya çıkmış oldu.

Hadise Macar futbolcü ve idarecileriyle, Türk Futbol Federasyonu mensupları, millî namzetler ve İzmirli sporcuları İzmire götüren Etrüsk vapurunda cereyan etmişti. Hadiseye milli namzetlerin, İzmirli futbolcülerden önce yemek yemeleri sebep olmuştu. İzmirli idareciler, futbolcülerinin maç yapacağım, bu sebeple de bir an önce yemeklerini yiyerek istirahata çekilmelerini istiyordu. Federasyon mensupları bu görüşe iştirak etmemişti. İzmirli idarecilerle Federasyon Başkanı ve tek seçici arasında başlayan münakaşaya Hakem Hakkı Gürüz'ün de Federasyonu iltizam ederek katılması Şeref Balkanlı'yı çileden çıkarmıştı. Hakkı Gürüz'ün hareketini "İzmirlilik" ile kabili telif bulmayan bu idareci gözünü yumup ağzım açmaktan başka çare bulamamıştı. Macar futbolcüleri olup bitenleri hayretle takip ediyorlardı.

İzmirde karşılanış

Gecenin geç bir saatında İzmire varan Etrüskü, İzmirliler büyük tezahüratla karşıladılar. Havaların tesiri ile programın yeniden tanzimi sırasında fırsattan istifade etmesini bilen idarecilerin İzmir için iki maç koparmaları halkı son derece memnun bırakmıştı. Bozsik, Czibor, Puskas gibi şöhretleri yakından görmek için bir çok. İzmirli rıhtımı doldurmuştu. Tezahürat o kadar büyük, o kadar candandı ki, Macar Kafile Başkanı Dr. Sebeş "Gösterilen misafirperverliğe müteşekkiriz. Kendimizi adeta memleketimizde zannediyoruz" dedi.

Maçlar

Nitekim Macar futbolcüleri bu misafirperverliğe oyunlarının bütün inceliğini ve hususiyetini -göstererek mukabele etmeye kendilerini mecbur hissettiler. Peşte karması adı altında sahada yer alan Macar milli kadrosu ilk maçlarının birinci yarısında attıkları 7 golle seyircileri büyülediler. Oyunun ikinci yarısında da top kontrolündeki ustalıklarım ve fut bol cambazlıklarım İzmirlilere bol bol tanıtmak fırsatını buldular. İkinci maçta da 12.000 kişilik Alsancak, stadı tıklım tıklım doldu. Macarların oyunu gene hakiki bir "futbol ziyafeti" sayılacak kadar güzeldi. Bu sefer netice 8—1 yerine 11—0 oldu. Fakat asıl ziyafete konanlar ceplerine tıkabasa bilet doldurup bunlan karaborsada yüzer liraya satan "açıkgöz"-lerdl.

Ankara

Muvaffak olan taktik

Şöhretli Macar futbolcülerinin gelişi Ankara için de bir hadise oldu. Her yerde Ankara-Budapeşte maçının neticesi hakkında tahminler yürütülüyor, sık sık Puskas, Bozsik, Czibor, Hidegkuti, Toth ve Tichy'den bahsediliyordu. Doğrusu herkes Macarların en az yarım düzüne gol atacağım zannediyordu. Hatta bir sabah gazetesi, Ankara Karmasının maçı bir beraberlikle bitirmesinin mümkün olduğunu söyleyen Bölge Müdürüne karşı "Macar takımı Ziya Ozan'ın her cebi için bir gol atacaktır. Bu sebeple Bölge müdürünün maça yelek giymeden gelmesi iyi olur" şeklinde cevap vermesi tebessümle tekrar ediliyordu. Ankara karmasının maçı beraberlikle yahut bir gol farkla bitireceğine inanan bir kişi daha vardı: Orhan Şeref Apak... Ankara takımının teşkilini ve maçta takip edeceği sistemin tespitini üzerine alan Orhan Şeref Apak, netice hakkında hiç te kötümser değildi. Federasyon Başkanlığı sırasında Berlin'de Almanya'yı, Lozanda İsviçre'yi ve İstanbulda İspanya'yı yenmek gibi cidden parlak neticeler elde etmeye muvaffak olan bu idarecinin sadece şansına güvenmediği de ortadaydı.

İlk güçlükler

Ordu spor bürosunun, Ordu takımında yer alacak olan asker futbolcuların karmada yer almasına müsaade etmemesi ilk anda Orhan Şerefin elini ayağım bağladı. Misafir futbolcular şerefine Orman Çiftliğinde verilen öğle yemeğinde tesadüfen durumu öğrenen Maliye Bakam Nedim Ökmenin, Millî Savunma Bakan Vekili Şem'i Ergin nezdindeki teşebbüsleri ile bu güçlük ortadan kaldırıldı.

Nihayet maç

Orhan Şeref kurduğu takımı ve tatbik edilecek taktiği son dakikaya kadar açıklamadı. Maçın başlamasına beş dakika kala ilân edilen Ankara takımı hayret uyandırdı. Kurulan takımdan anlaşılıyordu ki, seçici iki içte oynattığı haf oyuncuları ile her şeyden evvel müdafaaya ve markaja ehemmiyet veriyordu. İki iç haf gibi oynayacaklar ve rakiplerinin gol pozisyonuna girmelerine mani olacaklardı. Orta haf bir üçün-

Ankara Karması maçtan önce

Zor oyunu bozar

Dündar Karakaplan

Vur abalıya

cübek gibi oynayacak gerideki "boş toplar" ı toplıyacaktı. Dört hafli ve üç bekli bu müdafaanın Macar forlarına gedik bırakmaları güçtü. Ankara karması gol atmaktan ziyade yememeye dikkat edecekti. Netice de böyle oldu. İlk onbeş dakikada Macarlar gol atma fırsatım bulamadılar. Onbeşinci dakikada korner atışından kafa ile bir gol attılar ve devre 1—0 aleyhimize neticelendi. Orhan Şerefin taktiği muvaffak olmuştu.

Oyunun ikinci yarısında ilk devrede sakatlanan Coşkun ve Ahmedin yokluğu hissedildi. Macarlar biri penaltıdan biri de ofsayd olduğu iddia edilen bir pozisyonda attıkları goller» le 3—0 galip vaziyete geçtiler. Herkes Ankara karmasının canlı oyunu ile bu neticeyi mütenasip görmüyordu. Fakat takımımızın gol çıkarmasına da ihtimal verilmiyordu ki, B. Ali ve Rober'in arka arkaya attıkları goller hem takımın hem de seyircilerin maneviyatını yükseltti. Maçın sonlarında Bozsik, çok güzel bir gol attı. Ama bu gol. hakemin fazladan oynattığı müddet içinde atılmıştı. Hakem Dündar Karakaplan bitaraf davranmak gayreti, ile "Kraldan fazla kralcı"lık yapmıştı. Bu yüzden bir çok Ankara akınını avantaj kaidelerine riayet etmeyerek kesmiş, Macarların favullü hareketlerine göz yummuş, lehimizdeki penaltılık bir vaziyeti görmemezlikten gelmişti. Maçı muayyen zamandan 2 dakika 10 saniye fazla oynatması ve bu sırada Ankara Karmasının bir gol daha yemesi bardağı taşıran son damla oldu. Hakem Hu yüzden sahayı polis muhafazasında ve gazoz şişesi, portakal yağmuru altında terketmeye mecbur kaldı.

yenilmez takım

Ankara karmasının sağiçi Coşkun, "İzmir'de Macarları seyrettiğim zaman meşhur solaçık Czibor'u tutmanın çok güç olduğu kanaatine varmıştım. Bu maçta Czibor'un karşısında oynayacaktım. Doğrusu onu tutabileceğimi hiç zannetmiyordum. Fakat maç esnasında Czibor'un ayağından top almakta hiç güçlük çekmedim. Bu hal maneviyatımı çok yükseltti, milli maçın neticesi hakkında ümitliyim." dedi.

Ayni ümide kapılan sadece Coşkun değildi. Sabahın erken saatlerinde, yanlarına battaniyeler, gaz ocakları, çay-kahve takımları, termoslar, iskambiller, tavlalar alıp 19 Mayıs Stadyumunda yer tutan 30.000 den fazla Ankaralı seyircinin çoğu da Türkiye Macaristan milli maçının neticesi hakkında eskisi kadar bedbin değildiler.

Hakikaten Ankara Karması, şöhretli Macar futbolcüleri karşısında canını dişine takmış, müdafaaya ve markaja ehemmiyet vererek rakiplerinin oyununu bozmaya muvaffak olmuştu.

Macar futbolcuları maçtan önce sahayı tetkik etmişler ve hiç beğenmemişlerdi. Günlerce yağan kardan sonra havanın birden bire açması sahayı hakikaten bir çamur deryası haline sokmuştu. Macarlar çamurun oyunlarını göstermelerine mani olduğunu öne sürerken Ankara Karmasının da muvaffakiyetli ve enerjik bir oyun çıkardığım inkar etmiyorlardı. Meşhur Puskas "maalesef iyi bir oyun gösteremedik. Bunda sahanın tesiri çok oldu. Fakat takımıma da cidden güzel oynadı. Bilhassa beni marke eden oyuncunuz • Mustafa Ertan vazifesini iyi yaptı" demiştir.

Ankara Karması güzel oyunu ile Macar takımının "yenilmez" bir takım olduğu hakkındaki iddiaları bir hayli zayıflattı.

İstanbul

Mİlli maç

19 Şubat pazar günü Mithatpaşa Stadı çetin bir mücadeleye sahne olacaktır. Hafta içinde yapılan temsili karşılaşmadan sonra milli takımın yeniden bir revizyona tabi tutulacağı ve bazı mevkilerin değiştirileceği haberleri ortaya çıkmışsa da bu mevzuda şu satırların yazıldığı sırada Tekseçiei tarafından verilmiş bir karar yoktur. Müdafaanın mümkün olduğu kadar sağlam tutulması yanında "WM" sistemini tatbik edecek milli takımımızın hucum hattına ayağında top tutabilen elemanlar konmuştur. Ortada genç fakat çok kıymetli bir eleman olan Metin'in bulunuşu bu durumda yalnış bir hareket-tir. Bu söz, hiç bir zaman Metin'in takımdan çıkarılması manasına alınmamalıdır. Metin sağ ve sol iç mevkilerinde oynayabilen har iki ayağına da hakim bir futbolcudur. Eğer santrafor mevkiine daha seyyal ve süratli bir futbolcu konacak olunursa seri açıkların ileriye kaydıracakları toplar daha iyi kovalanır ve ortalık karıştırılabilir. Lefter ve İsfendiyan Macar defansı pek kolay marke edemez. Müdafaası oyalanan bir takımın ahenginin bozulacağım söylemek ise herhalde bir kehanet değildir. Nitekim Ankara maçı bu hakikati pek açık bir şekilde göstermiştir. Kısacası oynadıkları sistem icabı müdafaada fazla açık veren Macarlara karşı gol atabilmemiz imkanı mevcuttur.

Macarların dördüncü golü

"Atana değil, attırana bak!

MUHABANK MUHABANK MUHABANK
MUHABANK
HER NEVİ
BANKA
MUAMELELERİ
VE HER HESABA
BİR
EV
MUHABANK MUHABANK MUHABANK